Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΑΝΡΟΣΔΟΚΗΤΟΣ ΑΥΣΙΣ.

Γνωστὸν ὅτι πρὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν, καταφεύγοντες εἰς Ῥωσίαν, ἐτύγχανον οὐ μόνον ὑποδοχῆς εὐμενοῦς, ἀλλὰ καὶ τιμῶν, καὶ ἀξιωμάτων, καὶ ὅτι οὐκ ὀλίγοι ἐκρίθησαν διὰ πολιτικῆς συνέσεως ἢ καὶ ἀνδρείας στρατιωτικῆς ὑπηρετοῦντες τὴν αὐτοκρατορίαν. Τινὲς ὑπέθεσαν ὅτι ἡ τοσαύτη πρὸς τοὺς Ἕλληνας συγκατάβασις, ἥτις ἀπὸ Αἰκατερίνης τῆς Β'., εἶχεν εἰς τοσοῦτο προβῆ ὥστε νὰ ἐρεθίσῃ τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Ἰθαγενῶν, ὑπὲ κρυπτε σκοπὸν ἰδιοτελῆ, τὴν δι' αὐτῶν εὐχερεστέραν κατάκτησιν τῆς Τουρκίας. Ἀλλ' ἡ διερμήνευσις αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν ἐκείνην, ἥτις ἀξιοῖ νὰ ἐξελέγχῃ δι' ἀριθμητικῶν ὑπολογισμῶν καὶ αὐτὰς τὰς γενναιοτέρας καὶ φιλοκερδεστέρας ὑπαγορεύσεις τῆς καρδίας. Τὸ καθ' ἡμᾶς ὅμως δὲν θέλομεν τώποτε συγκατανεύσει ν' ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τὴν εὐεργεσίαν τὸ ὡραιότερον αὐτῆς κόσμημα, τὴν πρόθεσιν, λέγομεν, τῆς πρὸς τοὺς δυστυχεῖς συνδρομῆς, οὐδὲ θέλομεν παύσει θεωροῦντες τὴν συγκατάβασιν ἐκείνην, ὡς βασιλοπρεπῆ ἀληθῶς ἐνδείξιν συμπαθείας εἰλικρινοῦς πρὸς ὁμοθρήσκους δεινοπαθοῦντας.

Ὁ πατὴρ τοῦ ἥρωος τοῦ δράματός μου ἦτο ἐκ τῶν προσφύγων τούτων. Καταγόμενος ἀπὸ ἐπιφανῆ τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκογένειαν, εἶχε μεταβῆ, ἔρηβος ἔτι, εἰς Δακίαν τὸ 1731 ἔτος μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ Μαυροκορδάτου, τοῦ δευτέρου Φαναριώτου ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, ὡς *μεγαυρμάρης* ἢ σφραγιδοφύλαξ. Ἀλλὰ, φοβηθεὶς μετ' ὀλίγον μὴ γίνῃ θῦμα τῆς ἐπαναστάσεως ἥτις, καταβαλοῦσα Ἀχμέτην τὸν Γ'., ἠπείλησε νὰ καταβάλῃ καὶ αὐτὸν τὸν Μουροκορδάτον, κατέφυγεν εἰς Ῥωσίαν, καὶ κατελέχθη μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς.

Παρεύρεθεὶς μετὰ ταῦτα εἰς πολλὰς κατὰ τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Τουρκίαν μάχας, ἔδωκε δείγματα ἀνδρείας ἀπαραμίλλου, καὶ ὠνομάσθη συνταγματάρχης.

Ἀλλὰ τί ἔγεινεν ἔκτοτε;

Ἡ ἀκροσδόκητος λύσις τῆς παρούσης ἱστορίας, θέλει λύσει καὶ ταύτην τὴν ἀπορίαν μας.

Α'.

Κατὰ τὸ Σταυροδρόμιον, περὶ τὴν θέσιν ἥτις καλεῖται σήμερον *Μνημματάκια*, ἔκειτο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καφενεῖον ὅπου συνήρχοντο συνήθως οἱ Εὐρωπαῖοι. Ὁ Ἐδουάρδος Στάϊνσδορφ ἐξήρχετο ἐκεῖθεν ἀλλοφρονῶν καὶ δρομαῖος, καὶ στρέφων τὴν κεφαλὴν διὰ ν' ἀποχαιρετίσῃ τοὺς φίλους του, ὅταν, ἀνοίξας τὴν θύραν, συνεκρούσθη τοσούτῳ σφοδρῶς μετά τινος ἄλλου εἰσερχομένου, ὥστε παρ' ὀλίγον καὶ οἱ δύω νὰ ἐξαπλωθῶσιν ὕπτιοι κατὰ γῆς, ἐὰν δὲν ἐπρόφθανον νὰ συνυποστηριχθῶσιν ἀμοιβαίως.

— Συμπάθειον, κύριε! . . .

— Συμπάθειον, ἐπανέλαβεν ὁ Ἐδουάρδος, καταθορυβηθεὶς ἀπὸ τὴν σύγκρουσιν.

Ὁ εἰσερχόμενος, νέος καὶ αὐτός, ἐφόρει ἔνδυμα πάντῃ διάφορον τοῦ ἐνδύματος τοῦ Ἐδουάρδου. Τὸ ἱ ματίον του ἦτο ἁπλοῦν, μαῦρον, στενὸν καὶ κομβωμένον, καὶ τὰ ὑποδήματά του μακρὰ μέχρι γονάτων, ἐνῷ τὸ τοῦ ἄλλου ἦτο κομψόν, στιλπνόν, καὶ οὕτως εἰπεῖν, ἀφροφυές, ὡς ἂν μὴ τὸ εἶχον ἐγγίσῃ χεῖρες ἀνθρώπου. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ὡμοίαζε σπουδαστήν, ὁ δὲ ἄλλος, μυρόεις καὶ βαβύκομος, ἤθελε καταλλήλως ὀνομασθῆ, ἐὰν ὑπῆρχε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ σημερινὴ εὐτράπελος τῶν Γάλλων ὀνοματολογία, *Λέων*. Ἐκεῖνος εἶχε τὸ ἦθος ἐμβριθὲς καὶ σοβαρόν, οἱ δὲ μεγάλοι καὶ γλαυκοὶ ὀφθαλμοὶ καὶ τὸ ἐπαγωγὸν μειδίαμά του, ἀνήγγελλον χαρακτῆρα εὐσταθῆ ἀλλὰ μελαγχολικόν, ἐνῷ ὁ Ἐδουάρδος ἐφαίνετο ζωηρός, φιλομειδὴς καὶ ἄστατος.

— Ἀλέξανδρε! ἀνέκραξεν ὁ Στάϊνσδορφ.

— Ἐδουάρδε! εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος.

Καὶ οἱ δύω φίλοι οἵτινες δὲν εἶχον ἀναγνωρισθῆ, κατ' ἀρχάς, ἐπανῆλθον κρατοῦντες ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τὰς χεῖρας εἰς τὸ καφενεῖον.

— Πῶς! σὺ ἐδῶ, Ἀλέξανδρε! ἐπανέλαβεν ἐντόνως ὁ Ἐδουάρδος, καθήσας μετὰ τοῦ ξένου του πλησίον μικρᾶς τραπέζης. Ποῖος ἄνεμος σ' ἔφερεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τὰ ἐνδότερα τῆς Ῥωσίας;

Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, ταραγμένος εἰς ἄκρον, δὲν ἀπήντησεν ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ἐρώτησιν.

— Ἔχεις δίκαιον νὰ ἐρωτᾷς ποῖος ἄνεμος μ' ἔφερεν, ἀπεκρίθη μειδιῶν· καὶ βέβαια ἡ συνάντησίς μας ἦτον πάντῃ ἀνέλπιστος, ἂν καὶ εἶχα σκοπὸν νὰ ἔλθω νὰ σ' ἐπισκεφθῶ εἰς τὴν οἰκίαν σου. Εἶναι δυνατὸν νὰ ἠξεύρω ὅτι εἶσ' ἐδῶ, καὶ νὰ μὴ ζητήτω νὰ σὲ ἴδω;

— Ὦ! ὤ! κ' ἐτόλμας νὰ κάμῃς διαφορετικά; Καί, πότε ἦλθες; καὶ διὰ τί ἦλθες;

— Ἔφθασα αὐτὴν τὴν στιγμὴν, ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ μόλις κατέλυσα εἰς ξενοδοχεῖον! Πλὴν, τῇ ἀληθείᾳ, ἐξηκολούθησε μειδιῶν, μόλις σ' ἐγνώρισα! Ἦτον δυνατὸν νὰ μαντεύσω ὑπὸ τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἔνδυμα καὶ ὑπὸ τὸ περίκομψον τοῦτο ἦθος, τὸν συμμαθητήν μου τῆς Πετρουπόλεως;

— Τῷ ὄντι; ἠρώτησεν αὐταρέσκως καὶ μεγαλυνόμενος ὁ Ἐδουάρδος. Τί νὰ σὲ εἰπῶ, φίλε μου· εἶναι ἀνάγκη ν' ἀκολουθῇ ὁ νέος τὸν συρμὸν, καὶ πρὸ πάντων νὰ συμμορφόνεται μὲ τὰς συνηθείας τοῦ τόπου εἰς τὸν ὁποῖον ζῇ . . . Καὶ τόσῳ μᾶλλον καθόσον ἡ οἰκογένειά μου σκοπεύει ν' ἀποκατασταθῇ ἐδῶ.

— Ἀ! ἀνέκραξεν ἀκουσίως ὁ Ἀλέξανδρος· θ' ἀποκατασταθῆτε εἰς Κωνσταντινούπολιν;

— Μάλιστα . . . τοὐλάχιστον ὀλίγα τινὰ χρόνια. Δὲν ἔχομεν σκοπὸν ν' ἀφήσωμεν μόνην τὴν ἀδελφήν μου ἄμα μετὰ τὴν ὑπανδρείαν της.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπῆλθε σιωπὴ ἐνὸς διαστήματος τῆς ὁποίας νευρικός τις σπασμὸς συνετάραξε τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὸ κατέστησεν ὠχρότατον. Καὶ ὅμως, ἀναλαβὼν ἦθος ψυχρὸν, κατὰ τὸ φαινόμενον, ἠρώτησε μὲ φωνὴν προδίδουσαν τὴν ἐσωτερικὴν συγκίνησίν του·

— Ἀ! ἡ κυρία Σοφία ὑπανδρεύεται;

— Ὦ! ναί, καὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι τελειωμένον· ὑπανδρεύεται μὲ τὸν πρίγκηπα Κωνσταντῖνον Φιλόδωρον.

— Τὸν πρίγκηπα Φιλόδωρον! ἐπανέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος θραδυπροφέρων ἑκάστην συλλαβήν· τὸν... ἐγνωρίσατε τῶρα; . . Εἶν' εὐγενὴς Φαναριώτης... ὄχι τόσῳ νέος . . . νομίζω. Ἡ κυρία Σοφία . . . τὸν ἀγαπᾷ βεβαίως.

— Μὲ φαίνεται! ἀπεκρίθη ἀσυλλογίστως ὁ Ἐδουάρδος. Ὁ πρίγκηψ εἶν' εὔμορφος ἄνθρωπος, πολλὰ ἐράσμιος, ἀπολαύει ὄχι μικρὰν ὑπόληψιν, ἔχει συγγενεῖς ἰσχυροὺς . . . εἰς ἕνα λόγον ἔχει τοιαῦτα μέσα ὥστε θὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ τὴν ἀδελφήν μου. Μόνον περιουσίας, ὡς λέγεται, στερεῖται· ἡ προῖκα ὅμως τῆς ἀδελφῆς μου εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ ζήσουν ἐν ἀνέσει. Ἠξεύρεις τὰς ἀκαταμαχήτους ἰδέας τοῦ πατρός μου περὶ εὐγενείας, καὶ ἐπομένως ἐννοεῖς πόσον ἐπιθυμεῖ νὰ συγγενεύσῃ μὲ μίαν τῶν πρώτων οἰκιῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἔχει ἄδικον.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐσιώπα.

— Πλὴν, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἐδουάρδος, ἀξιόλογα μὲ τὴν κατέφερες. Μὲ ζητεῖς πληροφορίας διὰ τὰς ὑποθέσεις καὶ τὰ σχέδιά μας, καὶ δὲν μὲ εἶπες ἐντοσούτῳ διὰ τί σύ, ὁ φρονιμώτερος, καὶ ὁ δυσκινητότερος τῶν Ῥώσων μαθητῶν, ἀπεφάσισες ν' ἀφήσῃς τὸ σοφόν σου πανεπιστήμιον, τὴν ὡραίαν Πετρούπολίν σου καὶ τὴν ἀγαπητήν σου μητέρα, καὶ νὰ ἔλθῃς ἐδῶ, εἰς τὴν νέαν αὐτὴν Βαβυλῶνα, ὅπου τὸ ἐξωτερικόν σου θὰ φανῇ βεβαίως παράδοξον. Λέγε λοιπὸν καὶ σύ, φίλε, τὰ τοῦ ταξειδίου καὶ τοὺς σκοπούς σου.

Διαρκοῦντος τοῦ ῥητορικοῦ τούτου σωρείτου, ὁ Ἀλέξανδρος συνῆλθεν εἰς ἑαυτόν, ἐσχηματοποίησε τὸ πρόσωπόν του καὶ ἀπεκρίθη ἀτάραχος·

— Ἦλθα ἐδῶ δι' ὑποθέσεις τῆς οἰκογενείας μου.

— Δι' ὑποθέσεις τῆς οἰκογενείας σου! ἐπανέλαβεν ἐκστατικὸς ὁ Ἐδουάρδος, εἰς Κωνσταντινούπολιν!

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος μειδιῶν. Ἐλησμόνησας ὅτι ὁ πατήρ μου ἦτον Ἕλλην;

— Ἀ! συμπάθειον φίλε Ἀλέξανδρε, ἀνέκραξε γελῶν ὁ Ἐδουάρδος· δὲν τὸ ἐνθυμήθην. Εἶσαι Ἕλλην ἐκρωσισθεὶς, καθὼς ἐγὼ σήμερον εἶμαι Ῥῶσος ἐξελληνισθείς. Βλέπων σε φέροντα τὸ πανεπιστημιακὸν τοῦτο ἔνδυμα ἐλησμόνησα ὅτι πρέπει τοῦ λοιποῦ νὰ σὲ ὀνομάζω, ἀντὶ mein-Herr Ἐδουάρδε, κύριε πρίγκηψ Ἀνδραμίδη . . . Λοιπόν; κύριε πρίγκηψ, εἰπέ με διὰ τί ἦλθες ἐδῶ; Χωρὶς νὰ νομίσῃς ὅτι μεγαλαυχῶ, σὲ λέγω ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν μας συχνάζουν καὶ ἄρχοντες, καὶ πρέσβεις καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἰσχυροί, καὶ δυνάμεθα νὰ σὲ συντρέξωμεν ἐὰν εὐχαριστῆσαι.

— Σὲ ὑπερευγνωμονῶ, ἀδελφέ. Δὲν θὰ λησμονήσω τὴν προσφοράν σου, περιστάσεως τυχούσης.

— Λοιπὸν λέγε . . . σ' ἀκούω.

— Ἠξεύρεις ὅτι τὴν μητέρα μου εἶχε στεφανωθῆ συνταγματάρχης τις Ἕλλην εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ῥωσίας, ὀνομαζόμενος πρίγκηψ Ἀνδραμίδης ὁ ὁποῖος, πληγωθεὶς εἴς τινα μάχην δεινῶς, εἶχεν εὑρεῖ περίθαλψιν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μητρός μου· ἀλλ' ὅταν, μετὰ προσωρινήν τινα ἀνακωχὴν ἐπανελήφθησαν αἱ ἐχθροπραξίαι, ὁ πατήρ μου ἐξεστράτευσε καὶ δὲν ἐπέστρεψε πλέον, διότι ἐφονεύθη εἰς τὴν ἅλωσιν τοῦ Ὀκζακὼβ τὸ 1737.

Τὴν εἴδησιν αὐτὴν ἔγραψεν εἰς τὴν ταλαίπωρον μητέρα μου ἀξιωματικός τις πλησίον τοῦ ὁποίου ἐπληγώθη καιρίως ὁ ἀνδραγαθήσας πατήρ μου, στείλας πρὸς αὐτὴν καὶ μικράν τινα ποσότητα χρημάτων εὑρεθεῖσαν μεταξὺ τῶν πραγμάτων του. Ἤμην τότε βρέφος, καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ στερηθῶ καὶ τὴν μητέρα μου, καταπληχθεῖσαν ἀπὸ τὴν θλιβερὰν αὐτὴν εἴδησιν.

Ἀλλ' ὁ πατήρ μου εἶχε βεβαίως ἐδῶ οἰκογένειαν, διότι πολλάκις ὡμίλησε περὶ αὐτῆς τὴν μητέρα μου κατὰ τὴν ὀλιγοχρόνιον συμβίωσίν των. Καὶ ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ τὴν ἀνακαλύψῃ μετὰ τὸν θάνατόν του· ὅλοι οἱ ἀγῶνές της ἔμειναν ἀτελεσφόρητοι. Ἐν τοσούτῳ ἡ ταλαίπωρος μήτηρ μου δυστυχεῖ, καὶ σὲ βεβαιῶ, αἰσχύνομαι ἐνθυμούμενος ὅτι εἶμαι ἀκόμη εἰς βάρος της. Ἐπεθύμουν νὰ εὕρω θέσιν τινὰ ἀνεξάρτητον· ἀλλὰ πῶς Ὑποθέτω ὅτι, ἐπειδὴ ἀνήκω εἰς οἰκογένειαν γνωστὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Σουλτάνος θὰ συγκατανεύσῃ νὰ δεχθῇ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του ἀπόγονον ὑπηκόων ὑπηρετησάντων ἄλλοτε πιστῶς τὴν κυβέρνησίν του. Ἐλπίζω προσέτι ὅτι, ἐὰν ἀνεύρω τὴν οἰκογένειαν τοῦ πατρός μου, θὰ μὲ συνδράμῃ εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχω τὸν σκοπόν μου. Ἰδοὺ διὰ τί ἦλθα ἐδῶ· ἴσως αἱ προσωπικαί μου προσπάθειαι ἀποδοῦν εὐτυχέστεραι τῶν προσπαθειῶν τῆς μητρός μου.

— Ἔκαμες κάλλιστα, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος. Ἔσο βέβαιος ὅτι σὲ ἀγαπῶμεν ὅλοι μας, καὶ ὅτι θὰ σὲ συνδράμωμεν ὅσον δυνάμεθα . . . Καὶ μάλιστα . . . σράσου . . . ὁ πρίγκηψ Φιλόδωρος διέτριψε πολὺν καιρὸν εἰς Ῥωσίαν . . . ἠμποροῦμεν ἴσως νὰ μάθωμεν ἀπὸ αὐτόν . . . ἡ καλήτερα... ὁ πατήρ μου ἐντάμωσε χθὲς ἕνα παλαιὸν φίλον του, ἕνα ἀξιωματικὸν Ῥῶσον, ὁ ὁποῖος ἀκόμη χθὲς μᾶς ἔλεγεν ὅτι ἡ μάχη τοῦ Ὀκζακὼβ ὑπῆρξεν ἡ αἱματηροτέρα ὅλων ἐκείνων εἰς τὰς ὁποίας παρευρέθη. Αὐτὸς βέβαια θὰ ἐγνώρισε τὸν πατέρα σου, καὶ θὰ σὲ χρησιμεύσῃ. Ἀλλ' εἰπέ με ἐν τοσούτῳ, προσέθηκε σηκωθεὶς, τί θὰ κάμῃς σήμερον; ποίους σκοποὺς ἔχεις;

— Κανένα.

— Τότε, ἐπανέλαβεν ὅλος φαιδρὸς, σὲ σύρω μαζῇ μου, σὲ παρουσιάζω εἰς τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ γεύεσαι μὲ ἡμᾶς. Ἠξεύρεις πόσον πολὺ σὲ ὀπολήπτεται ὁ πατήρ μου, καὶ θὰ χαρῇ νὰ σὲ ἰδῇ. Πλὴν τούτου θὰ γνωρίσῃς καὶ τὸν πρίγκηπα Φιλόδωρον ὁ ὁποῖος θὰ ἔλθῃ ἀπόψε εἰς τὴν οἰκίαν μας.

Ὅτι ἡ τελευταία αὐτὴ εἴδησις δὲν εὐχαρίστησε τὸν Ἀλέξανδρον, ἐφάνη ἀπὸ τὴν ὠχρότητα ἥτις περιεχύθη καθ' ὅλον του τὸ πρόσωπον. Ἀλλ' ὁ Ἐδουάρδος, ἐνοπτριζόμενος ὡς ἄλλος Νάρκισσος εἰς ἓν τοῦ καφενείου κάτοπτρον, λεγύζων κομψοπρεπῶς τὴν μέσην, καὶ διορθῶν ἐπὶ τὸ θρυπτικώτερον τὸν λαιμοδέτην του, δὲν παρετήρησε τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ φίλου του. Οὗτος δὲ τὸν ἠκολούθησεν ὅλως σύννους, καὶ ἀμφότεροι διευθύνθησαν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ βαρόνου Στάϊνσδορφ.

Καθ' ὁδὸν ὁ Ἐδουάρδος δὲν ἐπαυσε λαλῶν καὶ γελῶν ὡς συνήθως· ἀλλ' ὅσῳ πλέον ἐπροχώρουν τόσῳ ὁ Ἀλέξανδρος ἐγίνετο σιωπηλότερος καὶ πλέον κατηφής. Δὲν ἀπεκρίνετο εἰμὴ διὰ νευμάτων καὶ μονοσυλλάβων εἰς τὰς φλυαρίας τοῦ συνοδοιπόρου του, καὶ ὅταν, φθάσαντες εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας, ἀνέβησαν τὴν κλίμακα, ἡ παραχή του ἦτο τόσῳ μεγάλη, ὥστε καὶ ὁ Ἐδουάρδος αὐτὸς παρατηρήσας αὐτήν, ἀνέκραξε·

— Τί ἔπαθες λοιπόν; Δὲν ἦτο δειλὸς ἄλλοτε . . . Μήπως σ' ἐνοχλῇ αὐτὴ ἡ ἐπίσκεψις;

— Ὀλίγον, ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος μειδιάσας πικρῶς. Φορῶ ἐνδύματα τοῦ ταξειδίου, καὶ ἡ πανεπιστημιακή μου ἐνδυμασία δὲν εἶναι τόσον καταλληλος . . . Σεῖς ἀπεκτήτατε ἐδῶ νέας ἕξεις . . . καὶ ἐγὼ δὲν θὰ ἔγω τόπον εἰς τὴν οἰκίαν σας.

— Ὦ! ὤ! ἀνέκραξεν ὁ Ἐδουάρδος· ποῖος παρατηρεῖ τὰ τοιαῦτα μὲ τοὺς ἀρχαίους φίλους του; Ἐκτὸς τούτου, ἐγὼ ἀναλαμβάνω τὴν εὐθύνην νὰ σὲ παρουσιάσω ὅπως εἶσαι καὶ ἡσύχασε.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔδραμε πρὸς τὴν αἴθουσαν, καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν ὁρμητικῶς.

Τρεῖς ἄνθρωποι εὑρίσκοντο ἐντὸς τῆς αἰθούσης ἐκείνης. Μία κυρία μεσόκοπος, καθημένη πλησίον τῆς ἑστίας, ἐφυλλολόγει ἀσκόπως βιβλίον· πρὸς δὲ τὴν ἄλλην ἄκραν νέα τις ἠτοιμάζετο ἀνένδοτος εἰς ἐργάχειρόν τι, χωρὶς διόλου νὰ στρέφῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς κύριόν τινα, ὅστις, στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ θρανίου της, διέχεεν ἀπὸ τοῦ στόματός του ὁλόκληρον Νεῖλον φράσεων ἐρωτικῶν καὶ μελιρρύτων, καὶ ὁ ὁποῖος, ἀκούσας τὸν κρότον τῶν δύω νέων εἰσελθόντων ὁρμητικῶς, ἔστρεψε δυσαρέστως πρὸς τὴν θύραν τὴν κεφαλήν.

— Ἀ! ζητῶ συγγνώμην, κύριε πρίγκηψ, εἶπεν ἀταράχως ὁ Ἐδουάρδος δὲν ἤξευρα ὅτι εἶσθε ἐδῶ. . .

Ὁ δὲ πρίγκηψ ἐψέλλισέ τινας λέξεις μειδιῶν, τὰς ὁποίας δὲν ἤκουσεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις, σταθεὶς παρὰ τὴν θύραν ἀκίνητος, παρετήρει μὲ βλέμμα ἀστραπηβόλον τὸν Φιλόδωρον. Εἶδεν ὅτι ὁ μέλλων σύζυγος τῆς Σοφίας ἦτο ὡς ἔγγιστα πεντηκοντούτης, εὔρωστος ὅμως, ὑψηλὸς καὶ ἐπιδεικτικός, ὅτι αἱ τρόποι του ἦσαν ἀξιοπρεπέστατοι, ἡ φυσιογνωμία ἡγεμονική, καὶ τὸ βλέμμα του γενναῖον, εὐτονον καὶ αὐστηρόν. Ἀλλ' ὁ πρίγκηψ, ῥίψας τὸν ὀφθαλμόν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἐδείξε δυσαρέσκειαν διότι τὸν παρετήρει τοσούτῳ ἀτενῶς ὁ νέος μαθητής, κ' ἐστράφη πρὸς τὸν Ἐδουάρδον ὡς διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τὸ αἴτιον Ἐν τοσούτῳ ὁ Ἀλέξανδρος, ὠχρὸς καὶ τὰ χείλη ἔχων συνεσφιγμένα, ἔμενε πάντοτε ἀκίνητος.

— Ἰδού σὲ παρουσιάζω ἕνα φίλον μου, ἐπανέλαβεν ὁ Ἐδουάρδος μὲ τὴν συνήθη του ἀδιαφορίαν. Ἠξεύρεις, Σοφία, ἐξηκολούθησεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν ἀδελφήν του, ἥτις, ῥίψασα ἓν μόνον βλέμμα πρὸς τὴν θύραν ὅτε ἠνοίχθη, ἐνησχολήθη ἐκ νέου εἰς τὸ ἐργόχειρόν της μὲ ἀπαραδειγμάτιστον προσοχήν, σὲ φέρω σχεδὸν μὲ βίαν ἕνα ταξειδιώτην τὸν ὁποῖον ἀπήντησα κατὰ τύχην εἰς τὸν ὁρόμον . . . καὶ ἑπομένως σὲ παρακαλῶ νὰ συγχωρήσῃς τὴν κατάστασιν τῶν ὑποδημάτων του.

Καὶ μετὰ τὴν ὀπωσοῦν κωμικὴν αὐτὴν παρουσίασιν, ἀνεκάγχασεν· ἀλλ' ἀνεκάγχασε μόνος. Καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος, ἔτι μᾶλλον ταραχθείς, ἐχαιρέτισε σιωπηλῶς, ἡ δὲ Σοφία, ποτὲ μὲν ἐρυθριῶσα ποτὲ δὲ ὠχριῶσα, μόλις ἀνέβλεψε χωρὶς νὰ κινηθῇ, ἐνῷ τοῦ πρίγκηπος Φιλοδώρου τὸ ἦθος κατέστη ἔτι αὐστηρότερον. Ὁ Ἐδουάρδος, καὶ τοι συνήθως ἀσυλλόγιστος, παρατηρήσας τὴν γενικὴν ταύτην ἀμηχανίαν, ἐπροσπάθησε νὰ διορθώσῃ τὸ πρᾶγμα.

— Φαίνεται ὅτι δὲν εὐδοκιμῶ εἰς τὰς παρουσιάσεις μου, εἶπε μὲ προσποιητὴν σοβαρότητα. Καὶ ἐπειδὴ ἀπετύχαμεν παρουσιάσαντες τὸν κύριον εἰς τὴν εὐγενίαν σας μὲ ἀστειότητα, θέλομεν κάμει ἀμέσως χρῆσιν ὅλων τῶν ἀριστοκρατικῶν διατυπώσεων.

Καὶ προχωρήσας ὀλίγον, προσηγόρευσε τὴν ἀδελφήν του ἐδαφιαίως, καὶ δείξας κομψοπρεπῶς μὲ τὴν δεξιὰν τὸν Ἀλέξανδρον ἱστάμενον πάντοτε ἀκίνητον, εἶπε·

— Φιλτάτη μου ἀδελφή, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς παρουσιάσω ἕνα ἀρχαῖον φίλον μου, ὅστις δὲν ἠθέλησε νὰ διαμείνῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν χωρὶς νὰ θέσῃ ὑπὸ τοὺς πόδας σας τὰ σεβάσματά του . . . Ὀνομάζεται πρίγκηψ Ἀνδραμίδης.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγράψωμεν τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν ἡ τελευταία αὐτὴ φράσις εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Φιλόδωρον. Ὡς προσβληθεὶς αἴφνης ἀπὸ κεραυνόν, ἀνεσκίρτησε τοσούτῳ σφοδρῶς, ὥστ' ἐσείσθη ἐκ βάθρων τὸ θρανίον ἐφ' οὗ ἐστηρίζετο. Τὸ πρόσωπόν του ἔγεινε κάτωχρον, καὶ ἔκστασις μεμιγμένη μὲ φρίκην ἐζωγραφήθη ἐπ' αὐτοῦ. Τοσαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἀλλοίωσίς του, ὥστε ἡ φυλλολογοῦσα τὸ βιβλίον κυρία καταπληχθεῖσα, τὸ ἄφησεν ἀνεπαισθήτως ἀπὸ τὰς χεῖράς της. Ἐν τοσούτῳ ἡ Σοφία ἀνασηκωθεῖσα ἀντεχαιρέτισεν εὐσεβάστως τὸν Ἀλέξανδρον.

— Δὲν μὲ φαίνεται, ἀδελφέ, εἶπε πρὸς τὸν Ἐδουάρδον, ὑπομειδιάσασα καὶ προσπαθοῦσα νὰ δώσῃ τόνον εἰς τὴν κλονουμένην φωνήν της, ὅτι αἱ διατυπώσεις αὐταὶ ἦσαν ἀναγκαῖαι . . . Γνωρίζω πρὸ πολλοῦ τὸν πρίγκηπα Ἀνδραμίδην . . . καὶ βέβαια ὀλίγον μηνῶν ἀπουσία δὲν ἦτον ἱκανὴ νὰ τὸν ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν μνήμην μου, ἢ νὰ μεταβάλῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς φιλίας μας.

— Ἡ διαβεβαίωσις αὐτή, κυρία, μὲ εἶναι πολύτιμος, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τόσῳ μᾶλλον τὴν ἐπερίμενα ἀνυπομόνως καθόσον ἐροξούμην μὴ σᾶς ἐνόχλησα διὰ τῆς ἐπισκέψεώς μου.

— Οἱ φίλοι μεθ' ὧν συνεξοικειούμεθα ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων δὲν εἶναι πώποτε ὀχληροί, ἀπεκρίθη ἐντόνως καὶ χαμηλώσασα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡ Σοφία· εἶμαι μάλιστα βεβαία ὅτι καὶ ὁ πατήρ μου θὰ σᾶς ἰδῇ εὐχαρίστως ὅπως κ' ἐγώ.

— Τοῦτο τὸν εἶπα κ' ἐγώ, προσέθηκεν ὁ ἀδελφός της· καὶ δὲν ἐννοῶ διὰ τί ἐδειλία τόσον ὅταν ἦλθεν ἐδῶ.

Ἀλλὰ παρ' ὀλίγον ἡ παρατήρησις αὐτὴ τοῦ Ἐδουάρδου, νὰ διαταράξῃ καὶ πάλιν τὴν μόλις πραϋνθεῖσαν φυσιογνωμίαν τῶν δύω νέων.

Εἰς μάτην, ἐνόσῳ διήρκεσεν ἡ συνομιλία αὐτή, ὁ πρίγκηψ Κωνσταντῖνος Φιλόδωρος, τὸν ὁποῖον ἐφαίνετο ὅτι εἶχον ληστμονήσει οἱ ἄλλοι, ἐπροσπάθει νὰ ἀναλάβῃ τὴν πρώτην ἀταραξίαν του· οἱ ὀφθαλμοί του, ὡς γοητευμένοι, παρηκολούθουν ὅλα τοῦ ξένου τὰ κινήματα. Ἀποσυρθεὶς μηχανικῶς πως ἀπὸ τὸ θρανίον, ἵστατο ἀκίνητος καὶ ὠχρός, τὴν δεξιὰν ἔχων μεταξὺ τοῦ ὀπενδύτου καὶ τοῦ στήθους του. Ἀλλ' αἴφνης ἀνανήψας, ἐπλησίασε τὸν Ἐδουάρδον καὶ μεταβὰς μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἄλλην τῆς αἰθούσης γωνίαν,

— Ὁ νέος αὐτός, ἠρώτησε μὲ φωνὴν σιγαλὴν ἀλλὰ ταραγμένην, ὀνομάζεται πρίγκηψ Ἀνδραμίδης;

— Ναί . . . μάλιστα.

— Εἶναι Ῥῶσος;

— Ναί . . . ὄχι . . . Εἶ,' Ἕλλην γεννηθεὶς εἰς Ῥωσίαν, ἀπεκρίθη ὁ Ἐδουάρδος ψελλίζων, καὶ ἀπορῶν διὰ τὴν ἀλλοιωθεῖσαν φυσιογνωμίαν τοῦ Φιλοδώρου.

— Καὶ πότε ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν;

— Σήμερον.

— Θὰ διατρίψῃ πολὺ ἐδῶ;

— Δὲν ἠξεύρω . . . πιθανὸν ὅμως.

— Καὶ τί ἦλθε νὰ κάμῃ;

— Νὰ ἐξετάσῃ περὶ τῆς οἰκογενείας του.

Ὁ πρίγκηψ, ἀνασκιρτήσας ἀκουσίως, ἐπανέλαβεν,

— Ἠξεύρεις ποῦ κατοικεῖ;

— Ἐγὼ . . . ὄχι . . . πλὴν τὸ μανθάνω ὅταν θέλω.

— Πολλὰ καλά.

Τὴν ἐπικρατήσασαν μετὰ ταῦτα βραχεῖαν σιωπὴν διακόψας ὁ πρίγκηψ, εἶπε μεγαλοφώνως·

— Ἔδωκα τὸν λόγον μου νὰ ὑπάγω εἰς Θεραπεία. . . . Λάβετε, παρακαλῶ, τὴν καλοσύνην νὰ ζητήσετε ἐκ μέρους μου συγγνώμην ἀπὸ τὸν κύριον πατέρα σας διότι δὲν τὸν ἐπερίμενα . . . Ἐλπίζω ὅτι θὰ τὸν ἰδῶ ἀργότερα.

Καὶ χαιρετίσας τὴν Σοφίαν, ἀπέτεινε πρὸς αὐτὴν λόγους φιλοφροσύνης, καὶ ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης διαβὰς πλησίον τοῦ Ἀλεξάνδρου, χωρὶς ὅμως νὰ στρέψῃ τὸ βλέμμα πρὸς αὐτόν.

Β'.

Ὁ βαρόνος Ἀρνόλδος Σταϊνδορφ, πατὴρ τῆς Σοφίας καὶ τοῦ Ἐδουάρδου, καὶ τοι κατοικῶν ἐν Ῥωσίᾳ, κατήγετο ἐκ γονέων Γερμανῶν, καὶ διετήρει πολλὰ καὶ ἐκ τῶν πλεονεκτημάτων καὶ ἐκ τῶν ἐλαττωμάτων αὐτῶν. Καὶ εἶχε μὲν τὴν θέλησιν σταθερὰν, τὸν νοῦν εὐθὺν, καὶ τὴν καρδίαν γενναίαν, ἀλλὰ πολλάκις τὰς ἀρετὰς αὐτὰς παρέλυον αἱ προλήψεις τὰς ὁποίας ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τοὺς γονεῖς του. Μεταξὺ δὲ τῶν προλήψεων τούτων ἡ ἐπικρατεστέρα καὶ ἡ ἀνίατος συγχρόνως, ἦτο τὸ μέγα πρὸς τὸ εὐγενὲς αἷμα σέβας του. Ἕλκων αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ γένος ἐξ εὐπατριδῶν, ἐλάτρευε μετὰ γελοίου ἐνθουσιασμοῦ πᾶν σχέσιν ἔχον πρὸς τὴν ἀριστοκρατικὴν φυλὴν, καὶ ἐπίστευεν εἰλικρινῶς ὅτι μείζων πασῶν τῶν ἀρετῶν ἦτο ἡ εὐγένεια. Ἰδοὺ διὰ τί συνωκειώθη τόσῳ ταχέως μὲ τὸν πρίγκηπα Κωνσταντῖνον Φιλόδωρον, καὶ τόσῳ προθύμως συγκατένευσε νὰ τὸν ἀναδείξῃ γαμβρόν του καὶ τοι πολὺ πρεσβύτερον τῆς θυγατρός του. Ὁ πρίγκηψ Φιλόδωρος ἐπεδείκνυεν εἰκόσημον ἐκ μονοκερώτων καὶ λεόντων, καὶ δένδρον γενεαλογικόν, οὗτινος αἱ ῥίζαι ἐξετείνοντο μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος! Ἦτο λοιπὸν δυνατὸν νὰ παραβλέψῃ ὁ γέρων βαρόνος τοιαύτην συγγένειαν; Ἡ πρόληψις αὕτη, ἥτις ἐδέσποζε τὸ λογικόν του, δὲν ἐπέτρεπε πρὸς αὐτὸν νὰ ἐξετάσῃ ἐὰν ἡ θυγάτηρ του ἤθελεν εἶσθαι εὐδαίμων συμβιοῦσα μετ' ἀνδρὸς γέροντος πρὸς ὃν οὐδεμίαν ἠσθάνετο κλίσιν.

Ὁ γέρων βαρόνος ἠγάπα πολὺ τὸν νέον Ἀνδραμίδην. Ἐγνώριζε τὴν μητέρα του ἥτις, κοσθὰ συχνάκις ἐβεβαίου αὐτὸς, κατελέγετο μεταξὺ τῶν εὐγενεστέρων οἰκογενειῶν, καὶ ὡς ἀπὸ τοιοῦτο καταγόμενον γένος, ἐδέχετο εὐπροσηγόρως τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν οἰκίαν του, εἰ καὶ πτωχόν. Διότι, πιστὸς εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν ὁποίαν προανεφέραμεν, καθ' ἣν ἐδόξαζεν ὅλα κατώτερα τῆς εὐγενείας, ἐθεοποίει ταύτην καὶ ὅταν ὁ ἐγκαυχώμενος ἐπ' αὐτῇ δὲν ἦτο πλουσιώτερος τοῦ Ἰώβ.

Εὐμενεστάτη ἄρα ὑπῆρξεν ἡ ὑποδοχὴ τῆς ὁποίας ἔτυχε παρ' αὐτῷ ὁ πρίγκηψ Ἀνδραμίδης. Ἀπαιτήσας νὰ συγγευθῇ μετ' αὐτοῦ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἠρώτησε περιπαθῶς περὶ τῶν ὑποθέσεων δι' ἃς μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὑπεσχέθη προθυμοτάτην συνδρομὴν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὅτι, ἐνόσῳ ἤθελε διαρκέσει ἡ ἐκεῖσε διατριβή του, ἐπεθύμει νὰ θεωρῇ τὴν οἰκίαν του ὡς οἰκίαν τῆς μητρός του. Μετὰ τὸ γεῦμα μετέβησαν εἰς τὸν κῆπον, καὶ ἐνῷ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ὁ υἱός του ἠσχολοῦντο παρατηροῦντες τὰς προσόψεις σπανίων τινῶν ξένων ἀνθέων, ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἡ Σοφία ἔμειναν μόνοι ὑπὸ πυκνήν τινα δενδροστοιχίαν.

— Σοφία, εἶπεν ὁ νέος μὲ φωνὴν σιγαλὴν καὶ μὲ συγκίνησιν βαθεῖαν, ἐνόησας βέβαια ὅτι, ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, σκοπὸν εἶχα νὰ γίνω μόνος κομιστὴς τῆς ἀπαντήσεώς μου εἰς τὸ γράμμα σου.

— Δὲν θέλω νὰ τὸ πιστεύσω, Ἀλέξανδρε, ἀπεκρίθη μετά τινος δισταγμοῦ ἡ νέα καὶ χαμηλώσασα τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐλπίζω ὅτι ἄλλον σκοπὸν ἔχει τὸ ταξείδιόν σου . . . Ἄλλως θὰ ἐλυπούμην πολύ...

—Πῶς, ἐπανέλαβεν ἐντονώτερον ὁ Ἀλέξανδρος· μὲ γράφεις ὅτι ὁ πατήρ σου σκοπεύει νὰ σὲ ὑπανδρεύσῃ, καὶ ἔπειτα θαυμάζεις διότι ἦλθα! Ἄ! Σοφία, καὶ ὅλον τὸν κόσμον ἂν ἔμελλα νὰ διατρέξω, δὲν θὰ ἐδίσταζα. Νὰ ὑπανδρευθῇς . . . σύ! . . . σύ! μ' ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον! Ἀδύνατον!

— Καὶ ὅμως τὸ θέλει ὁ πατήρ μου, ἀπεκρίθη περίλυπος ἡ Σοφία. Ἤκουσες μόνος σου πῶς ὡμίλει πρὸ ὀλίγου περὶ αὐτοῦ τοῦ γάμου. Ἡ δὲ θέλησίς του εἶναι νόμος εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ὑποταχθῶ.

— Ἀδύνατον! ἐπανέλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀδύνατον! ὀλίγαι μόνον στιγμαὶ μᾶς μένουν . . . Ἄκουσέ με, Σοφία, καὶ ἀποκρίσου με σὲ παρακαλῶ, εἰλικρινῶς ὅμως, χωρὶς συστολὴν, καὶ μ' ἐλευθερίαν ὅπως σὲ ὁμιλῶ ἐγώ. Τὸ γράμμα σου δὲν μ' ἔλεγεν ὅ,τι ἔχω ἀνάγκην νὰ μάθω· μὲ ἀνήγγελλεν ἁπλῶς μόνον ὅτι ὁ πατήρ σου θέλει νὰ σὲ ὑπανδρεύσῃ μὲ τὸν πρίγκηπα Φιλόδωρον, ἐναντίον τῆς θελήσεώς σου, ἐπειδὴ δὲν τὸν ἀγαπᾷς. Εἰπέ με σὲ παρακαλῶ, Σοφία! αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη αἰτία τῆς διαφωνίας σου;

—Δὲν σ' ἐννοῶ, Ἀλέξανδρε, ἐψιθύρισεν ἐρυθριάσασα ἡ νέα.

— Εἰπέ με λοιπόν· μὴν ἀγαπᾷς ἄλλον;

— Ἀλέξανδρε!

— Τὸ κατ' ἐμέ, Σοφία, σὲ ἀγαπῶ ἀφοῦ σ' ἐγνώρισα, ἢ μᾶλλον ἀφοῦ ἐγνώρισα ἐμαυτόν. Ἔζησα καὶ συνανετράφην μὲ τὸν ἔρωτά σου· αὐτὸς εἶναι ὁ λογισμός μου, αὐτὸς ἡ ὕπαρξις καὶ ἡ ζωή μου . . . Αὐτὴ ἡ φιλία τὴν ὁποίαν εἴχαμεν ἀπὸ τὴν παιδικήν μας ἡλικίαν, ἦτον, Σοφία, καθαρὸς ἔρως . . . ἔρως ἐμφωλεύων τοὐλάχιστον εἰς τὴν ἐδικήν μου καρδίαν . . . Λοιπόν, εἰπέ με τώρα, ἐὰν μόνος ἐγὼ πρέπει νὰ τὸν αἰσθάνωμαι! Ὅταν πρὸ τινων μηνῶν ἀνεχώρησας, Σοφία, ἐνόμισα ὅτι δὲν ἤθελα ἐπιζήσει εἰς τὴν ἀναχώρησίν σου . . . Ὦ! πόσον ὑπέφερα! τότε μόνον ἐνόησα ὅτι σὲ ἠγάπων καθ' ὑπερβολήν. Ὅταν ἤμην πλησίον σου, Σοφία, δὲν ἠσθανόμην μέχρι τίνος βαθμοῦ ἤμην εὐτυχής. Διὰ νὰ τὸ γνωρίσω ἔπρεπε νὰ σὲ στερηθῶ, καὶ ἡ ἄπειρός μου θλῖψις μ' ἐπληροφόρησε πρώτη ὅτι ἄπειρος εἶναι καὶ ὁ ἔρως μου. Βλέπεις, Σοφία, ὅτι σὲ ὁμιλῶ παῤῥησίᾳ καὶ μὲ ἁπλότητα ὅπως ὡμιλοῦμεν ἄλλοτε ὅτε εἴμεθα καὶ οἱ δύω παιδία; Σὲ λέγω λοιπὸν καθαρὰ ὅτι σὲ ἀγαπῶ· μὲ ἀγαπᾷς καὶ σύ;

— Ὁ πατήρ μου θέλει νὰ ὑπανδρευθῶ τὸν πρίγκηπα Φιλόδωρον, ἀπεκρίθη ἡ νέα μετὰ διεξοδικὴν σιωπήν.

— Ὁ γάμος αὐτὸς δὲν ἔγεινεν ἀκόμη, ἐπανέλαβεν

ἐντόνως ὁ Ἀλέξανδρος· καὶ σὲ ὁρκίζομαι, Σοφία, ὅτι, ἂν μὲ ἀγαπᾷς, δὲν θὰ γείνῃ ἐνόσῳ ζῶ.

— Ἀλέξανδρε! εἶπεν ἡ Σοφία τρέμουσα· σὲ παρακαλῶ . . .

— Λοιπὸν μὲ ἀγαπᾷς; ἠρώτησε καὶ αὖθις ὁ νέος σπουδαστὴς μὲ ζέσιν καρδίας φλογιζομένης.

— Ὤ! σιώπα, σιώπα ἀπεκρίθη ἐκείνη σχεδὸν παραφερομένη· ἔρχονται . . . ἔρχονται.

Ἄλλης ἀποκρίσεως πλὴν ταύτης δὲν εἶχε βεβαίως ἀνάγκην ὁ Ἀλέξανδρος. Ἡ εὔγλωττος τῆς Σοφίας σιωπή, οἱ διακεκομμένοι λόγοι της, τὸ βλέμμα της αὐτὸ ἀνεκάλυπτον ὅλον τὸν ἔρωτά της. Ὡς παράφορος ἥρπασε τὴν χεῖρά της καὶ ἡτοιμάζετο νὰ τὴν φέρῃ πρὸς τὸ στόμα καὶ τὴν καρδίαν του, ὅταν κίνησίς τις ἐκ μέρους τῆς Σοφίας ἐξηγοῦσα τρόμον, τὸν ἀνεκάλεσεν εἰς ἑαυτόν. Ὑψώσας δὲ τὴν κεφαλὴν εἶδεν εἰσερχομένους ὑπὸ τὴν δενδροστοιχίαν τὸν βαρόνον καὶ τὸν Ἐδουάρδον, καὶ πλησιάζοντας. Ἀντὶ δὲ νὰ τοὺς περιμένῃ, ἔδραμε πρὸς αὐτοὺς διὰ νὰ κρύψῃ οὕτω τὴν ταραχήν του. Ἡ δὲ Σοφία, τρέμουσα καὶ πρὸς τὴν γῆν νεύουσα τοὺς ὀφθαλμούς, ἔτρεχε πλησίον αὐτοῦ· Ἀλλ' ὁ βαρόνος προλαβὼν ἔκραξεν·

— Αἴ! Αἴ! ποῦ τρέχετε τόσον σιωπηλοί; ἦτον προτιμότερον ἂν ἤρχεσθε μαζῆ μου νὰ θαυμάσετε τὰ ἄνθη μου.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐστάθη, χωρὶς ὅμως ν' ἀπαντήσῃ, εἰς τὴν φράσιν αὐτήν, τὴν ὁποίαν μάλιστα οὐδ' ἤκουσεν εὐκρινῶς, ὁ δὲ βαρόνος, ἰδὼν ταραχήν τινα ἐπὶ τοῦ προσώπου του, ἠρμήνευσεν αὐτὴν κατὰ τὴν φαντασίαν του.

— Βέβαια, ἐπανέλαβε· δὲν ἐννοεῖς τὴν μαγείαν τῶν ἐξωτικῶν τούτων ἀνθέων. Εἶναι σπάνια καὶ κανεὶς ἄλλος δὲν ἔχει ἐδῶ τοιαῦτα.

—Ἀ! βέβαια, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος προσπαθήσας ν' ἀποκριθῇ, ἀγνοῶν ὅμως καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος τί ἔλεγεν.

— Ὁ πρίγκηψ Φιλόδωρος, εἶπεν ὑπολαβὼν ὁ Ἐδουάρδος, εὐτυχῶς διὰ τὸν ἀποροῦντα Ἀλέξανδρον, ὁ πρίγκηψ Φιλόδωρος εἰς τὸν ὁποῖον ἔδειξα χθὲς τὰ ἄνθη μας, μὲ εἶπεν ὅτι δὲν ὑπάρχουν τοιαῦτα οὐδὲ εἰς τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας τὸν κῆπον εἰς Θεραπείαν.

— Τῷ ὄντι! ἀνέκραξε μὲ ἦθος αὐτάρεσκον ὁ βαρόνος· θὰ τὸν ὁμιλήσω περὶ αὐτῶν ἀκόμη.

— Καὶ θὰ ἔλθῃ ἀπόψε; ἠρώτησεν ὁ Ἀλέξανδρος, κατορθώσας τέλος πάντων νὰ συνέλθῃ εἰς ἑαυτόν.

— Ὑποθέτω, ἀπεκρίθη ὁ βαρόνος. Ἠξεύρει ὅτι ἔχω ἀνάγκην νὰ τὸν ὁμιλήσω, καὶ ἐπειδὴ ἀνεχώρησε χωρὶς νὰ μὲ ἰδῇ, ἐνδέχεται νὰ ἐπιστρέψῃ.

Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἀπεκρίθη· ἀλλ' ἐπειδὴ ἠσθάνετο ὅτι δὲν εἶχε τὴν γενναιότητα τοῦ νὰ συμπαρευρεθῇ καὶ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος μὲ τὸν ἀντεραστήν του, ἐνόμισε φρονιμώτερον νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἀπεχαιρέτισε λοιπὸν τὴν οἰκογένειαν μετὰ μικρὸν, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν του ὅλως ἔνθους, ὡς πεισθεὶς ὅτι ἀντηρᾶτο ἀπὸ τὴν Σοφίαν. Ἀλλ' ὁποία ἡ ἔκβασις τῆς ἀμοιβαίας αὐτῆς ἀγάπης; Πῶς νὰ παραλύσῃ τὰ σχέδια τοῦ βαρόνου, καὶ πῶς νὰ τολμήσῃ νὰ ζητήσῃ τὴν θυγατέρα του; Πῶς νὰ ἀναβλέψῃ εἰς τοιαύτην συγγένειαν ἀφοῦ ἐστερεῖτο καὶ περιουσίας, καὶ θέσεως κοινωνικῆς; Ἡ πρὸς αὐτὸν εὔνοια τοῦ βαρόνου δὲν ἤρκει βεβαίως μόνη νὰ δικαιολογήσῃ τὴν πρότασίν του. Κυλινδούμενος ἄρα μεταξὺ ἀγαλλιάσεως καὶ ἀθυμίας, καὶ ἐλπίδων καὶ φόβων, ἐπλανᾶτο ἐντὸς λαβυρίνθου δισταγμῶν, εἰκασιῶν καὶ σχεδίων ἀνυποστάτων. Δὲν ἐδύνατο νὰ προΐδῃ τὴν θύελλαν ἥτις μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ ἐκραγῇ κατὰ τῆς κεφαλῆς του.

Ὁ αὐτὸς λόγος δι' ὃν ἀνεχώρησεν ὁ Ἀλέξανδρος, παρεκίνησε καὶ τὴν Σοφίαν ν' ἀποσυρθῇ ἐνωρὶς ἀπὸ τὴν αἴθουσαν· διότι, τοσούτῳ ζωηρὰ ἦτο ἡ συγκίνησις τὴν ὁποίαν ᾐσθάνθη κατὰ τὴν μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου συνομιλίαν της, ὥστ' ἐθεώρησεν ἀδύνατον τὸ νὰ κατορθώσῃ νὰ ὑποβληθῇ τὸ ἑσπέρας ἐκεῖνο εἰς τὴν βάσανον τοῦ ν' ἀκούσῃ τὰς θωπευτικὰς καὶ φιλέρωτας ἐκφράσεις τοῦ Φιλοδώρου.

Ὁ βαρόνος καὶ ὁ υἱός του ἔμειναν μόνοι, καὶ μετ' ὀλίγον, ἐλθόντων καὶ τινων ξένων, ἤρχισαν νὰ παίζωσι χαρτία. Μεταξὺ δὲ τῶν χαρτοπαικτῶν ἦτο καὶ τις συνταγματάρχης, Τιτὸφ καλούμενος, ἐλθὼν ἐσχάτως ἐκ Ῥωσίας, ὅστις διηγεῖτο μὲ ἄπειρον οἶστρον τὰς περιπετείας, ἐνίοτε μάλιστα ὀλίγον σκανδαλώδεις, τοῦ στρατιωτικοῦ σταδίου του.

— Σᾶς παρακαλῶ, συνταγματάρχα, ἠρώτησε μεταξὺ λόγων ὁ Ἐδουάρδος· ἐγνωρίσατε εἰς τὸν ῥωσικὸν στρατὸν ἀξιωματικόν τινα Ἕλληνα; τὸν πρίγκηπα Ἀνδραμίδην, φονευθέντα εἰς τὴν μάχην τοῦ Ὀκζακώβ;

Ὁ πολύσαρκος συνταγματάρχης ἀναπαγχάσας ἐκτύπησε διὰ τῆς παλάμης του τὸν μηρόν του.

— Ἂν τὸν γνωρίζω!.. Διάβολε!.. ἀφοῦ τὸν ἐφόνευσα.

— Ἡ ἀπότομος αὐτὴ ἐξομολόγησις συνετάραξε τοὺς περιεστῶτας. Καὶ ὁ μὲν Ἐδουάρδος ἀνασκιρτήσας ἀφῆκε τὰ χαρτία του, ὁ δὲ βαρόνος ἔμεινε κρατῶν ἀπηωρημένην τὴν χεῖρα ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ παίξῃ, καὶ ὡς παράφορος ἠτένιζε τὸν συνταγματάρχην.

— Ὡραῖος νέος! τῇ ἀληθείᾳ, ἐξηκολούθησεν ἀφελῶς καὶ διορθῶν τὰ χαρτία του ὁ Τιτὸφ, χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ ὁποίαν ἐντύπωσιν ἐπροξένησαν οἱ λόγοι του, καὶ εὐγενὴς κύριος... καὶ γενναῖος ὡς ὁ μέγας Ἀλέξανδρος. Πλὴν δὲν παίζετε, βαρόνε; εἶπε διευθυνθεὶς πρὸς τὸν γέροντα Σταϊνσδορφ ὅστις ἐκράτει ὀλονὲν κρεμάμενον τὸ χαρτίον του.

— Σᾶς ἤκουα, συνταγματάρχα, ἀπεκρίθη ἐντόνως, ῥίψας τέλος πάντων τὴ χαρτίον του. Ἐλέγατε ὅτι ἐφονεύσατε τὸν πρίγκηπα Ἀνδραμίδην.

— Βέβαια, ναὶ... πόσον ἐγέλασα... Πῶς παίζετε, Ἐδουάρδε;... Διάβολε! θὰ χάσωμεν... ναί, πόσον ἐγέλασα! ἐπανέλαβε μηχανικῶς παρατηρῶν τὰ χαρτία του. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ!...

Καὶ ῥίψας τὰ τελευταῖα χαρτία του, ἤρχισε νὰ τερετίζῃ καὶ νὰ περιφέρῃ φαιδρὸς τὸ βλέμμα πρὸς τοὺς συμπαίκτας του.

— Καὶ πῶς ἀπεφασίσατε νὰ φονεύσετε ἕνα συστρατιώτην σας; ἠρώτησεν ἐξημμένος ὁ Ἐδουάρδος.

—Τί νὰ σᾶς εἰπῶ! ἀπεκρίθη ὁ καλὸς συνταγματάρχης, ἀνακαγχάσας καὶ πάλιν, δὲν ἠξεύρει πολλάκις ὁ στρατιωτικὸς τί νὰ κάμῃ διὰ νὰ διασκεδάσῃ ἐν ὥρᾳ ὀκνηρίας...

— Καὶ πῶ; δὲν ἐφονεύθη εἰς τὸν πόλεμον;

— Ἐννοεῖται ἐπανέλαβεν ὁ Τιτὸφ, γελάσας πλατύτατον· ἐφονεύθη κατὰ τὴν ὁρεξίν μου, καὶ ἐτάφη . . . ἀπὸ τὰς χεῖράς μου!

— Τί σημαίνει αὐτό; ἀνέκραξεν ὁ βαρόνος ῥίψας τὰ χαρτία του ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ἐξηγηθῆτε καλήτερα.

— Ἀ! εἶναι ὁλόκληρος μυθιστορία... μυθιστορία ὀλίγος μάλιστα, ὅπου κ' ἐγὼ διαδραματίζω ἓν τῶν πρώτων προσώπων... Πλὴν ποῦ νὰ σᾶς τὴν διηγηθῶ τώρα;

— Τί πειράζει;

— Ἔστω, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης· συγχωρήσατέ με μόνον νὰ μὴ φανερώσω ὀνόματα. Διότι, ἂν καὶ πρὸ πολλοῦ δὲν εἶδα τοὺς συνυποκριτάς μου, ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχουν, καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ τοὺς λυπήσω.

Εἶπε καὶ ἀνερρόφησε μυκτηροκρότως ταμβάκον.

— Πῶς; ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχουν!.. λοιπὸν ὁ πρίγκηψ Ἀνδραμίδης δὲν ἀπέθανεν;

— Ὄχι δά, διάβολε! Προσμένετε λοιπὸν ν' ἀκούσετε τὸ τέλος τῆς ἱστορίας· τρέχετε τόσον ὥστε μ' ἐκάμετε νὰ χάσω τὴν σειρὰν τῆς ὁμιλίας μου. Τί ἔλεγα λοιπόν;

— Πῶς τί ἐλέγατε, ἀφοῦ δὲν εἴχατε ἀρχίσει ἀκόμη; ἀνέκραξεν ἀνυπομόνως ὁ Ἐδουάρδος.

— Ὁ πρίγκηψ λοιπὸν τὸν ὁποῖον ὠνόμαζαν Ἀνδραμίδην . . .

— Τὸν ὠνόμαζαν! ἠρώτησεν ὑπολαβὼν ὁ βαρόνος· δὲν ἦτον λοιπὸν αὐτὸ τὸ πραγματικὸν ὄνομά του;

Ὁ παχὺς συνταγματάρχης ἤρχισε καὶ πάλιν νὰ τερετίζῃ, ἀτενίζων τὸν Σταϊνσδορφ μὲ βλέμμα πανοῦργον.

— Δὲν εἶπα τοῦτο, ἀπεκρίθη· ἀλλ' ἂν μὲ διακόπτετε δὲν θὰ τελειώσω ποτέ. Ὁ πρίγκηψ λοιπὸν τὸν ὁποῖον ὠνόμαζαν Ἀνδραμίδην, ἦτον, ὡς σᾶς προεῖπα, εὐγενέστατος καὶ ἀνδρειότατος ἀξιωματικὸς ὀλίγον τι νεώτερός μου. Θὰ ἦτον εἰκοσιπέντε χρόνων εἰς τὴν μάχην τοῦ Ὀκζακώβ. Διαταχθεὶς νὰ κυριεύσῃ ὀχυράν τινα θέσιν, ἐξεπλήρωσε θαυμασίως τὴν διαταγήν· ἀλλ' ἐξετέθη τόσον ὥστε κατεπληγώθη, καὶ ἐθεωρήθη νεκρός. Τὸ κατ' ἐμὲ, εἶχα πενθηφορήσει καὶ πίει εἰς τὴν ὑγείαν του, (τὴν ὑγείαν του, δηλαδὴ, εἰς τὸν ἄλλον κοσμον,) ὅταν ἔμαθα ὅτι ὁ καλός μου συστρατιώτης ἦτον ζωντανός, ζωντανότατος, καὶ ὅτι ἐνησχολεῖτο εἰς τὸ νὰ ἐξηγῇ τὰ πάθη τῆς καρδίας του εἰς ὡραίαν τινὰ κόρην, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὁποίας εἶχε καταφύγει διὰ νὰ ἰατρευθῇ· Ἡ νέα αὐτὴ, ἐνῷ κατεγίνετο νὰ κλείσῃ τὰς πληγὰς τοῦ σώματός του, ἤνοιξεν ἄλλας εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ θεραπεύσασα τὴν μίαν ἀσθένειαν ἐπροξένησεν ἄλλην δεινοτέραν . . .

— Οἰστρηλατεῖσθε, βλέπω, ἀπὸ πνεῦμα ποιητικὸν, συνταγματάρχα, εἶπεν ὁ γέρων βαρόνος μετά τινος πικρίας.

— Ἀφετέ με λοιπὸν νὰ πλέξω μικρὸν στέφανον εἰς τὸν πρόσκαιρον ἐκεῖνον ἔρωτα, ἐπανέλαβεν ὁ Τιτὸφ, βαλὼν τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς καρδίας του, καὶ ἀνυψώσας ἐν κατανύξει τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ Ἀνδραμίδης ἦτον τρελὸς ἀπὸ ἔρωτα, καὶ τόσῳ τρελὸς, ὥστε ἐστεφανώθη τὴν νέαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε χάσει τὰ μυαλά του, ἐλησμόνησε νὰ εἰπῇ εἰς τὸν ἱερέα τὸ ἀληθινὸν ὄνομά του . . . πρᾶγμα βεβαίως φυσικόν, ὅταν εἶναι τις τρελός! . . . Εἴδαμεν ἄλλα καὶ ἄλλα! . . .

— Δὲν ὠνομάζετο λοιπὸν πρίγκηψ Ἀνδραμίδης;

Ὁ συνταγματάρχης τερετίσας καὶ πάλιν, ἐξηκολούθησεν·

— Ὁ γάμος ὑπῆρξεν εὐτυχέστατος· ἀλλὰ ὅλα ἔχουν ἀρχὴν καὶ τέλος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον! Καὶ ὑπῆρξε ποτὲ εὐτυχία ἀδιάκοπος, καὶ ἄμικτος κακῶν, καθὼς εἰπέ τις τῶν προγόνων τοῦ πρίγκηπος Ἀνδραμίδου; Τὴν εὐτυχίαν ταύτην διεδέχθη καταστροφὴ φρικώδης, διότι ὁ Ἀνδραμίδης ἔμεινε μεταξὺ τῶν νεκρῶν εἰς τὴν μάχην τοῦ Ὀκζακώβ καὶ ἔμεινε τόσον καλὰ ὥστε δὲν ἐφάνη πλέον ἔκτοτε.

— Καὶ πῶς! ἀνέκραξεν ὁ βαρόνος· δὲν μᾶς εἴπατε ὅτι τὸν ἐφονεύσατε;

— Βέβαια, βαρόνε μου, ἀπεκρίθη χλευαστικῶς. Ἐγὼ, ἐγὼ ὁ ἴδιος τὸν ἐφόνευσα. Δὲν ἐννοεῖτε; ἐσυνθεσα μαζῆ μ' αὐτὸν τὴν πένθιμον εἰδοποίησιν τοῦ θανάτου του, ἀφοῦ ἐρροφήσαμεν τρεῖς φιάλας καμπανίτου τὰς ὁποίας εὑρήκαμεν ἐντὸς ἁμαξῆς ἐχθρικῆς.

— Ἦτον λοιπὸν ζωντανός; ἠρώτησαν ὅλοι οἱ περιεστῶτες.

Ὁ καλὸς συνταγματάρχης, ἀρχίσας καὶ πάλιν νὰ τερετίζῃ, ἐξηπλώθη ὕπτιος σχεδὸν ἐπὶ τοῦ θρανίου του.

— Τί ἔγεινε λοιπὸν ὁ πρίγκηψ Ἀνδραμίδης; ἠρώτησεν ἀνυπομόνως ὁ γέρων βαρόνος.

— Ἔγεινεν ἄφαντος διὰ παντός, ἀπεκρίθη γελῶν ὁ Τιτὸφ, διότι πραγματικῶς δὲν ὑπῆρξε ποτέ. Ὅταν κατέφυγεν εἰς τὴν Ῥωσίαν, φοβούμενος μὴ ζητηθῇ ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν, ἐθεώρησεν ἀναπόφευκτον ν' ἀλλάξῃ τὸ ὄνομά του. Ἔγεινε λοιπὸν πρίγκηψ Ἀνδραμίδης, καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐν Βελιγραδίῳ εἰρήνην τοῦ 1739. ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ ἐπανέλθῃ ἀκωλύτως εἰς Τουρκίαν, ἐπανέλαβε καὶ τὸ πραγματικὸν ὄνομά του. Ἠγάπα ὅμως παραπολὺ τὴν ὡραίαν συμπατριωτίδά μου, καὶ ἦτον ἕτοιμος νὰ τὴν στεφανωθῇ καὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἐνόησεν ὅμως εὐθὺς ὅτι θὰ ἦτον τρέλα· πρῶτον μὲν διότι δὲν θὰ τὸν ἐσυγχώρει ποτὲ αὐτὴ τὴν πρώτην δολιότητά του, δεύτερον δὲ διότι δὲν εἶχεν ἄλλο ἀπὸ τὰς ἐπωμίδας καὶ τὸ σπαθίον του, ἐνῷ καὶ αὐτῆς ἡ μόνη προῖκα ἦτον ἡ ἀρετὴ καὶ τὰ κάλλη της, καὶ τέλος πάντων διότι, ἀφοῦ ἅπαξ ἀπέθνησκεν ὁ πρίγκηψ Ἀνδραμίδης, αὐτὴ θὰ ἔμενε χήρα, θὰ παρηγορεῖτο ἐπὶ τέλους, καὶ δὲν θὰ ἔχανε τίποτε. Ἀφοῦ ἤλλαξεν εἰς τὴν μάχην ἐκείνην τὸ ὄνομά του, ἦτον τὸ ἴδιον ὡς νὰ ἐφονεύετο. Ἔγραψα λοιπὸν τὴν ἐπιστολήν.

— Αὐτὰ εἶναι σοφίσματα! εἶπεν ὁ βαρόνος σκυθρωπὸς, καὶ ἐσηκώθη. Ἀλλὰ τὸ κακὸν ἔγεινε, καὶ εἶναι ἀδιόρθωτον.

Μετὰ ταῦτα συνδιελέχθησαν περὶ ἄλλων πραγμά-

των, καὶ ἐπειδὴ ὁ πρίγκηψ Φιλόδωρος δὲν ἦλθεν, ἡ συναναστροφὴ διελύθη ἀνωρίς.

Ὁ δὲ βαρόνος, μείνας μόνος μὲ τὸν υἱόν του, περιερέρετο κατηφὴς καὶ συνωφρυωμένος.

Ὁποία δυστυχία! ἀνέκραξε τέλος πάντων· λυποῦμαι κατάκαρδα διὰ τὸν καλόν μας Ἀλέξανδρον, καὶ διὰ τὴν ταλαίπωρον μητέρα του, τὴν ὁποίαν ἠπάτησαν τόσῳ ἀπανθρώπως . . . ὁποία κηλὶς διὰ τὴν οἰκογένειάν της! Εἶναι ἄνθρωποι χαμένοι! Πῶς νὰ τὸν ἐξαναΐδῶ πλέον! Μετὰ τοιοῦτον σκάνδαλον, πῶς νὰ δεχθῶ εἰς τὴν οἰκίαν μου τὸν Ἀλέξανδρον· ὅλος ὁ κόσμος θὰ μὲ περιφρονῇ, διότι ὅσοι ἤκουσαν τὴν ἱστορίαν αὐτὴν θὰ τὴν δημοσιεύσουν βεβαίως . . . Νόθος! υἱὸς ἑνὸς τυχοδιώκτου! . . . ἑνὸς πλαστογράφου! . . . Ἀδύνατον! . . . Ἐδουάρδε, γράψε τον νὰ μὴ πατήσῃ πλέον εἰς τὴν οἰκίαν μου. Μὴ τὸν λέγῃς τὴν αἰτίαν διὰ νὰ μὴ τὸν ἐξευτελίσῃς· ἀλλὰ πρόσεξε μὴ συναναστραφῇς πλέον μὲ αὐτόν.

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον).

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΠΙΤΤ Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ.

(Κατὰ Μακωλαΐαν).

(Τέλος. Ἴδε φυλλάδιον Μ΄Β.)

Ὁ Πίττ ἤλπιζε νὰ ἀναπληρώσῃ τὰ χάσματα ὅσα κατέλιπεν ἐν τῇ κυβερνήσει ἡ παραίτησις τοσούτων ἀπαδῶν τοῦ Ῥοκιγγὰμ, διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν περὶ τὸν Βεδφόρδιον. Ἀλλ' οὗτοι ἀπήντησαν, ὅτι ἡ πρέπει νὰ διορισθῶσιν ὅλοι εἰς ὑπηρεσίας ἢ οὐδείς. Καὶ ἡ πεῖρα ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ ἀξίωσις αὐτῶν δὲν ἦτο παράλογος, διότι ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν ἠναγκάσθη τὸ ὑπουργεῖον νὰ ὑποκύψῃ εἰς ὅλας αὐτῶν τὰς ἀπαιτήσεις.

Ἡ μᾶλλον λόγου ἀξία κυβερνητικὴ πρᾶξις τοῦ ὑπουργείου τούτου ὑπῆρξεν ἡ περίφημος αὐτοῦ ἐπέμβασις εἰς τὴν ἐμπορίαν τῶν σιτηρῶν. Ἐπειδὴ ἡ συγκομιδὴ τῶν καρπῶν ἀπέβη εὐτελὴς, καὶ ἡ τιμὴ τῶν τροφίμων ὑψώθη, ὁ Πίττ ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τοῦ νὰ πασεμποδίσῃ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ σίτου. Συνελθόντος δὲ τοῦ Παρλαμέντου, ἡ μὲν ἀντιπολίτευσις προσέβαλε τὸ μέτρον τοῦτο ὡς ἀντισυνταγματικόν, οἱ δὲ ὑπουργοὶ παρέστηταν αὐτὸ ὡς ἀπαραίτητον. Τελευταῖον αἱ βουλαὶ ἐπεκύρωσαν τὴν πρᾶξιν. Κατὰ πρῶτον δὲ, περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἐλάλησεν ὁ Πίττ ἐν τῇ τῶν Λόρδων βουλῇ καὶ ὡμίλησε μὲ τὴν προσήκουσαν εἰς τοὺς ἀκροατὰς εἰς τοὺς ὁποίους ἤδη ἀπευθύνετο, ἀταραξίαν, μετριότητα καὶ ἀξιοπρέπειαν. Ἕτερος δὲ λόγος τὸν ὁποῖον περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἀκολούθως ἐξεφώνησεν, ὀλιγώτερον ἐπέτυχε, διότι κατεφρόνησε τὰς ἀριστοκρατικὰς φατρίας μὲ ὑπεροψίαν, εἰς ἣν οἱ Λόρδοι δὲν ἦταν συνειθισμένοι, καὶ μὲ σχήματα καὶ τρόπους, ἁρμόζοντας πολὺ μᾶλλον εἰς πολυάριθμον καὶ ταραχώδη συνέλευσιν ἢ εἰς τὸ συνέδριον, τοῦ ὁποίου ἤδη ἦτο μέλος. Ἐκ τούτου προέκυψε σύντομός τις ἔρις λόγων, καὶ σαφῶς ἐρρέθη αὐτῷ, ὅτι δὲν θέλει τῷ ἐπιτραπῇ νὰ ἐξευτελίσῃ τοὺς ἀρχαίους τῆς Ἀγγλίας εὐπατρίδας.

Ἐπὶ μᾶλλον δὲ καὶ μᾶλλον πρόδηλον καθίστατο, ὅτι ὁ ἀνὴρ παραπεπληγμένην εἶχε τὴν διάνοιαν. Ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν εἰς τὰς κατακτήσεις τῆς Ἰνδικῆς ἑταιρείας, ἀπεφάσισε νὰ καθυποβάλῃ εἰς τὰς βουλὰς τὴν ὅλην ταύτην μεγάλην ὑπόθεσιν· ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ συνεννοηθῇ περὶ τούτου μετ' οὐδενὸς τῶν συναδέλφων. Μάτην ὁ Κονουάϋς, ὅστις ἦτο ἐπιτεταμμένος τὴν ἐν τῇ βουλῇ τῶν κοινοτήτων διεξαγωγὴν τῶν πραγμάτων, μάτην ὁ Κάρολος Τοουνσένδιος, ὅστις ἦτο ὑπεύθυνος διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν οἰκονομικῶν, παρεκάλεσαν νὰ δοθῇ αὐτοῖς ἡ ἐλαχίστη ὑξις περὶ τοῦ τί εἶχε κατὰ νοῦν νὰ πράξῃ· αἱ ἀπαντήσεις τοῦ Πίττ ὑπῆρξαν δύστροποι καὶ αἰνιγματώδεις· διότι ἔλεγεν, ὅτι ὤφειλε νὰ ἀποφύγῃ πᾶσαν μετ' αὐτῶν συζήτησιν· ὅτι δὲν εἶχε χρείαν τῆς συνδρομῆς των, ὅτι προεδιώρισε τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἔμελλε νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἐπιψήφισιν τῶν μέτρων αὐτοῦ ἐν τῇ κάτω βουλῇ. Ἦτο δὲ ὁ ἄνθρωπος οὗτος βουλευτής τις, μηδεμίαν μὲν ἔχων σχέσιν μετὰ τῆς κυβερνήσεως, ὑπὸ δὲ τῆς βουλῆς μὴ εἰσακουόμενος, καὶ μηδὲ ἄξιος ὢν νὰ εἰσακούεται, θορυβώδης δὲ καὶ πλουτογηθὴς καὶ ἀπαίδευτος δημαγωγός, ὀνόματι Βεκφόρδιος, τοῦ ὁποίου ἡ περί τε τὴν Ἀγγλικὴν καὶ τὴν Λατινικὴν ἀμάθεια ἄφθονον παρεῖχεν εἰς τὰς ἐφημερίδας σκωμμάτων τροφήν. Ἡ παράδοξος αὕτη διαγωγὴ ἔφερε, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ὅλον τὸν πολιτικὸν κόσμον εἰς πολλὴν κίνησιν. Τὸ ἄστυ τοῦ Λονδίνου κατεταράχθη. Ἡ Ἰνδικὴ Ἑταιρεία ἀπῄτησε τὴν πιστὴν ἐκτέλεσιν τῶν προνομίων αὐτῆς. Ὁ Βοῦρκε κατεκερούνωσε τοὺς ὑπουργούς. Οἱ ὑπουργοὶ ἐκότταζον ἀλλήλους καὶ δὲν ἤξευρον τί ἔπρεπε νὰ εἴπωσιν. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ταράγου αὐτοῦ, ὁ Πίττ εἶπεν, ὅτι πάσχει ὑπὸ ἀρθριτίδος, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὰ θερμὰ λουτρὰ τῆς Βάθης. Μετά τινα χρόνον ἀνηγγέλθη, ὅτι εἶναι καλήτερα, ὅτι ἐπανέρχεται μετ' ὀλίγον, ὅτι θέλει ἐν τάχει θέλει τὰ πάντα εἰς τάξιν, ὡρίσθη δὲ καὶ ἡ ἡμέρα τῆς εἰς Λονδῖνον ἐπανόδου αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Μαρλοβορουγίου, δὲν ἐπροχώρησε περαιτέρω, ἐκλείσθη εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἔμεινεν αὐτόθι ἑβδομάδας τινάς. Πάντες δὲ οἱ διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης διερχόμενοι ἀπεθαύμαζον τὸ πλῆθος τῆς θεραπείας αὐτοῦ. Ὑπηρέται καὶ ἱπποκόμοι φέροντες τὴν στολήν του, ἐπλήρουν ἅπαν τὸ ξενοδοχεῖον, καὶ περ ὄν ἓν τῶν μεγίστων τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἐπωρεύοντο εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς μικρᾶς ἐκείνης πόλεως. Ἡ δὲ ἀλήθεια ἦτο, ὅτι ὁ ἀσθενὴς ἀπεφάσισεν, ὥστε, καθ' ὅλην τὴν αὐτόθι διατριβήν του, ἅπαντες οἱ ὑπηρέται καὶ ἱπποκόμοι τοῦ ξενοδοχείου νὰ φέρωσι τὴν στολήν αὐτοῦ.

Οἱ ἄλλοι ὑπουργοὶ ἦσαν εἰς ἀπελπισίαν. Ὁ δοὺξ

Γράφτων προέτεινε νὰ μεταβῶσιν εἰς Μαρλοβορούγιον, ἵνα ἐπερωτήσωσι τὸν χρησμόν· ἀλλ' ἀνηγγέλθη, ὅτι ὁ Λορδος Χαταμίας πρέπει νὰ ἀποφύγῃ πᾶσαν περὶ ὑποθέσεων ὁμιλίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ πᾶσαι αἱ φατρίαι ὅσαι δὲν ἦσαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, οἱ περὶ τὸν Βεδφόρδιον, οἱ περὶ τὸν Γρενουίλλιον, οἱ περὶ τὸν Ῥοκιγγὰμ, ἡνώθησαν διὰ νὰ ἀντιπολιτευθῶσι τὴν τεταραγμένην ἐκείνην κυβέρνησιν, εἰς τὴν περὶ τοῦ ἐγγείου φόρου ψηφοφορίαν, Ἐπειδὴ δὲ ὑπεστηρίχθησαν ὑπὸ ὅλων σχεδὸν τῶν βουλευτῶν τῶν κωμῶν καὶ χωρίων, ἐπέτυχον ἀξιόλογον πλειονοψηφίαν. Καὶ αὕτη ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ῥοβέρτου Οὐαλπολίου, φορᾷ, καθ' ἣν τὸ ὑπουργεῖον ἡττήθη ἐν τῇ βουλῇ ἐπὶ σπουδαίας ψηφοφορίας. Ἡ δὲ ἔξωθεν τοσοῦτον δεινῶς προσβαλλομένη ἐκείνη κυβέρνησις, διεσπᾶτο ἔσωθεν ὑπὸ τῆς διχονοίας. Διότι εἰς οὐδεμίαν ἐστηρίζετο ἀρχήν, καὶ ἐκ πρώτης ἀφετηρίας μόνον τὸ τοῦ Πίττ κράτος ἀνεχαίτισε τὰ διάφορα στοιχεῖα ἐξ ὧν συνεσύρθη, ἀπὸ τοῦ νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας πρὸς ἄλληλα. Ἀλλ' ἐκλιπόντος ἤδη τοῦ κράτους τούτου, τὸ πᾶν ἦλθεν εἰς κίνησιν. Ὁ Κονουάϋς, ὅστις ἦτο μὲν στρατιώτης γενναῖος, ἀλλ' εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα ἦτο ὁ δειλότερος καὶ διχοφρονέστερος τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐροβεῖτο μὲν νὰ προσκρούσῃ εἰς τὸν βασιλέα, ἐροβεῖτο νὰ ὑβρισθῇ ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων, ἐροβεῖτο μήπως θεωρηθῇ ὡς στασιαστὴς παραιτούμενος, ἐροβεῖτο δὲ μήπως θεωρηθῇ ἰδιοτελὴς· μένων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἐροβεῖτο τὰ πάντα καὶ ἐροβεῖτο μήπως νοηθῇ ὅτι φοβεῖταί τι, ἠλαύνετο ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὡς σφαῖρα μεταξὺ ἐκείνων οἵτινες ἤθελον ν' ἀναδείξωσιν αὐτὸν πρωθυπουργόν, καὶ ἐκείνων, οἵτινες ἤθελον νὰ σύρωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν. Ὁ Κάρολος Τοουνσένδιος, ἀνὴρ λαμπρὰ μὲν ἔχων πλεονεκτήματα, ἀρχὰς δὲ χαλαρωτάτας καὶ ἀπέραντον ματαιοφροσύνην καὶ φιλοδοξίαν, εἰς οὐδένα ἤθελε νὰ ὑποκύψῃ χαλινόν. Τὸ ὅλον μέγεθος τῆς εὐφυΐας, τῆς ἀξιώσεως καὶ τῆς ἐπάρσεώς του δὲν εἶχεν ἔτι ἀποκαλυφθῇ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διότι ἔκλινεν ἀείποτε τὸν αὐχένα εἰς τὴν μεγαλόνοιαν καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ Πίττ. Ἀλλ' ἤδη ὅτε ὁ Πίττ κατέλιπε μὲν τὴν τῶν κοινοτήτων βουλὴν, ἐφαίνετο δὲ ἀποβαλὼν τὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ ἔργον, ὁ Τοουνσένδιος ἀληθῶς ἀφηνίασεν.

Οὕτω δὲ ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ὁ Πίττ ἐπανῆλθε τελευταῖον εἰς Λονδῖνον. Ἀλλ' ἦτο τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἔμενεν εἰς Μαρλοβορούγιον, διότι δὲν ἤθελε νὰ ἴδῃ κάνένα καὶ περὶ οὐδεμιᾶς δημοσίας ὑποθέσεως ἤθελε νὰ ἐξηγηθῇ. Ὁ δοὺξ Γράφτων παρεκάλεσεν, ἱκέτευσε νὰ τῷ ἐπιτραπῇ συνέντευξις μιᾶς ὥρας, ἡμισείας ὥρας, πέντε λεπτῶν· ἡ ἀπάντησις ὑπῆρξεν, ἀδύνατον. Ὁ βασιλεὺς αὐτὸς κατεδέχθη νὰ ὑποβάλῃ αὐτῷ ἐπανειλημμένας παραινέσεις καὶ παρακλήσεις. «Τὸ καθῆκόν σας (τὸν ἔγραφε,) ἡ τιμή σας αὐτὴ ἀπαιτοῦσι νὰ πράξετέ τι.» Αἱ ἀπαντήσεις εἰς τὰς προτροπὰς ταύτας ἐγράφοντο συνήθως καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Πίττ, ὑπὸ τῆς συζύγου του, διότι αὐτὸς δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ κρατήσῃ εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὸν κάλαμον. Εἰς δὲ τὰς ἀπαντήσεις αὐτάς, προσπίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως· δὲν ἔχει λόγους νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ τὴν βασιλικὴν εὐμένειαν, τὴν τοσοῦτον ἀριδήλως ἀποδειχθεῖσαν εἰς τὸν ἀτυχέστερον τῶν ἀνθρώπων· ἱκετεύει νὰ τῷ ἐπιτραπῇ μικρὰ ἔτι συγγνώμη. Κατὰ τὸ παρὸν δὲν δύναται νὰ ἀσχοληθῇ εἰς καμμίαν ὑπόθεσιν· δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ. Πρὸ πάντων δὲ δὲν δύναται νὰ ὑποστῇ τὴν συγκίνησιν πάσης μετὰ τῆς Μεγαλειότητός του συνδιαλέξεως.

Πολλοὶ ἀπέκλινον σχεδὸν εἰς τὸ νὰ ὑποπτεύσωσιν, ὅτι εἶχε, καθὼς λέγουν οἱ στρατιωτικοί, τὸν πυρετὸν τῆς πυρετιδος. Ἔπραξεν, ἔλεγον, λάθος μέγα καὶ τὸ συνησθάνθη· ἡ ἀχανὴς πρὸς αὐτὸν εὔνοια τοῦ κοινοῦ, τὸ μέγα ἐκεῖνο ἐπὶ πολιτικῇ συνεσει ὄνομα, ἀπωλέσθησαν διὰ παντός. Μεθύσας ἀπὸ τῆς ὑπεροψίας, ἀνέλαβεν ἔργον ὑπέρτερον τῶν δυνάμεων αὐτοῦ. Ἔέλεπε δὲ ἤδη πρὸ ποδῶν οὐδὲν ἕτερον ἢ δυσχερείας καὶ ἀποτυχίας, καὶ τούτου ἕνεκα παρέστησεν ἑαυτὸν πάσχοντα, ἵνα ἀποφύγῃ παθήματα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εἶχε τὴν γενναιότητα ν' ἀντιπαραταχθῇ. Ἡ ὑπόνοια αὕτη εἶχε μὲν τὸ πρόσχημα πιθανότητός τινος ὡς ἐκ τῆς ἀδυναμίας ἐκείνης, ἥτις ἀπιτέλει τὴν καταφανεστέραν τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ κηλίδα, ἀλλὰ βεβαίως ἦτο ἀνυπόστατος. Πρὶν ἔτι ἀναδειχθῇ πρωθυπουργὸς, τὸ πνεῦμά του, ὡς εἴπομεν, εἰς νοσεράν εἶχε περιέλθει κατάστασιν, ἤδη δὲ συνδρομὴ φυσικῶν καὶ ἠθικῶν αἰτιῶν συνεπλήρωσε τὴν διατάραξιν τῶν διανοητικῶν αὐτοῦ δυνάμεων. Ἡ ἀρθρῖτις, ἡ μεγάλη ἐκείνη τοῦ ὅλου αὐτοῦ βίου συμφορὰ, κατεβλήθη διὰ μέσων ἰσχυρῶν· καὶ πρῶτον τότε, ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐπέρασε πολλοὺς μῆνας ἀνενόχλητος ὑπὸ τῶν νυγμάτων αὐτῆς. Ἀλλὰ τὸ κακὸν μετέβη ἀπὸ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν εἰς τὰ νεῦρα· καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀπέβη δύστροπος, δύςθυμος, εὐερέθιστος· ἡ παραλυσία τῶν δημοσίων πραγμάτων, ἡ ἐπικειμένη εἰς αὐτὸν βαρεῖα εὐθύνη, ἡ συνείδησις των ἰδίων σφαλμάτων, αἱ ἔριδες τῶν συναδέλφων, ἡ ἀγρία τῶν συκοφαντῶν αὐτοῦ κλαγγὴ, ἐσύγχυσαν ἐξ ὁλοκλήρου τὸ νοσερὸν αὐτοῦ πνεῦμα. Ἓν καὶ μόνον, ἔλεγεν, ἠδύνατο νὰ τὸν σώσῃ. Ἔπρεπε νὰ ἀγοράσῃ πάλιν τὴν ἔπαυλιν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, εἶχεν ἐκποιήσει. Ὁ νέος αὐτῆς κύριος δὲν ἤθελε νὰ τὴν δώσῃ, ἀλλ' αἱ παρακλήσεις, τὰ δάκρυα τῆς Λαΐδου Πίττ, τὸν κατέπεισαν τελευταῖον, καὶ τότε μόλις ἡσύχασεν ὀπωσοῦν ὁ σύζυγός της Ὀσάκις ὅμως ἀνέφερον εἰς αὐτὸν περὶ ὑποθέσεων, ἑαυτὸς ὁ ἄλλοτε μεγαλοφρονέστατος καὶ τολμηρότατος τῶν ἀνθρώπων, ἐφέρετο ὡς ὑστερικὸν κοράσιον, ἔτρεμεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ ποταμὸς δακρύων ἀνέβλυζεν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ.

Οἱ συνάδελφοι αὐτοῦ ἐξηκολούθησαν ἐπί τινα χρόνον ἔτι τρέφοντες τὴν ἐλπίδα, ὅτι θέλει ἀναλάβει μετ' ὀλίγον τὴν ὑγείαν του καὶ θέλει προκύψει πάλιν ἀπὸ τοῦ ἀναχωρήματος αὐτοῦ. Ἀλλὰ οἱ μῆνες παρήρχοντο καὶ πάντοτε ἔμενε κεκρυμμένος, καὶ, καθ' ὅσον ἠδύναντο νὰ μάθωσι, καταβεβλημένος τῷ πνεύματι. Τελευταῖον ἔπαυσαν νὰ ἐλπίζωσιν ἢ νὰ φοβῶνταί τι ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἐπεχείρησαν ἤδη, καὶ περ διατελοῦντος ἔτι αὐτοῦ πρωθυπουργοῦ, ἄνευ δισταγμοῦ τινος, μέτρα,

τὰ ὁκοῖα ἐγίνωσκον ὄντα ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενα εἰς τὰς βουλὰς αὐτοῦ καὶ τὰ φρονήματα, συνεδέθησαν μετ' ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους περιεφρόνησε, παρῄτησαν ἄλλους τοὺς ὁποίους μάλιστα ἐτίμησε καὶ ἐπέβαλον εἰς τὰς ἀποικίας φόρους, ἐνῷ οὗτος πρὸ μικροῦ ἐπέτρεψε τοσαῦτα κατὰ τῆς φορολογίας τῶν ἀποικιῶν ἐδημηγόρησεν.

Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ ἓν ἔτος καὶ ἐννέα περίπου μῆνας εἰς ἀφανῆ ὅλως διετέλεσε ἐρημίαν, ἔλαβεν ὁ βασιλεὺς στίχους τινάς, διὰ χειρὸς τῆς Ἀείδου Πίττ γεγραμμένους, ἐν οἷς ὁ σύζυγος αὐτῆς παρεκάλει νὰ τῷ ἐπιτραπῇ νὰ παραιτήσῃ τὴν μυστικὴν σφραγῖδα τοῦ κράτους. Ὁ βασιλεὺς ἀπεποιήθη κατ' ἀρχὰς χάριν εὐπρεπείας, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐδέχθη τὴν παραίτησιν· καὶ τῇ ἀληθείᾳ ὁ Πίττ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχε λησμονηθῇ σχεδὸν ὡς ἂν ἔκειτο ἤδη ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ.

Τελευταῖον διελύθησαν καὶ παρῆλθον τὰ ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ σωρευθέντα νέφη. Ἡ ἀρθρῖτις ἀνακάμψασα ἀπήλλαξεν αὐτὸν ἀπὸ νόσου δεινοτέρας. Τὰ νεῦρά του ἀνεστομώθησαν, τὸ πνεῦμα ἀνεκουφίσθη. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐξύπνισεν ὡς ἀπὸ πυρετικοῦ τινος ὀνείρου. Ἀλλόκοτος δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἀνάρρωσις ἐκείνη. Οἱ ἄνθρωποι εἶχον συνειθίσει νὰ ὁμιλῶσι περὶ αὐτοῦ, ὡς περὶ τεθνηκότος, καὶ ὅταν κατὰ πρῶτον ἐνεφανίσθη εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ βασιλέως, ἐξεπλάγησαν ὡς ἂν εἶδον φάσμα ἐνώπιόν των. Ὑπὲρ τὰ δύο δὲ ἔτη καὶ ἥμισυ εἶχον παρέλθει ἀφ' ἧς τὸ ἔσχατον παρέστη εἰς τὸ δημόσιον.

Εἶχε δὲ καὶ αὐτὸς αἰτίας τοῦ ν' ἀπορῇ καὶ νὰ ἐξίσταται. Ὁ κόσμος εἰς τὸν ὁποῖον ἤδη εἰσήρχετο δὲν ἦτο ὁ κόσμος τὸν ὁποῖον εἶχε καταλίπει. Τὸ ὑπουργεῖον τὸ ὁποῖον εἶχεν αὐτὸς συγκροτήσει, δὲν μετεβλήθη μὲν ποτὲ καθ' ὁλοκληρίαν, ἀλλὰ τοσαῦται ἐχώρευσον ἐν αὐτῷ θέσεις καὶ τοσοῦτοι ἐγένοντο νέοι διορισμοί, ὥστε δὲν ἠδύνατο ὁ ἴδιος νὰ γνωρίσῃ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἔργον. Ὁ Κάρολος Τοουνσένδιος εἶχεν ἀποθάνει. Ὁ Λόρδος Σχελβούρνιος εἶχεν ἀπολυθῇ τῆς ὑπηρεσίας. Ὁ Κονουάϋς εἶχεν ἀποθῇ ἐντελῶς ἀσήμαντος. Ὁ δοὺξ Γράφτων εἶχε περιπέσει εἰς τὰς χεῖρας τῆς περὶ τὸν Βεδφόρδιον φατρίας. Οἱ περὶ τὸν Βεδφόρδιον εἶχον ἐγκαταλείψει τοὺς Γρενουϊλλίους, εἶχον προσπέσει εἰς τὸν βασιλέα καὶ ἦσαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν. Ὁ λόρδος Νόρθ ἦτο ὑπογραμματεὺς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ προήγετο ὁσημέραι. Ἡ νῆσος Κόρσικα παρεδόθη ἀμαχητὶ εἰς τὴν Γαλλίαν. Αἱ μετὰ τῶν ἀποικιῶν ἔριδες ἀνεζωπυρήθησαν. Γενικαὶ παρενέβησαν βουλευτικαὶ ἐκλογαί. Οὐίλκιός τις, πάλαι ποτὲ βουλευτής καὶ αἰσχρὸς λοιδορογράφος, ἐξωσθεὶς δὲ ἕνεκα τούτου ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ ἐξορισθεὶς ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας, εἶχεν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐπανέλθει οἴκαδε καὶ ἐκλεχθῇ αὖθις βουλευτής. Ἡ βουλὴ δὲν τὸν ἐδέχθη, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐκλογεῖς ἐπέμενον μὴ θέλοντες νὰ προχειρίσωσιν ἀντιπρόσωπον αὐτῶν τὸν ὑπουργικὸν ὑποψήφιον, ἡ Βουλὴ ἐκλεξεν αὐτὴ τὸν βουλευτὴν τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης. Τότε προστούτοις ἤρχισε τὸ στάδιον αὐτοῦ καὶ ὁ διαβόητος δημοσιογράφος Ἰούνιος, ὁ τοσοῦτον φοβερὰς εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἐκεῖνο ἐπαγαγὼν πληγάς. Ὥστε ἐντελῆς συνέδη πραγμάτων ἀλλοίωσις καὶ, τὸ δεινότερον, πᾶσαι αἱ περιπόθητοι εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Πίττ ἀρχαὶ τῆς ἐξωτερικῆς, τῆς ἐσωτερικῆς τῆς ἀποικιακῆς πολιτικῆς, προσεβλήθησαν, ἐπὶ τῆς ἀμαυρώσεως τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου, τὸ ὁποῖον αὐτὸς εἶχε συγκροτήσει.

Τὰ ὑπόλοιπα τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη κατηναλώθησαν εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῶν πραγμάτων· καὶ ἐκέτυχε μὲν ὁ ἀνὴρ εἰς τὸ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς τὸ νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν πατρίδα ἀπὸ ὅλων τῶν ὀλεθρίων ἀποτελεσμάτων ὅσα ἐπήγαγεν ἡ ἀσύνετος τοῦ ὑπουργείου ἐκείνου πολιτική.

Εὗρε δὲ δύο κατὰ τῆς κυβερνήσεως συγκεκροτημένας μερίδας· τὴν μερίδα τῶν ἰδίων αὐτοῦ κηδεστῶν, τῶν Γρενουϊλλίων, καὶ τὴν μερίδα τοῦ Λόρδου Ῥοκιγγάμ. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Οὐίλκιου, οἱ δύο αὗται φατρίαι συνεψηφοφόρησαν· ἐπὶ πολλῶν ὅμως ἄλλων σπουδαίων ζητημάτων, ἐδιχονόουν δεινῶς, διότι ἦσαν πολέμιαι πρὸς ἀλλήλας οὐδὲν ἧττον ἢ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον. Οἱ περὶ τοὺς Γρενουϊλλίους, ἐπὶ πολλὰ ἔτη, κατεδίωξαν τοὺς περὶ τὸν Ῥοκιγγάμ, δι' ἀλλεπαλλήλων πικρῶν λοιδορογραφιῶν. Καὶ πολὺς μὲν παρῆλθε χρόνος πρὶν ἢ οἱ περὶ τὸν Ῥοκιγγὰμ ἀποδώσωσιν κύτοῖς τὰ ἴσα· ἀλλὰ δυσμενεστάτη τις διατριβὴ, καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Γρενουϊλλίου γραφεῖσα, ἀνέτρεψε τὴν ὑπομονὴν αὐτῶν. Ὁ Βοῦρκε ἀνέλαβε νὰ ὑπερασπισθῇ καὶ νὰ ἐκδικήσῃ τοὺς φίλους αὐτοῦ καὶ ἐξεπλήρωσε τὸ ἔργον τοῦτο μετὰ θαυμαστῆς ἐπιτηδειότητος καὶ ἰσχύος. Διότι ἀνεδείχθη κατὰ πάντα νικηφόρος, μάλιστα δὲ νικηφόρος ἀνεδείχθη, ὅταν ἐπιπτεθῇ κατὰ τῶν αὐχμηρῶν ἐκείνων καὶ εὐτελῶν πολιτειογραφικῶν καὶ οἰκονομικῶν λεπτολογιῶν, αἵτινες ἀπετέλουν τὴν κυριωτέραν τοῦ Γρενουϊλλίου πανοπλίαν. Ὁ τρίβων πραγματοδίφης δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὸν μέγαν ῥήτορα καὶ φιλόσοφον, οὐδὲ ἐν τῷ ὅλως οἰκείῳ αὐτῷ τούτῳ πεδίῳ· καὶ ζωηρὰν εἰς ἔτι εἶχε τὴν συναίσθεσιν τοῦ αἴσχους καὶ τοῦ ἄλγους τῆς δικαίας ταύτης τιμωρίας, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐπεφάνη αὖθις εἰς τὰ πράγματα ὁ Πίττ. Εἰλικρινὴς σύμπραξις μεταξὺ τῶν δύο κλασμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἦτο ἀδύνατος· καὶ οὐδ' ὁ Πίττ ἠδύνατο εὐχερῶς νὰ συνδεθῇ μεθ' ἑτέρου ἐξ αὐτῶν. Τὰ μὲν αἰσθήματα αὐτοῦ, καὶ περ τοσαύτας παθόντος καὶ ἐπαγαγόντος ὕβρεις, ἀπέκλινον πρὸς τοὺς Γρενουϊλλίους, διότι ἰσχυρὸν εἶχε τὸ συγγενικὸν φίλτρον, καὶ ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ, ὅστις ἦτο μὲν ἀγέρωχος ἀλλ' ὄχι τραχὺς, εἶχε προσυνθῇ ὑπὸ τῶν παθημάτων. Ἀλλὰ πολλὴ διαφωνία περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀποικιακῆς φορολογίας διεχώριζεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν συγγενῶν. Οὐδὲν ἧττον προσέτεινε τὴν δεξιὰν πρὸς τὸν Γεώργιον Γρενουϊλλιον καὶ συνδιελάγη μετὰ τῶν γυναικαδέλφων.

Λόγῳ φρονημάτων, ὁ Πίττ ἦτο πολὺ πλησιέστερος πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ῥοκιγγὰμ ἢ πρὸς τοὺς ἰδίους κηδεστάς. Ἀλλὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ Ῥοκιγγὰμ ὑπῆρχε χάσμα, τὸ ὁποῖον εὐχερῶς δὲν ἠδύνατο νὰ πληρωθῇ. Διότι ἠδίκησεν αὐτοὺς, διότι κατηνάλωσεν ἅπαν τὸ κεφάλαιον τῆς μεγαλοφυΐας, τῆς φήμης καὶ τῆς κοινῆς εὐνοίας αὐτοῦ, ἵνα καταβάλῃ αὐτοὺς

ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. Πολλοὶ προστούτοις τῶν ἐπιφανῶν ἡ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ τῶν κατὰ τὴν βόρειον Ἀμερικὴν ἀποικιῶν ἔρις ἔλαβεν ἤδη μορφὴν φοβερά. Ἡ καταπίεσις προσεκάλεσε τὴν ἀντίστασιν· ἡ ἀντίστασις ἐχρησίμευσεν ὡς πρόφασις νέας καταπιέσεως. Αἱ παραινέσεις ὅλων τῶν μεγίστων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πολιτικῶν ἀνδρῶν, δὲν εἰσηκούσθησαν. Μετ' ὀλίγον εἰς τὸ Ἀγγλικὸν παρλαμέντον ἀντετάχθη ἐθνικὴ τῶν ἀποικιῶν συνέλευσις. Ἔπειτα αἱ δύο χῶραι ἦλθον εἰς χεῖρας. Τελευταῖον ὁ κοινὸς των δεσμὸς ἐκόπη. Δύο Ἀγγλων ἑκατομμύρια, οἵτινες πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν ἦσαν ἐπίσης πιστοὶ εἰς τὸν βασιλέα αὐτῶν καὶ ἐπίσης ἐπιθυμοῦν τὴν πατρίδα αὐτῶν ἐγαυρίων ὅσον οἱ πιστότεροι καὶ μᾶλλον φιλοπάτριδες πολῖται τῆς μητροπόλεως, ἐχωρίσθησαν ἀπὸ αὐτῆς διὰ πράξεως ἐπισήμου. Ἐπί τινα χρόνον, ἐνομίζετο ὅτι οἱ ἀποστατήσαντες δὲν θέλουν δυνηθῇ νὰ ἀνταγωνισθῶσιν εὐδοκίμως πρὸς τὴν ὑπέρογκον οἰκονομικὴν καὶ στρατιωτικὴν δύναμιν τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ συμφοραὶ ἀλλεπάλληλοι διεσκέδασαν τὴν πλάνην τῆς ἐθνικῆς τῶν Ἀγγλων κενοδοξίας. Τελευταῖον μέγας Βρετανικὸς στρατὸς, ἀπηυδηκὼς, λιμοκτονῶν καὶ παν-αγόθεν ὑπὸ πολεμίων πιεζόμενος, ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ τὰ ὅπλα. Αἱ κυβερνήσεις ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας ἡ Ἀγγλία, ἐν τῷ προηγουμένῳ πολέμῳ, τοσοῦτον δεινῶς ἐταπείνωσεν, ἡ δὲ ἀνάμνησις τῶν παθημάτων αὐτῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτι κατέτηκεν, εἶδον μετ' ἀγαλλιάσεως, ὅτι ἔφθασεν ἡ ἡμέρα τῆς ἐκδικήσεως. Ἡ Γαλλία ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ὁμοσπόνδων πολιτειῶν, καὶ ἀμφιβολία σχεδὸν δὲν ὑπῆρχεν, ὅτι ἡ Ἱσπανία θέλει μετ' ὀλίγον μιμηθῇ τὸ παράδειγμα αὐτῆς.

Ὁ Πίττ καὶ ὁ Ῥοκιγγὰμ συνηγωνίσθησαν εἰλικρινῶς ἵνα ἀπαλλάξωσι τὴν πολιτείαν ἀπὸ τῆς ἐπικινδύνου ταύτης θέσεως· ἀλλὰ διὰ διαφόρων ὁδῶν πρὸς τὸν αὐτὸν ἔντεινον σκοπόν. Ὁ λόρδος Ῥοκιγγὰμ ἐπρέσβευε, καὶ ὡς ἀπέδειξαν τὰ πράγματα ὀρθότατα, ὅτι αἱ στασιάσασαι ἐπαρχίαι ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τοῦ κράτους διὰ παντὸς καὶ ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς Ἀμερικανικῆς ἠπείρου παράτασις τοῦ πολέμου, ἄλλο ἀποτέλεσμα δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ εἰμὴ τὴν διαίρεσιν δυνάμεων, τῶν ὁποίων ἐπιθυμητὴ ἦτο ἡ συμπύκνωσις. Ἡ Ἀγγλία, κατ' αὐτὸν, παραιτουμένη τῆς ματαίας ἐλπίδος τοῦ νὰ καθυποβάλῃ καὶ αὖθις εἰς τὸν ζυγὸν αὐτῆς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν, ἠδύνατο ἴσως νὰ ἀποφύγῃ τὸν μετὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον ἤ, ἂν ὁ πόλεμος οὗτος ἦτο ἀναπόδραστος, ἠδύνατο νὰ διεξαγάγῃ αὐτὸν εὐδοκίμως καὶ ἐνδόξως. Ἠδύνατο δὲ ἴσως καὶ νὰ ἀποζημιωθῇ ἐν μέρει διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀποικιῶν ἐκείνων, ἀφαιροῦσα χώρας τινὰς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐκείνων, οἵτινες ἤλπισαν νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς ἐμφυλίας αὐτῆς διελέξεως. Ὁ Λόρδος Ῥοκιγγὰμ λοιπὸν, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ συντασσόμενοι, ἐφρόνουν, ὅτι τὸ φρονιμώτερον διὰ τὴν Ἀγγλίαν ἦτο νὰ ἀναγνωρίσῃ μὲν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ὁμοσπόνδων πολιτειῶν, νὰ τρέψῃ δὲ ἅπασας αὐτῆς τὰς δυνάμεις κατὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν αὐτῆς ἐχθρῶν.

Ὁ Πίττ ἠδύνατο ἴσως νὰ ἀσπασθῇ τὴν αὐτὴν γνώμην. Καὶ τῷ ὄντι; πρὶν ἢ ἡ Γαλλία ἀναμιχθῇ εἰς τὴν μετὰ τῶν ἀποικιῶν ἔριν τῆς Ἀγγλίας, ὁ Πίττ εἶχεν

ἀποφανθῇ ἐπανειλημμένως καὶ ἐντονώτατα, ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ κατατροπωθῇ ἡ Ἀμερική· λογικῶς δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι εὐκολώτερον ἦτο νὰ κατατροπωθῶσιν ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Γαλλία συνάμα ἢ νὰ καταβληθῇ μόνη ἡ Ἀμερική. Ἀλλὰ τὰ πάθη αὐτοῦ κατίσχυσαν τῆς κρίσεως καὶ ἐτύφλωσαν τὸν ἄνδρα πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀντίφασιν. Αὐταὶ αἱ περιστάσεις, αἵτινες κατέστησαν ἀναπόδραστον τὸν χωρισμὸν τῶν ἀποικιῶν, κατέστησαν τὸν χωρισμὸν τοῦτον ἐντελῶς αὐτῷ ἀφόρητον. Ὁ διαμελισμὸς τοῦ κράτους ἐφαίνετο αὐτῷ ὀλιγώτερον ὀλέθριος καὶ ἐξευτελιστικὸς ἐὰν παρήγετο ἀπὸ μόνων ἐσωτερικῶν διενέξεων, ἢ δι' ἐξωτερικῆς ἐπαγόμενος ἐπεμβάσεως. Τὸ αἷμα του ἔβραζεν ἅμα ἐσυλλογίζετο τὴν ταπείνωσιν τῆς πατρίδος. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἠσθάνετο ὡς προσωπικὴν καθ' ἑαυτοῦ ὕβριν πᾶν ὅ,τι ἐμείωνε τὸ ἀξίωμα αὐτῆς. Καὶ τὸ αἴσθημα τοῦτο ἦτο φυσικόν. Αὐτὸς ἀνέδειξεν αὐτὴν μεγάλην· καὶ ἐγαυρία μὲν ἐπὶ τούτῳ, ἐγαυρία δὲ καὶ ἐκείνη ἐπ' αὐτῷ. Ὁ Πιττ ἐνθυμεῖτο ὅτι πρὸ εἴκοσι καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν, ἐν ἡμέραις πονηραῖς, καθ' ἃς ἀπέβαλλε μὲν τὰς κτήσεις, ἀτιμάζετο δὲ ἡ σημαία αὐτῆς, αὐτὸν ἐκάλεσε νὰ τὴν σώσῃ. Ἐνθυμεῖτο τὴν αἰφνιδίαν καὶ ἔνδοξον ἀλλοίωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπέφερεν ἡ πολιτική αὐτοῦ, τὴν μακρὰν τῶν θριάμβων σειρὰν, τὰς ἡμέρας ἐκείνας καθ' ἃς τοσαῦται ὡμολογοῦντο αὐτῷ χάριτες, τὰς νύκτας ἐκείνας, καθ' ἃς τοσαῦται εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἐπελοῦντο φωτοχυσίαι. Καταφλεγόμενος δὲ ὑπὸ τῶν τοιούτων ἀναμνήσεων, ἀπεφάσισε νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὅσοι συνεβούλευον τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἀποικιῶν. Ὅτι ἠπατᾶτο, δυσκόλως δύνανται νὰ τὸ ἀρνηθῶσιν αὐτοί οἱ θερμότεροι αὐτοῦ θαυμασταί· διότι τῷόντι ἡ συνθήκη δι'ἧς, μετ' ὀλίγα ἔτη, ἀνεγνωρίσθη ἡ δημοκρατία τῶν ὁμοσπόνδων πολιτειῶν, ὑπῆρξεν ἔργον τῶν εἰλικρινεστέρων αὐτοῦ ὀπαδῶν καὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ.

Ὁ δοὺξ Ῥιχμόνδου εἶχεν ἀναγγείλει ὅτι θέλει προτείνει νὰ ὑποβληθῇ ἀναφορὰ εἰς τὸν θρόνον κατὰ τῆς περαιτέρω ἐξακολουθήσεως τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἐχθροπραξιῶν, ὁ δὲ Πίττ, ὅστις ἐπί τινα χρόνον, δὲν εἶχεν ἐμφανισθῇ εἰς τὴν βουλὴν τῶν Λόρδων, ἕνεκα τῆς προαγομένης αὐτοῦ πηρώσεως, ἀπεφάσισε νὰ παρευρεθῇ, εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἐν τῇ βουλῇ καὶ ν' ἀποφανθῇ, ὅτι κατὰ τοῦτο διεφώνει ἐντελῶς πρὸς τοὺς περὶ τοῦ Ῥοχιγγάμ. Μέγας δὲ ἦτο ὁ ἐρεθισμός του καὶ οἱ ἰατροί του, ἀνησυχήσαντες, τὸν συνεβούλευσαν θερμῶς νὰ ἡσυχάσῃ καὶ νὰ μείνῃ εἰς τὴν οἰκίαν του· ἀλλ' αὐτὸς δὲν κατεπείσθη. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γουλιέλμος καὶ ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς Λόρδος Μαχὼν τὸν συνώδευσαν εἰς Οὐεστμίνστερον. Ἀνεπαύθη δὲ μικρὸν εἰς τὸ γραφεῖον μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῶν συζητήσεων, καὶ ἔπειτα ἐπορεύθη χωλαίνων καὶ ἐπὶ τῶν δύο νέων ἐκείνων στηριζόμενος, πρὸς τὴν ἕδραν αὐτοῦ. Τὰ ἐλάχιστα περιστατικὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης παρετηρήθησαν καὶ ἐπιμελῶς ἐσημειώθησαν. Παρετηρήθη λοιπὸν, ὅτι προσεκύνησε φιλοφρονέστατα τοὺς Λόρδους ἐκείνους, ὅσοι ἐπροσηκώθησαν διὰ νὰ δώσωσι τόπον εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς βοηθοὺς αὐτοῦ. Εἶχε δὲ εἰς τὴν χεῖρα τὴν βακτηρίαν καὶ ἐφόρει, κατὰ τὴν συνήθειάν του, πολυτελὲς ἐξ ὁλοσηρικοῦ ἱμάτιον. Οἱ πόδες του ἦσαν περιτετυλιγμένοι εἰς φλανέλλας. Τοσοῦτον δὲ ὀγκώδης ἦτο ἡ φενάκη αὐτοῦ, καὶ κάτισχνον τὸ πρόσωπον, ὥςτε οὐδὲν ἐκ τῶν χαρακτήρων αὐτοῦ ἐφαίνετο ἄλλο ἐκτὸς τοῦ μετεώρου τῆς ῥινὸς αὐτοῦ τόξου καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, οἵτινες ἔσωζον ἔτι αἴγλην τινὰ τοῦ ἀρχαίου πυρός.

Ἀφοῦ ὡμίλησεν ὁ δοὺξ Ῥιχμόνδου, ἀνέστη ὁ Πίττ. Κατ' ἀρχὰς ἡ φωνή του ἦτο ἀκατάληπτος. Τελευταῖον ὁ ἦχος αὐτοῦ ἀπέβη εὐκρινέστερος καὶ ὁ λόγος ζωηρότερος ὀπωσοῦν. Ἐκ διαλειμμάτων οἱ ἀκροαταὶ ἀντελαμβάνοντο ἐννοίας τινὸς ἢ ἐκφράσεως ἀνακαλούσης τὸν πάλαι ποτὲ ἄλκιμον Γουλιέλμον Πίττ. Ἀλλ' ἦτο πρόδηλον, ὅτι δὲν ἦτο πλέον ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος· ἔγασε δὲ τὸν εἱρμὸν τοῦ λόγου, ἱστάθη, ἐπανέλαβε πολλάκις τὰς αὐτὰς λέξεις καὶ τοσοῦτον ἦτο περιεσπασμένος, ὥςτε δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνθυμηθῇ τὰ ἐπισημότερα τῶν ὀνομάτων. Ἡ βουλὴ διήκουσεν αὐτοῦ ἐν πανηγυρικῇ σιωπῇ, ἐπιδεικνύουσα τῷ ἀνδρὶ τὴν βαθεῖαν αὐτῆς εὐλάβειαν καὶ συμπάθειαν. Τοσαύτη δ' ἐπεκράτει σιγὴ ὥςτε ἠδύνατο ν' ἀκουσθῇ ἡ πτῶσις ῥινομάκτρου. Ὁ δοὺξ Ῥιχμόνδου ἀπήντησε μετὰ πλείστης κοσμιότητος καὶ εὐγενείας· ἀλλ' ὁμιλοῦντος αὐτοῦ παρετηρήθη, ὅτι ὁ γέρων ἦτο ἀνήσυχος καὶ ἠσθενισμένος. Ὁ δοὺξ ἐκάθησεν· ἀνέστη δὲ πάλιν ὁ Πίττ, ἐπέθηκε τὴν χεῖρα εἰς τὸ στῆθος καὶ κατεπέσεν ἀπόπληκτος. Τρεῖς ἢ τέσσαρες παρακαθήμοι Λόρδοι ἐδέχθησαν αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας των. Ἡ βουλὴ διελύθη τεταραγμένη, ὁ πνεῦν τὰ λοίσθια ἀνὴρ ἐκομίσθη εἰς τὴν οἰκίαν ἑνὸς τῶν ὑπαλλήλων τῆς βουλῆς, καὶ συνελθὼν ἠδυνήθη νὰ ὑπομείνῃ τὴν εἰς τὴν ἔπαυλιν αὐτοῦ μεταφοράν. Ἀπέθανε δ' ἐκεῖ μετά τινων ἑβδομάδων ἀσθένειαν, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 70. Παρὰ τὴν κλίνην αὐτοῦ ἐγρηγόρησαν μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς, ἡ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα, μετὰ στοργῆς ἐναγωνίου, εἰς ἣν εἶχε τῷόντι μέγιστον δικαίωμα, διότι, πρὸς τοὺς ἄλλους ὧν πολλάκις ἀγέρωχος καὶ ἰδιότροπος, πρὸς τοὺς οἰκείους διετέλεσε πέραν ἴσως τοῦ δέοντος ἀγαθός. Οἱ μὲν πολιτικοὶ ἀντίζηλοι ἐφοβήθησαν ἀείποτε αὐτὸν, οἱ δὲ πολιτικοὶ φίλοι ἐθεώρησαν αὐτὸν μετὰ εὐλαβείας μᾶλλον ἢ ἀγάπης· ἀλλ' οὐδεὶς ποτὲ φόβος φαίνεται ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν προσήλωσιν τὴν ὁποίαν προσκαλεῖ παρὰ τοῖς πεθηκοῖς ἐκείνοις τῆς καρδίας του μελήματιν, τὸ πρὸς αὐτὰ ἐπιδεικνυόμενον ἀδιαλείπτως καὶ μυριοτρόπως ὑπ' αὐτοῦ σίλτρον.

Ὁ Πίττ, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπέθανε, δὲν εἶχεν εἰς ἀμφότερας τὰς βουλὰς οὐδὲ δέκα πρωσωπικοὺς ὀπαδούς. Τὸ μὲν ἥμισυ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἠλλοτριώθησαν πρὸς αὐτὸν ἕνεκα τῶν ἁμαρτημάτων του, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ ἕνεκα τῶν ἀγώνων οὓς κατέβαλλε πρὸς διόρθωσιν τῶν ἁμαρτημάτων ἐκείνων. Διὰ τοῦ τελευταίου λόγου του προσέβαλε ἅμα μὲν τὴν πολιτικὴν ἣν ἡ κυβέρνησις ἠκολούθει, ἅμα δὲ τὴν πολιτικὴν ἣν ἡ ἀντιπολίτευσις ἠσπάζετο· ἀλλὰ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἀνεζωπύρωσεν ἅπασαν τὴν ἀρχαίαν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην τῆς πατρίδος. Τίς ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ ἄνευ συγκινήσεως τὴν πτῶσιν ἐκείνου, ὅςτις τοσοῦτον καὶ ἐπὶ τοσοῦτον διετέλεσε μέγας; Καὶ τὰ περιστατικὰ δὲ τοῦ θανάτου του ἐφαίνοντο προσήκοντα εἰς τραγῳδίαν μᾶλλον ἢ εἰς βίον πραγματικόν. Ὁ μέγας ἐκεῖνος πολιτικὸς ἀνὴρ, μετὸς χρόνων καὶ ἀξιώματος, ἀγόμενος εἰς τὸ τῶν γερόντων τῆς πολιτείας συνέδριον ὑπὸ υἱοῦ ἐξαιρέτους ἐπαγγελλομένου τῇ πατρίδι ἐλπίδας, καὶ ἐν μέσῃ βουλῇ καταῤῥηγνύμενος, ἐνῷ ἠγωνίζετο νὰ ὑψώσῃ τὴν ἀσθενῆ αὐτοῦ φωνὴν ἵνα ἀναθαῤῥύνῃ τὸ ταπεινωθὲν τῆς πατρίδος φρόνημα, δὲν ἠδύνατο βεβαίως εἰμὴ νὰ κινήσῃ βαθυτάτην εὐλάβειαν καὶ ἀγάπην. Ἡ διαβολὴ ἀπαισβολώθη· αὐτὴ τοῦ δικαίου καὶ μετρίου ψόγου ἡ φωνὴ ἐφιμώθη. Οὐδ' ἐνθυμοῦντο οἱ ἄνθρωποι ἄλλο εἰμὴ τὴν ἐξαισίαν μεγαλοψυχίαν, τὴν ἀκηλίδωτον χρηστότητα, τὰς ἀναμφισβητήτους ἐκδουλεύσεις ἐκείνου ὅστις οὐκ ἦν πλέον ἐν τοῖς οὖσι. Τότε συνεφώνησαν εἰςἅπαξ πᾶσαι αἱ πολιτικαὶ μερίδες. Δημοσία ἐκφορὰ, καὶ δημόσιον μνημεῖον ἐψηφίσθησαν ἐν σπουδῇ. Τὰ χρέη τοῦ τελευτήσαντος ἐπληρώθησαν. Ἐλήφθη πρόνοια περὶ τοῦ οἴκου του. Τὸ ἄστυ τοῦ Λονδίνου ἐζήτησεν ὥςτε τὰ λείψανα τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τοσοῦτον ἠγάπησε καὶ ἐτίμησε, νὰ ἀναπαυθῶσιν ὑπὸ τὸν θόλον τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ μητροπόλεως· ἀλλὰ ἡ αἴτησις ἦλθε βραδέως, διότι τὰ πάντα ἤδη εἶχον παρασκευασθῇ ἵνα κομισθῇ ὁ νεκρὸς εἰς τοὺς βασιλείους τῆς Ἀγγλίας τάφους.

Καὶ ὅλων μὲν τῶν κομμάτων ἄνθρωποι συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τῶν ἐπικηδείων τοῦ Πίττ τιμῶν, ἀλλὰ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ παρέπεμψαν εἰς τὸν τάφον μόνοι σχεδὸν οἱ ἀντίπαλοι τῆς κυβερνήσεως. Τὴν μὲν σημαίαν τοῦ Κόμητος Χαταμίας ἔφερεν ὁ συνταγματάρχης Βάῤῥης, συμπαρομαρτούντων αὐτῷ τοῦ δουκὸς Ῥιχμόνδου καὶ τοῦ Λόρδου Ῥοκιγγάμ. Ὁ Βοῦρκε, ὁ Σανδουίχιος καὶ ὁ Δούννιγγ ἐκράτουν τὴν νεκρικὴν ὀθόνην. Μεταξὺ τῶν παρακολουθούντων εἰς τὴν κηδείαν διεκρίνετο ὁ Λόρδος Κάμδεν. Προῆστατο δὲ τῆς ὅλης ἐκφορᾶς ὁ νέος Γουλιέλμος Πίττ. Μετὰ παρέλευσιν 27 περίπου ἐτῶν, ἐν ἡμέραις ἐπίοης πονηραῖς καὶ ἐπικινδύνοις, καὶ αὐτοῦ τὸ συντετριμμένον σῶμα καὶ ἡ τεθραυσμένη καρδία, μετὰ τῆς αὐτῆς πομπῆς, εἰς τὴν αὐτὴν ἱερὰν κατετέθησαν γῆν.

Ὁ Πίττ κοιμᾶται παρὰ τὴν βόρειον τοῦ ἐν Οὐεστμινστέρῳ ναοῦ πύλην, ἐν χώρῳ ὅςτις ἔκτοτε καθιερώθη διὰ τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας, καθὼς ἡ ἄλλη ἄκρα τῆς αὐτῆς πτέρυγος πρὸ καιροῦ προςδιωρίσθη διὰ τοὺς ποιητάς. Ἐκεῖ ἀναπαύεται ὁ Μάνσφιλδ, καὶ ὁ νεώτερος Γουλιέλμος Πίττ, καὶ ὁ Φὸξ, καὶ ὁ Γράττα, καὶ ὁ Κάννιγγ, καὶ ὁ Οὐίλβερφόρς. Ἐν οὐδενὶ δ' ἑτέρῳ κοιμητηρίῳ τῆς γῆς τοσοῦτοι μεγάλοι πολῖται κεῖνται ἐντὸς τοσούτου στενοῦ χώρου. Πολὺ δὲ ὑπεράνω τῶν περιφανῶν τούτων τάφων μετεωρίζεται τὸ μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον τοῦ Πίττ τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ ὁποίου ὁ ὑπὸ ἐπιτηδείας χειρὸς γλυφεὶς ἀνδριὰς φαίνεται, ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου, ὡςανεὶ, διὰ τοῦ ἀετώδους αὐτοῦ βλέμματος καὶ τῶν προτεινομένων βραχιόνων, ἀναθαῤῥύνων μὲν τὴν Ἀγγλίαν, ἀπειλῶν δὲ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς. Ἡ γενεὰ ἡ κατασκευάσασα αὐτῷ τὸ μνημεῖον ἐκεῖνο ἐξέλιπε. Ἐπέστη δὲ ὁ καιρὸς, καθ' ὃν αἱ κατεσπευμέναι καὶ δυςμενεῖς κρίσεις, τὰς ὁποίας οἱ σύγχρονοί του περὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ ἐσχημάτισαν, δύνανται νὰ βασανισθῶσιν ἠρέμα ὑπὸ τῆς ἱστορίας. Καὶ ἡ ἱστορία, θέλει μὲν παρατηρήσει τὰ ποικίλα αὐτοῦ ἁμαρτήματα, εἰς παραίνεσιν τῶν ὁρμητικῶν, καὶ τῶν ἀγερώχων, καὶ τῶν τολμηρῶν χαρακτήρων, θέλει δ' ἐπὶ τέλους ἐκφέρει τὴν λελογισμένην ἐτυμηγορίαν, ὅτι, ἐκ τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν τῶν ὁποίων τὰ λείψανα κεῖνται περὶ αὐτὸν, ὀλίγοι κατέλιπον ὄνομα ἀκηλιδωτότερον, λαμπρότερον δὲ οὐδείς.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

ΛΟΝΔΙΝΟΝ.

Ἐν Λονδίνῳ ὑπάρχει συνοικία ἣν πολλάκις ἐπισκέφθην ἐν τῇ ὀλιγοημέρῳ αὐτόθι διαμονῇ μου, ἣν δὲ οὐδέποτε ἐπλησίαζον χωρὶς νὰ αἰσθανθῶ ἑμαυτὸν ἰσχυρῶς συγκινούμενον. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἄστεος, πλατεῖα κυκλοτερὴς καὶ εὐρύχωρος, τεχνητὸν περικλεῖουσα ἄλσος, ἐξ οἰκιῶν μεγάλων καὶ εὐπρεπῶν συγκειμένη, ὁ Φινσβούριος λεγόμενος Κίρκος, εἶναι ἡ κατοικία τῶν Ἑλλήνων ἐποίκων. Ἐκεῖ ὁσάκις παερχόμενος ἔβλεπον γνωστὰς φυσιογνωμίας, ἔβλεπον μορφὰς ἡλιοκαεῖς καὶ ὀφθαλμοὺς ὧν ἡ ζωηρότης, ὧν ἐνίοτε ἡ λάμψις, κατὰ τὸ φῦλον εἰς ὃ ἀνῆκον, ἐφαίνετο ὡς διαμαρτύρησις κατὰ τῆς αἰωνίου βρετανικῆς ὀμίχλης, ἤκουον τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος μου κελαδοῦσαν μεταξὺ τῶν, ὡς λέγουσιν οἱ ἡμέτεροι γραμματικοί, ὀδοντοπροφέρτων καὶ λαρυγκοπροφέρτων ἐκείνων φθόγγων, οἵτινες φαίνονται ὡς ἀπὸ τὰ ἄντρα τοῦ βορρᾶ ἐξερχόμενοι, καὶ ἐνόμιζον ἑμαυτὸν μαγικῶς μετατεθέντα εἰς τὰς Ἀθήνας· ἢ ὅταν, ἀφορῶν πρὸς τὰς εὐρείας ἐκείνας ἀγυιὰς, τὰς εὐθείας καὶ διαπνεομένας, τὰς ἐρρωμένας ὡς αἰθούσας χοροῦ, πρὸς τὴν στίλβουσαν καθαρότητα, πρὸ τὸ ἄριον μεταβάλλον εἰς ἡμέραν τὴν νύκτα, πρὸς τοὺς εὐπρεπεῖς ἀστυνομικοὺς φύλακας, τοὺς πανταχοῦ παρόντας, πανταχοῦ ἄγρυπνον ἔχοντας τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὴν χεῖρα πρόθυμον, ὅταν ἐξ ὅλων τούτων τῶν γνωρισμάτων ἐννόουν ὅτι δὲν εὑρίσκομαι εἰς Ἀθήνας, τότε τὴν πικρίαν τινῶν διαλογισμῶν οἵτινες ἔθλιβον τὰς φρένας μου ἠσθανόμην μετριαζομένην ὑπό τινος αἰσθήματος μετέχοντος εὐνικῆς ὑπερηφανείας, διότι ἔβλεπον εἰς μίαν ἄκραν τῆς μεγάλης εὐρωπαϊκῆς καρδίας ἥτις καλεῖται Λονδῖνον, ὀχετευομένην τὴν δραστηριότητα τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπὶ τῆς παγκοσμίου ταύτης σκηνῆς τὸ Ἑλληνικὸν ἐμπόριον ἀντιπροσωπευόμενον καὶ σεβαστὸν γινόμενον, καὶ ἐπεριορίστου ἀπολαμβάνον πίστεως, καὶ τὸν ἐθνικὸν πρὸς τοὺς ξένους δικαιοῦν χαρακτῆρα· καὶ κατὰ νοῦν ἔφερον τὰς ἐνδόξους ἡμέρας, ὅταν ὁ χρυσοῦς καὶ πολυχεύμων ποταμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου κατέκλυζε

τὴν γνωστὴν οἰκουμένην, ἀπὸ τῶν Ἡρακλείων στηλῶν μέχρι Πόντου καὶ μέχρι Καυκάσου, ἀπὸ τῆς Ἰλλυρικῆς μέχρι τῆς Γαλατίας, ὅταν αἱ ἀπειράριθμοι Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι δὲν ἐπτώχυνον οὐδ' ἐξερήμουν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἐξέτεινον αὐτῆς τὰ ὅρια καὶ τὴν ἐπιρροήν, καὶ ἐμετάλλευον ὑπὲρ αὐτῆς τῶν ἀπωτέρων τόπων τὰ πλούτη.

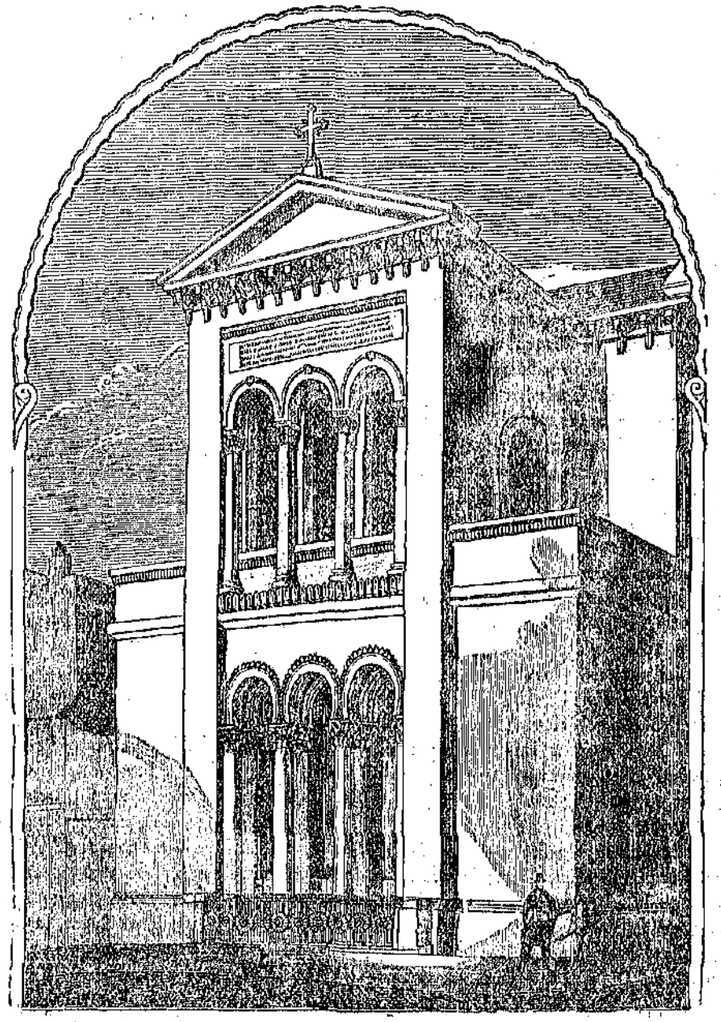

Ἡ ὄψις τῆς ἐκκλησίας.

Ἀλλ' μόνος φόβος ἐδύνατο φυσικῶς νὰ μοὶ ἐπέλθῃ, μὴ οἱ ἄνδρες οὗτοι, οἱ ἐν ἀνέσει καὶ πλούτῳ βιοῦντες, οἱ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἄβραι διαίτης ἐν τῇ πρώτῃ τῶν μεγαλοπόλεων ἀπολαμβάνοντες, οἱ ἐν παντὶ προκόπτοντες καὶ εὐδοκιμοῦντες, οἱ ὑπὸ τιμῆς καὶ ὑπολήψεως πανταχόθεν περιστοιχιζόμενοι, μὴ αἰσθάνωνται τὴν καρδίαν αὐτῶν κατ' ἐλίγον ἀποσπωμένην ἀπὸ τὴν δυστυχεστέραν γῆν τῆς αὐτῶν γεννήσεως, καὶ προσηλῶνται μᾶλλον εἰς τὴν παρέχουσαν αὐτοῖς πάντα τὰ ἀγαθά, μὴ ὁ ἐθνισμὸς αὐτῶν ἀποβαίνῃ χαλαρώτερος καὶ νωθρότερος ὁσημέραι. Ἀλλ' ὅστις δὲν ηὐτύχησεν, ὡς ἐγώ, νὰ συναναστραφῇ τοὺς ὁμογενεῖς ἐκείνους, καὶ νὰ ἴδῃ πόσον ἔνθερμον καὶ καθαρὸν διαφλέγει τὰς καρδίας των τὸ τοῦ ἐθνικοῦ αἴσθημα, ἐπιτεινόμενον μάλιστα ὑπὸ τοῦ πόθου καὶ τῆς ἀπειρίας, ἐκεῖνος ἂς στραφῇ ὀπίσω τοῦ Κίρκου, ἂς εἰσέλθῃ εἰς τὴν σεμνὴν ὁδόν, τὴν ἐπώνυμον τοῦ ἄλλοτε παρατείνοντος αὐτὴν τείχους τῆς πόλεως, ὅταν τὸν Λονδῖνον ἐδύνατο νὰ ἔχῃ τεῖχος (London Wall), καὶ ἐκεῖ θέλει ἀπαντήσει λαμπρὰν ἀπόδειξιν ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἐν Λονδίνῳ Ἑλλήνων οὐδὲν

ἀπεσβέσθη τῶν ἐθνικῶν αἰσθημάτων. Θέλει θαυμάσει μάλιστα πόσην ἔχει περὶ αὐτοῖς ἰσχὺν τὸ τὰ λοιπὰ ἐθνικὰ αἰσθήματα ζωογονοῦν καὶ συνέχον, τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα. Τριάκοντα περίπου οἰκογένειαι ἐκ συνδρομῶν ἑκουσίων ἀνήγειραν ἐκκλησίαν, ἥτις τιμᾷ παρὰ τοῖς ξένοις τοὺς Ἕλληνας, καὶ εἰς ἣν ἐδαπανήθησαν ὑπὲρ τὰς 260 χιλιάδας δραχμῶν. Τὸ σχέδιον αὐτῆς διέγραψεν ὁ Ἄγγλος ἀρχιτέκτων Owen, εἰς ἓν συνδυάσας δύο σχέδια τῶν ἡμετέρων ἀξίων ἀρχιτεκτόνων Κλεάνθους καὶ Καυταντζόγλου, τὸ μὲν Ἑλληνικῆς, τὸ δὲ Βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Διεύθυνε δὲ τὴν οἰκοδομὴν εὐπρεπέστατα ὁ τέκτων Ἰαψ, συναντιληφθέντος καὶ συνοδηγοῦντος μετὰ μεγάλου ζήλου τοῦ ἄλλοτε μὲν ἐν Ἑλλάδι ὡς πεπαιδευμένου τῶν Μουσῶν θιασώτου διαπρεπθέντος, ἤδη δὲ τῷ Ἑρμῇ ὑπηρετοῦντος Κ. Ἐμμ. Ψύχα.

Τὰ δύο πρὸ πάντων ἐλλείποντα ἐν Λονδίνῳ εἰσὶ γῆ καὶ σῶς, καὶ τὰς ἐλλείψεις ταύτας συμπληθῆ καὶ ἡ οἰκοδομὴ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας. Τὸ γήπεδον ἐφ' οὗ ἀνηγέρθη ἦτον ἀτενὸν, καὶ σκοτεινὴ ἡ ὁδὸς ἐν ᾗ κεῖται· διὰ τοῦτο ἀνάγκη ἦτον νὰ περισταλῇ μὲν τὸ πρόσωπον κατὰ πλάτος, νὰ ὑψωθῇ δὲ εἰς ὕψος, ὅπως φωτίζηται ἄνωθεν, καὶ οὕτω κατασκευασθῇ ἡ ὄψις

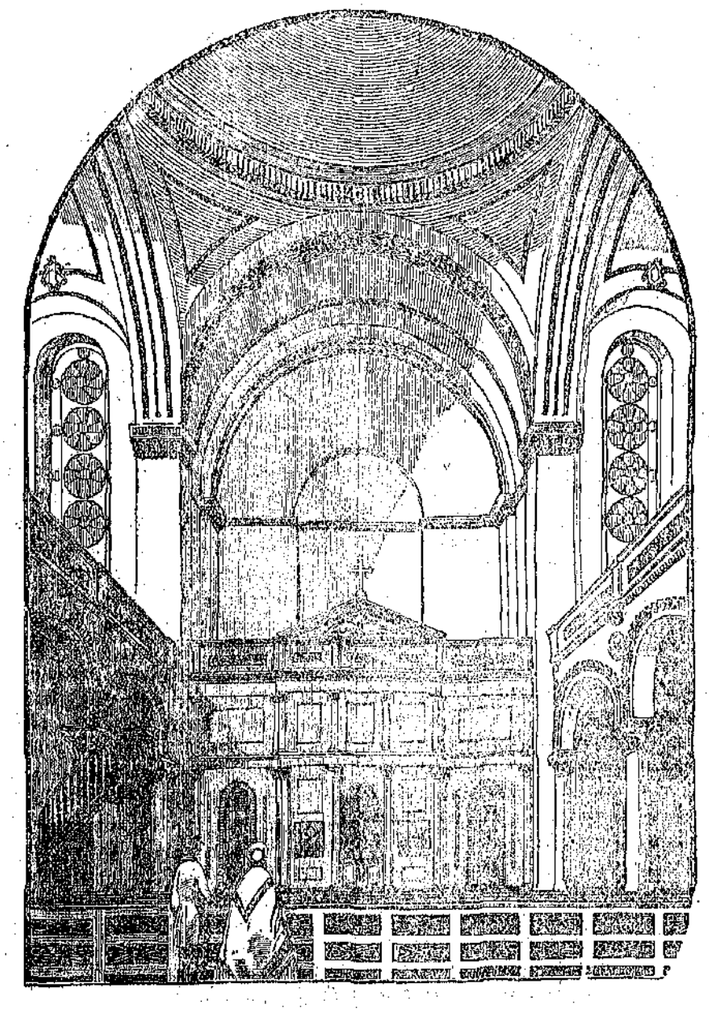

Ἐσώτερικὴ ὄψις τῆς ἐκκλησίας.

διόροφος, ὡς φαίνεται ἐν τῷ δημοσιευομένῳ σχήματι, ἔχουσα διπλῆν ἐπάλληλον σειρὰν κορινθίων διπλοκιόνων, φερόντων ἀψίδας, καὶ περιλαμβανόντων, κάτω μὲν τὰς εἰσόδους, ἄνω δὲ φωταγωγοὺς πολυχρόου ὑέλου. Ὑπεράνω δ' αὐτῶν, ἐπὶ τοῦ μετώπου, ἐχαράχθη-

σαν ἐν κοίλῳ πλαισίῳ οἱ τέσσαρες ἀκόλουθοι ὡραῖοι στίχοι, συντεθέντες ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Κ. Φιλίππου Ἰωάννου:

Σεπτῆς Βικτορίης, Βρετανῶν μέγαν ἰθυνούσης
Λαῶν, ἰδ' ἀλλ' ἀνδρῶν φῦλα πολυσκερία,
Τὸν δὲ Θεῷ Σωτῆρι παροικίη εὕνατο Γραικῶν
Νηὸν, θεσμοσύνας ἀζορέη πατρίους.

Εἰς τοὺς στίχους τούτους ἂν ἔχωμεν τί νὰ παρατηρήσωμεν, τοῦτο δὲν εἶναι τῆς Βικτορίας τὸ Ο, ὅπερ τινὲς τῶν φιλολόγων ἐκάκισαν. Ἂν τοῦτο θεωρηθῇ ὡς τοῦ μέτρου παραβίασις, τὸ καθ' ἡμᾶς ἠθέλομεν προθύμως δεχθῆ καὶ δευτέραν, ἂν δι' αὐτῆς ἐδυνάμεθα ν' ἀντικαταστήσωμεν τοὺς Ἕλληνας ἀντὶ τῶν *Γραικῶν*. Τὸ δὲ διάγραμμα τῆς ἐκκλησίας σύγκειται ἐκ δύω κυτῶν ὀρθογωνίως διασταυρουμένων, ἀλλὰ τὰ κενὰ μεταξὺ τῶν δύω τοῦ σταυροῦ βραχιόνων καὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως πληροῦνται μέχρι τοῦ ἡμίσεως ὕψους, περιλαμβάνοντα κατὰ πλάτος τὸν νάρθηκα.

Τὸ δ' ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, ὁ ἐπίσης παριστῶμεν ἐνταῦθα, μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας συνδέον τὰ Ἑλληνικὰ κοσμήματα μετὰ τοῦ βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ, ἔχει τὰ Θριαμβευτικὰ λεγόμενα τόξα, ἤτοι τὰς διαιρούσας τὴν τῶν κυτῶν διασταύρωσιν ἀψίδας, κατάκοσμα καὶ στηριζόμενα ἐπὶ κορινθιακῶν κιόνων, οἷοι καὶ οἱ τῆς ἐκτὸς στοᾶς. Ἐπὶ δὲ τῶν τεσσάρων τόξων ἐπικάθηται βυζαντινὸς σφαιροειδὴς τοῦρλος, ἔχων τὸν κάτω κύκλον κοσμούμενον ὑπ' ὀδόντων Ἰωνικῶν. Εἰς τὸ τέμπλον ἐμπρέπουσιν εἰκόνες ῥωσσικῆς ζωγραφίας, ἐν τῷ μεσαιτάτῳ δὲ πλαισίῳ ὑπεράνω τῆς ὡραίας πύλης εἶσιν ἐπιγεγραμμέναι αἱ λέξεις: *Τὸ στερέωμα τῶν ἐπουρανίων στερέωσον, Κύριε, τὴν ἐκκλησίαν, ἣν ἐκτήσω τῷ τιμίῳ σου αἵματι.* Εἶναι δὲ λίαν φιλοτέχνως τετορευμένη ὅλη ἡ ξυλικὴ, καὶ τοῦ τέμπλου αὐτοῦ καὶ τῶν στασιδίων καὶ τοῦ ἄμβωνος, ὅστις κεῖται ἐπ' ἀριστερὰ παρὰ τὸν πρῶτον κίονα, καὶ ἀφ' οὗ ὁ ἱερεὺς κατὰ κυριακὴν κηρύττει τὸν θεῖον λόγον, μὴ ἀμελῶν βεβαίως ν' ἀναμιμνήσκῃ εἰς τοὺς περιϊσταμένους καὶ τὴν μεμακρυσμένην πατρίδα, καὶ νὰ ζωπυρῇ ἐν αὐτοῖς τὰ πρὸς αὐτὴν αἰσθήματα, καὶ νὰ τοὺς προτρέπῃ αὐτὴν νὰ θεωρῶσι πάντοτε ὡς κέντρον, ὡς σκοπὸν, ὡς ἔσχατον καταφύγιον. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἥτις τοῖς ὁμογενέσιν εἶναι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δεσμὸς καὶ ποίμνη κοινὴ, καὶ ἀντικρόσωπος παρ' αὐτοῖς οὕτως εἰπεῖν τῆς Ἑλλάδος, συντελεῖ καὶ τοῖς ἀλλογενέσι παρ' οἷς ἵδρυται νὰ καταδεκνύῃ τὸ ἱεροπρεπὲς καὶ σεβαστὸν τοῦ ἡμετέρου δόγματος, καὶ νὰ καταστρίφῃ τὰς περὶ αὐτοῦ τυχὸν ἐπικρατούσας προλήψεις παρ' ἐκείνοις, οἵτινες ἐν τῇ τεταραγμένῃ των συνηδείσει ζητοῦσι τῆς ἀρχικῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας τὰς ἀληθείας καὶ τοὺς τύπους, ὧν ἡμεῖς καυχόμεθα ὅτι διετηρήσαμεν ἀναλλοίωτον τὴν ἀρχαίαν παρακαταθήκην.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ο ΤΑΡΤΟΥΦΟΣ,

κωμῳδία Μολιέρου τοῦ Γάλλου, μεταφρασθεῖσα ἰαμβικῶς, καὶ μετενεχθεῖσα εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς ἤθη

ὑπὸ

Ι. ΙΣΙΔΩΡΟΥ ΣΚΥΛΙΣΣΗ.

Ὁ Βολταῖρος ἐπιχειρήσας νὰ σχολιάσῃ τὸν Κορνήλιον, ἔλεγεν ὅτι ὀλίγου δεῖν ὑφ' ἑκάστην σελίδα ὤφειλε νὰ γράψῃ ὡς μόνον σχόλιον τὰς λέξεις, «*ὡραῖον, θαυμαστόν!*» Καὶ ἡμεῖς ὑπὸ πᾶσαν σχεδὸν σελίδα τῆς μεταφράσεως τοῦ Κ. Σκυλίσσῃ εἴμεθα πρόθυμοι νὰ γράψωμεν «*ἐπιτυγέστατον, ἀξιέπαινον, ἄριστον!*» Δύω ὑπάρχουσι μεταφράσεων τρόποι, καλῶν δηλαδὴ μεταφράσεων, διότι κακῶν ὑπάρχουσιν ἄπειροι, ὡς μᾶς διδάσκει πεῖρα δυστυχῶς συνεχής. Κατὰ τὸν μὲν, ὁ μεταφραστὴς εἰς τὸν συγγραφέα ἀφοσιούμενος, σκιὰ καὶ Σωσίας αὐτοῦ, τὸν παρακολουθεῖ κατὰ βῆμα, σέβεται καὶ τὰς ἐλαχίστας παρεκδρομάς του, τὸν ἐναγκαλίζεται μετ' ἀγάπης, τὸν θωπεύει μετὰ λατρείας, θέλει νὰ τὸν καθιδρύσῃ εἰς τὸ ἑαυτοῦ ποιητικὸν τέμενος ἀναλλοίωτον, ἀνέπαφον, καὶ ἀκέραιον, ὡς τὸ πάλαι εὐσεβεῖς ἱερόσυλοι μετέφερον εἰς τοὺς ἰδίους ναοὺς ξένα ἑδη θεῶν, καὶ περιβάλλων αὐτῷ τῆς ἰδίας γλώσσης τὸ ἔνδυμα διαφανές, καὶ προσπιφυκὸς, ὥστε νὰ ἐλέγχῃ μᾶλλον ἢ ν' ἀποκρύπτῃ τὴν πρωτότυπόν του μορφὴν, θέλει νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην τῆς μεταφράσεως τὴν αὐτὴν ἐντελῶς ἐντύπωσιν, ἣν λαμβάνει ὁ ἀναγνώστης τοῦ πρωτοτύπου. Οὕτω μετέφρασεν ὁ Βοσσιος τὸν Ὅμηρον, τὸν Βιργίλιον, καὶ τὸν Ἀριστοφάνην, οὕτως ὁ Σατωβριάνδος τὸν Μίλτωνα, οὕτως ὁ Ἰάκωβος Ῥ. Ῥαγκαβῆς τ' ἀριστουργήματα τῶν Γάλλων δραματουργῶν. Τοιαύτη τέλος εἶναι ἡ ἀκριβὴς, ἀλλὰ τραχεῖα καὶ ἄχαρις μετάφρασις τῶν ἐνδικῶν ποιημάτων τοῦ φιλοπάτριδος Γαλανοῦ.

Κατὰ δὲ τὸν ἄλλον τρόπον ὁ μεταφραστὴς λαμβάνει μὲν τὸν συγγραφέα ὡς ὁδηγὸν, ἀλλὰ δὲν δεσμεύεται εἰς τὸ βῆμα του· ἐμπνέεται μὲν ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν γίνεται ἀκριβής του ἠχώ· μεταφέρει μὲν αὐτὸν εἰς τὰ ἴδια τεμένη, ἀλλ' ὡς οἱ μετασκευάζοντες ἄλλων θεῶν ἀγάλματα εἰς ἀγάλματα τῶν ἰδίων θεοτήτων, ἢ δι' ἐπιθέσεως νέων κεφαλῶν εἰς ἑαυτῶν εἰκόνας μεταβάλλοντες· τὸν μεταχαλεῖ εἰς τὸ ἔθνος του οὐχὶ ὡς φιλοξενούμενον μέτοικον, ἀλλὰ πολιτογραφεῖ αὐτὸν, τὸν μεταμφιέννυσι, τῷ μεταρρυθμίζει χαρακτῆρα καὶ ἦθη, ὥστε καθιστᾷ αὐτὸν εὐπαράδεκτον καὶ οἰκεῖον εἰς τοὺς νέους αὐτοῦ συμπολίτας, πολλάκις ὡς καὶ λησμονουμένης της ἀρχαίας καταγωγῆς του. Οὕτως εὐφυέστατα μετέπλασεν ὁ Κ. Οἰκονόμος τὸν Γάλλον Ἁρπαγῶνα εἰς τὸν αὐτόχρημα Ἕλληνα Ἐξηνταβελόνην· οὕτως αὐτὸς ὁ Μολιέρος μετέφερεν εἰς τὴν Γαλλικὴν φιλολογίαν Ἰσπανικὰ δράματα, αὐτὰ

μὲν ἄγνωστα καὶ λησμονηθέντα, ἐνῷ αἱ γαλλικαὶ μεταπλάσεις εἰσὶ καὶ ἔσονται ἀθάνατοι· οὕτω τέλος μετεποίησε τὸν Ταρτοῦφον καὶ ὁ Κ. Σκυλλίσης, καὶ ἔπρεπεν ἴσως ἡ μεταμόρφωσις νὰ γίνῃ πληρεστέρα ἀκόμη διότι, ἀφ' οὗ ὁ σκοπὸς τῆς μεταφράσεως ταύτης δὲν εἶναι νὰ μᾶς δώσῃ τὸ γαλλικὸν δρᾶμα, τὸ γαλλικὸν πνεῦμα, τὴν γαλλικὴν κοινωνίαν τοῦ ιζ' αἰῶνος, πρέπει νὰ μᾶς δώσῃ δρᾶμα ἑλληνικὸν, κατάλληλον εἰς τὸ ἑλληνικὸν θέατρον, καὶ κατοπτρίζον ἑλληνικὰ ἤθη καὶ ἑλληνικὴν κοινωνίαν.

Οἱ πλεῖστοι τῶν στίχων τῆς μεταφράσεως εἰσὶ φυσικοὶ, εὔρυθμοι, ἐναρμόνιοι, ἐκεῖνοι δὲ μάλιστα ἐφ' ὧν ὁ μεταφραστὴς ἀποπτύων τοῦ συγγραφέως τὸν χαλινὸν, παραδίδεται εἰς τὴν ἰδίαν ἔμπνευσιν καὶ αὐτοσχεδιάζει. Ἂν δέ που ἐνίοτε τὸ βῆμά του περιπλέκηται, ἂν φαίνηται ἐπιπόνως σύρων τὴν ἄλυσιν τοῦ μεταφραστοῦ, στενεχωρούμενος καὶ δύσπνους εἰς τὸ ξένον ἔνδυμα, καὶ συνθλῶν, μέχρις οὗ διέλθῃ τὴν ἀνοδίαν, χλοερὰ μετὰ τῶν ξηρῶν, δημώδη μετ' ἐπιτετηδευμένων, ἂν εἶναί που ἀνώμαλος, καὶ σωρεύων στίχους πολλοὺς, καὶ οὐχὶ πάντοτε ἀναγκαίους, ὅπως πληρώσῃ χάσματα, ἐφ' ὧν ὁ συγγραφεὺς ἀρκεῖται ἕνα μόνον ὑπερτείνων στίχον, τοῦτο συμβαίνει ὅπου μᾶλλον φιλοτιμεῖται εἰς τὴν πίστιν τῆς μεταφράσεως· ὥστε τὸ καθ' ἡμᾶς φρονοῦμεν ὅτι ἡ μετάφρασις αὕτη, ἣν ἐν γένει κρίνομεν ἀξιόλογον, ἐκεῖ μάλιστα εἶναι ἀσθενεστέρα, ὅπου εἶναι καὶ πιστοτέρα, καὶ ἐν κυρίως νομίζομεν αὐτῆς τὸ ἐλάττωμα, ὅτι εἶναι μετάφρασις.

Ἡ κρίσις αὕτη ἀντιβαίνει, τὸ ἠξεύρομεν, εἰς ὅσα προσβεύει τὸ προοίμιον τοῦ μεταφραστοῦ. Ἀλλ' ἂν ὑπάρχῃ τι μέρος τοῦ βιβλίου πρὸς ὃ δὲν εἴμεθα παντάπασι σύμφωνοι, τοῦτο εἶναι αὐτὸ τὸ προοίμιον. Ἂν ἤθελε ν' ἀποδείξῃ ὁ Κ. Σκυλίσσης ὅτι καλῶς ποιῶν μετέφρασε τοῦ Μολιέρου τὸ ἀριστούργημα, εἶχε λόγον πολὺ ἰσχυρότερον τῶν ὅσους προτείνει, καὶ ὁ λόγος οὗτος εἶναι, ὅτι καλῶς τὸ μετέφρασεν. Οὗτος καθιστᾷ ὅλους τοὺς λοιποὺς περιττοὺς, καὶ μάλιστα τὸν δεινὸν ἐκεῖνον ἀφορισμὸν, ὅτι διὰ πολὺν χρόνον δὲν δύνανται καὶ δὲν πρέπει νὰ παράγωνται ἐν Ἑλλάδι πρωτότυπα δράματα, ἀλλὰ μόνον μεταφράσεις δραμάτων. Θεωρία καὶ πεῖρα νομίζομεν ὅτι μάχονται κατ' αὐτοῦ. Ἡ ποίησις δὲν εἶναι καρπὸς σπουδῆς μακρᾶς καὶ ἐναγωνίου, ἀλλ' αὐτόματον προϊὸν τῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς ἐμπνεύσεως. Θυγάτηρ τοῦ οὐρανοῦ, κατέρχεται ἀπροσκλήτως πρὸς ἐκλελεγμένας τινὰς ψυχὰς, καὶ προσάγουσα αὐταῖς τὴν θείαν της δᾷδα, προκαλεῖ μέλη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρόσφορα πρὸς τὸ ἔθνος παρ' ᾧ χρησμῳδεῖ, καὶ ἀνάλογα τῆς αὐτοῦ καταστάσεως. Ὅταν δ' ὁ ποιητὴς εἶναι κατὰ πάντα τοῦ ἔθνους του καὶ τῆς ἐποχῆς του, ἂν εἶναι μεγαλοφυὴς, ἀν, δηλαδὴ, εἶναι ἀληθὴς ποιητὴς, θέλει οὐχ ἧττον προπορεύεσθαι ἀμφοτέρων. Θεῖα ἔψαλλε μέλη ὁ Πίνδαρος ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἔτι θειότερα ἔψαλλεν ὁ Ὅμηρος ἐπὶ τῆς τραχείας ἐποχῆς τῶν ἀνάκτων, καὶ ἀθανάτους ἐκρουσε χορδὰς ὁ Ὀσσιάνος, ὁ Βάρδος τῶν ὀρεσιτρόφων καὶ ἀγρίων Κελτῶν. Παιδείαν εἶχε πολλὴν ὁ Οὐιργίλιος, καὶ ὁ Μίλτων ἔγραψεν ἀφ' οὗ ὡρίμασαν πεῖρα καὶ ἡλικίαν τὸν νοῦν του, ἀλλ' ὁ Δαυὶδ ἦτον ποιμὴν, καὶ ὁ Κλοψτόκος ἐποίησε τὸ πρῶτον καὶ ὡραιότατον μέρος τῆς Μεσσιάδος του πρὶν καταλείψῃ τὰς ἕδρας τοῦ Πανεπιστημείου.

Ὅ,τι δὲ λέγομεν περὶ τῆς ποιήσεως ἐν γένει, ἐφαρμόζεται, ἐννοεῖται, καὶ εἰς τὴν δραματουργίαν, ἥτις εἶναι ἰδιαίτερος τύπος ποιήσεως, ἀπαιτῶν μὲν βεβαίως μεγάλα παρὰ τοῦ ποιητοῦ, καὶ μεταξὺ ἄλλων ἦθος, πιθανότητα, πλοκὴν, κατάληψιν ἢ μᾶλλον αἴσθησιν τῶν παθῶν, διάγνωσιν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας· ἀλλὰ ταῦτα πάντα πρῶτον μὲν οὐχ ἧττον ἀπαιτοῦνται καὶ εἰς πᾶν ἄλλο εἶδος ποιήσεως, ἔπειτα δὲ συγκεφαλαιοῦνται εἰς μίαν μόνην λέξιν, ἧς ἄνευ οὐδ' αὐτὰ, οὐδὲ δραματικὴ ποίησις, οὐδὲ ποίησις παντάπασι δύναται νὰ ὑπάρξῃ, εἰς τὴν λέξιν *μεγαλοφυΐα*, ἥτις καλλιεργεῖται μὲν καὶ κοσμεῖται, ἀλλ' οὔτε δίδεται οὔτε ἀποκτᾶται. Ἂν ὁ Εὐριπίδης καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἔγραφον ἐπὶ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος, ἂν ὁ Βολταῖρος ἦτον πάνσοφος, ἀλλ' ὁ Μολιέρος καὶ Σαικεσπῆρος ἦταν ἁπλοῖ σκηνικοὶ, ὁ μὲν μικρᾶς παιδείας, ὁ δὲ ἀμαθὴς, καὶ εἰς τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τοῦ μεσαιῶνος, οἱ ἀπαίδευτοι λαοὶ εἶχον δράματα, τὰ καλούμενα Μυστήρια.

Ἂν τις ἄρα εἴπῃ ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶναι ὥριμος διὰ πρωτότυπον ποίησιν, λέγει ἀντικρυς παραλογισμόν· ὁ δὲ δεύτερος ἰσχυριζόμενος, ὡς ὁ Κ. Σκυλίσσης, ὅτι δράματα δὲν δύναται νὰ ἔχῃ πρωτότυπα, φαίνεται παραγνωρίζων ὅτι πᾶς λαὸς ἐν πάσῃ ἐποχῇ δύναται νὰ ἔχῃ ἴδιον δρᾶμα ἁρμόζον πρὸς τὰς ἰδίας διανοητικὰς καὶ αἰσθητικὰς δυνάμεις, ὥστε παντόμιμά τινα δράματα ἔχουσι καὶ αὐτοὶ τῆς Πολυνησίας οἱ ἄγριοι, ὡς καὶ πᾶς λαὸς ἐν πάσῃ ἐποχῇ δύναται νὰ ἔχῃ ποιητὰς, οἵους ἐπιτρέπει καὶ ἀπαιτεῖ ὁ βαθμὸς τῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως. Ἐννοοῦμεν πᾶσαν προτροπὴν πρὸς τοὺς ἀποπειρωμένους τῶν ἀτραπῶν τοῦ Παρνασσοῦ, ὅπως καλλιεργῶσι τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν των, ὅπως ἔχωσι διηνεκὲς ἐφόδιον καὶ μελέτημα τὰ ποιητικὰ ἀριστουργήματα τῆς προγονικῆς καὶ τῆς ξένης φιλολογίας. Νὰ τοῖς λέγηται ὅμως ὅτι ἐπὶ πολὺ ἀκόμη πρέπει εἰς μόνας μεταφράσεις νὰ περιορίζωνται, τοῦτο δὲν τὸ ἐννοοῦμεν.

Τὸ καθ' ἡμᾶς ὁμολογοῦμεν μάλιστα ὅτι ἐντελῶς τὴν ἐναντίαν ἔχομεν γνώμην. Ἂν ἡ ποίησις, ἐν ᾗ καὶ ἡ δραματουργία, ἀπαιτῇ μεγαλοφυΐαν καὶ ἔμπνευσιν, μεγάλα βεβαίως δωρήματα, ἀλλὰ δωρήματα ἄνωθεν, ἡ μετάφρασις, ἡ καθαρὰ, δηλαδὴ, μετάφρασις, καθ' ἣν ὁ μεταφραστὴς οὐδέποτε, αὐτονομίας πειρώμενος, δὲν διαδιδράσκει ἐπὶ τοῦ ἰδίου πηγάσου, αὐτὴ εἶναι πρὸ πάντων πάλη λέξεων, εἶναι γλωσσικὸν τέχνασμα, ἀπαιτεῖ ἀπαραιτήτως παιδείαν, σπουδὴν ξένων φιλολογιῶν, περιουσίαν γνώσεων, ἐξ ὧν νὰ συρράφῃ ὁ ἐντεχνος τῆς μεταφράσεως κέντρων· ὥστε διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἀλληλουχίᾳ τῶν φιλολογικῶν παραγωγῶν αὕτη πρέπει νὰ εἶναι, καὶ εἶναι τῇ ὄντι, ὀψιγονωτέρα τῆς πρωτοτύπου ποιήσεως. Οὔτε ὁ Θέσπις μετέφρασεν, οὔτε ὁ Ὀρφεὺς, οὔτε ὁ Ὅμηρος· ἀλλὰ μετέφραζον οἱ πεπαιδευμένοι καὶ ἥκιστα ποιητικοὶ Ῥωμαῖοι, ὁ λόγιος Βιργίλιος, ὁ Πλαῦτος καὶ ὁ Τερέντιος. Καὶ ἐν τῇ

νεωτέρα Εὐρώπη, λαοὶ ἀγροῖκοι ἤρχισαν ἀγροῖκον ἀλλ' αὐτοφυῆ τὴν ποίησιν ἔχοντες, τῶν Τρουβαδούρων οἱ Γάλλοι τὰ ᾄσματα, τοὺς Νειβελούγγους οἱ Γερμανοί, τὴν ἐκαλλιέργει δὲ κατ' ὀλίγον ὁ προϊὼν ἐξευγενισμός. Ἀλλὰ διὰ μεταφράσεων εὐδεμία φιλολογία ἤρχισε μορφουμένη. Τοιαύτη δὲν εἶναι ἡ ὀργανικὴ τῆς φιλολογίας ἀνάπτυξις. Μετὰ τὸν Κλοψτόκον, τὸν Σχίλλερον καὶ τὸν Γαίτην μετέφρασεν ὁ Βόσσιος τὸν Ὅμηρον· ὁ Βειλάνδος, πρῶτον ἐποίησε τὸν Ναθάνου, καὶ ἔπειτα μετέφρασε τὸν Σακεσπεῖρον· οὐδὲ παρήγαγε τὸν Σχίλλερον καὶ τὴν Γαίτην ἡ μετάφρασις αὕτη, διότι ἐκεῖνοι ἀνεγίνωσκον εἰς τὴν γλῶσσάν του τὸν Βρετανὸν Σοφοκλῆν, οὔτε ἐμόρφωσεν αὐτὴ τὴν φιλοκαλίαν τῶν Γερμανῶν, οἵτινες προτιμῶσι μέχρι τοῦδε τὸν ἐθνικόν των Δὸν Κάρολον καὶ Ἐγμόνδον, ἀκὸ τὸν ξένον Ἔμπορον τῆς Βενετίας ἢ τὸ Θερεινὸν Ὄναρ. Διὰ τοῦτο ὅμως δὲν διϊσχυριζόμεθα ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνωνται μεταφράσεις. Ὅστις δύναται νὰ μεταφράζῃ ὡς ὁ Κ. Σκυλίσσης τὸν Ταρτοῦφον, ἂς μεταφράζῃ.

Κρίνομεν ἐντελῶς περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἡ μετάφρασις τοῦ Κ. Σκυλίσση οὐδὲ σύγκρισιν ἐπιδέχεται πρὸς τὴν τοῦ Κοκκινάκη, διότι, καὶ ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν, καὶ ὡς πρὸς τῶν φράσεων τὴν στροφήν, καὶ ὡς πρὸς τὴν στιχουργίαν εἶναι χειρίστη μὲν ἡ κυλαιά, ἀρίστη δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ νέα μετάφρασις. Καὶ τὸ μέτρον δὲ ταύτης ἀκόμη προτιμῶμεν διὰ τὸν Ταρτοῦφον ἀπὸ τὸ μέτρον τῆς πρώτης, ἂν καὶ νομίζωμεν ἐκεῖνο οἰκειότερον εἰς κωμικὰ ἀντικείμενα, τοῦτο δὲ εἰς τὰ ἐμβριθέστερα καὶ τὰ τραγικά, ἀπ' ἐναντίας τῆς γνώμης τοῦ Κ. Σκυλίσση, ὅστις ἐν σελίδι δ. τοῦ προοιμίου, σημειώσει (6), λέγει ὅτι τὸ μέτρον τῆς ὑπὸ τοῦ Κ. Ι. Ῥαγκαβῆ μεταφράσεως τῆς Ζαΐρας, τοῦ Κίννα, κτλ. δὲν ἀπέβη ποτὲ κατάλληλον εἰς τραγῳδίαν. Ὁ τροχαῖος, ἔχων τὴν θέσιν προηγουμένην τῆς ἄρσεως, εἶναι εὐκινητότερος καὶ κουφότερος, ὁ δ' ἴαμβος ἀπὸ ἄρσεως μεταβαίνων εἰς θέσιν, εἶναι ἐμβριθέστερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος. Ἐκ τῶν ἰαμβικῶν μέτρων ὁ τρίμετρος ἀκατάληκτος εἶναι ἀναμφιβόλως, διὰ τὸ πολύμορφον, τὸ εὔστροφον, καὶ ἄνετον αὐτοῦ, ὁ πάντων καταλληλότατος διὰ τὸν δραματικὸν ἐν γένει διάλογον, ὥστε καὶ αὐτὸν παρεδέχοντο γενικῶς οἱ ἀρχαῖοι καὶ τραγικοὶ καὶ κωμικοὶ ποιηταί. Ἀλλ' εἰς μεταφράσεις γαλλικῶν τραγῳδιῶν, τῶν αὐστηρῶς ἐσφηνωμένων, τῶν ἀκριβῶς μεμετρημένων ἐκείνων, τῶν ἐχουσῶν δεδεσμευμένους, κατεξοσμένους καὶ καθ' ὅλα τύπον κεκομμένους τοὺς στίχους, τὸ τοιοῦτον μέτρον εἶναι λίαν ἐλεύθερον καὶ ἐκλελυμένον, οὐχὶ ἱκανῶς αὐστηρὸν καὶ σύμμετρον, καὶ ὁ Σχίλλερος εἰς τοιοῦτον μεταφράσας τὴν Φαίδραν τοῦ Ῥακίνου, ἀπέτυχεν. Εἰς τὸν γαλλικὸν Ἀλεξανδρινόν, θεωρουμένης τῆς ὑμῆς ἑκατέρων τῶν γλωσσῶν, καὶ τοῦ μήκους τῶν λέξεων αὐτῶν, ἀντιστοιχεῖ ὁ ἡμέτερος τετράμετρος ὁ ἰαμβικός, ὁ λεγόμενος πολιτικὸς δεκαπενταπύλλαβος, ὃν καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἀνεγνώριζον ὡς τῇ τε τραγῳδίᾳ καὶ τῇ σεβαρᾷ κωμῳδίᾳ πρέποντα, ὡς καὶ ὁ τετράμετρος ὁ τροχαϊκός, ὁ στίχος τοῦ Κ. Κοκκινάκη, καὶ ἀμφοτέρων τῶν μέτρων γίνεται πολλὴ χρῆσις καὶ ἐν τῷ Ἀριστοφάνει καὶ ἐν τοῖς τραγικοῖς. Ἀλλ' εἰς τὴν τοσαύτην λεπτολόγον φυσιολογίαν τῶν στίχων δὲν θέλομεν νὰ ἐνδιατρίψωμεν. Ὅταν οἱ στίχοι εἶναι καλοί, δὲν εἴμεθα ἡμεῖς οἵτινες θὰ ἐξετάσωμεν ἂν εἶναι ἰαμβικοί, ἢ τροχαϊκοί. Ἀπὸ τὸν ποιητὴν ἀπαιτοῦμεν νὰ μᾶς τέρψῃ, ἀδιαφοροῦμεν πῶς, καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι τὴν ἀπαίτησιν ταύτην ἐξεπλήρωσε πληρέστατα ὁ Κ. Σκυλίσσης.

ΛΕΞΙΚΟΝ

Τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὑπὸ Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. Ἐξεδόθη στερεοτύπως ὑπὸ Α. Κορομηλᾶ ἐν 1851.

ΕΠΙΤΟΜΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

Τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Κατὰ τὸ στερεότυπον τοῦ Ἰ. Α. Ε. Σμιδιτίου, *Ἐξεδόθη ὑπὸ Ἐμμ. Ἀντωνιάδου* 1851.

Ἐπὶ τῶν προλαβουσῶν ἐποχῶν ἡ σπουδὴ τῆς Ἑλληνικῆς ἀποτέλει βεβαίως παρ' ἡμῖν τὸ ἐπιστημότατον τῆς ἀγωγῆς μέρος, πολλάκις τὴν ἀγωγὴν ἅπασαν, καὶ τινες ἐν αὐτῇ βλέποντες τὸν κρίκον τὸν συνδέοντα τὰς τότε τύχας μετὰ τοῦ παρελθόντος, ἴσως δὲ καὶ τὸ σπέρμα τὸ περιέχον τὸ μέλλον, ἐπεμελοῦντο αὐτῆς ἐκθύμως, καὶ ἀνεδείκνυντο ἔνιοι ἑλληνισταὶ ἐξοχοι. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς νέας τῆς Ἑλλάδος πολιτικῆς καταστάσεως αἱ σπουδαὶ αὗαι ἀπώλεσαν ἴσως τι τῆς αὐτῶν βαθύτητος, ἀλλ' ἀνεπτύχθησαν εἰς ἔκτασιν ἀσυγκρίτως μεγαλητέραν. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀνέβη εἰς θρόνον, εἰσῆλθεν εἰς δικαστήρια, ἐπέβη τοῦ βήματος τῶν ῥητόρων, χρησιμεύει ἀπὸ ἐπισημονικῶν καθεδρῶν, διέπει τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν, διευθύνει στρατὸν καὶ στόλον, ὑπηρετεῖ τὴν βιομηχανίαν, καὶ ἀνταναλᾷ καθ' ὅλα τὰ μέρη αὐτῆς τὴν πλήρη ζωὴν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Ἡ μελέτη ἐπομένως αὐτῆς εἶναι τὴν σήμερον οὐχὶ νεκροῦ αὐτοφία, ἀλλὰ μετὰ ζῶντος συνεχῆς συνδιαίτησις, οὐχὶ δικαίωμα τῶν τῆς διανοίας ἀριστοκρατῶν, ἀλλ' ἐκιούσιος τροφὴ τῶν πλείστων ἐπιτηδευμάτων καὶ τάξεων, καὶ τὰ βοηθήματα πρὸς ἐκμαθησίν της, τὰ λεξικὰ μάλιστα, βιβλία πρώτης ἀνάγκης. Ὁ Βαρῖνος ἦρον ἄλλοτε ἡ μόνη πρόνοια τῶν διδασκομένων, καὶ αὐτὸν, ὀπάνιον κατανῆταντο, ὀλίγοι ἐκέκτηντο, καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον οὐδὲν ἄλλο λεξικὸν ἀντικατέστησε· διότι ἡ συγγραφὴ λεξικοῦ δὲν εἶναι ἔργον εὐχερὲς οὐδὲ τοῦ τυχόντος. Ὑπὸ τῶν ξένων συνετάχθησαν λεξικὰ ἀξιόλογα, ὑπὸ τῶν Γερμανῶν μάλιστα· ἀλλ' αὐτῶν ἡ μετάφρασις δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδῇ ἔργον ἄρτιον, καθὼς τῷ ὄντι οὐδὲ ἀπέβη ποτὲ τοιοῦτον, ὁσάκις ἐγένετό τις αὐτῆς ἀπόπειρα. Τὰ κυριώτερα προτερήματα τὰ διακρίνοντα τὸ ἐντελὲς λεξικὸν εἰσί, πρῶτον τὸ *πλήρες*· πρέπει τὸ λεξικὸν νὰ περιέχῃ πᾶσαν τὴν ὕλην τῆς γλώσσης, πᾶσας τὰς λέξεις αὐτῆς, καὶ ὅταν πρόκειται περὶ γλώσσης νεκρᾶς, νὰ διακρίνῃ καὶ μακρύνῃ τὰς ἀνυπάρκτους, τὰς νόθας, τὰς προκυπτούσας ἀπὸ διεφθαρμένας γραφάς· νὰ περιέχῃ δὲ καὶ πασῶν τῶν λέξεων πάσας τὰς σημασίας καὶ διαφόρους χρήσεις, σαφηνιζομένας, ὅπου ἀναγκαῖον, καὶ διὰ παραδειγμάτων. Τοῦτο τὸ πρόβλημα προετίθετο νὰ λύσῃ ἡ Κιβωτὸς, ἥτις ὅμως ἀπέβη ἀληθὲς ἀντίτυπον τῆς ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐκείνης, περιλαμβάνουσα καλὰ μετὰ κακῶν, μικρὰ μετὰ μεγάλων, ἄχρηστα μετ' εὐχρήστων, καὶ πάντα συγκεχυμένα καὶ ἀναμεμιγμένα, ἀλλὰ, ὡς ἡ ἑπόμενον, διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀποχρώντων βοηθημάτων, πολλάκις καὶ ἔλλειψη. Δεύτερον δὲ πρότερημα, ἄφευκτον καὶ τοῦτο, εἶναι ἡ τάξις, ἡ μέθοδος. Αἱ σημασίαι ν' ἀλληλουχῶνται καταλλήλως, νὰ ἕπωνται λογικῶς, ὡς πηγάζουσιν ἀπ' ἀλλήλων, ὡς βαθμηδὸν ἀλλοιοῦνται. Τρίτον δὲ προτέρημα, ἡ ἐξήγησις νὰ εἶναι, *ἀκριβής*, εἰ δυνατὸν *κυριολεκτική*. Τὰ δύω τελευταῖα ὅμως ταῦτα χαρακτηριστικὰ εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ εὑρεθῶσιν εἰς λεξικὰ μεταφρασθέντα ἐξ ἄλλων, ἐν οἷς αἱ σημασίαι ἕπονται, αἱ λέξεις ἑρμηνεύονται κατ' ἐκείνης τῆς γλώσσης τὸ πνεῦμα.

Συνεγράφη τῷ ὄντι ὑπὸ ξένων εἰς ξένην γλῶσσαν ἓν λεξικὸν, *τιμὴν φέρον εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα*, καὶ ὅπερ ἐξ ἐθνικῆς φιλοτιμίας καὶ ἐκ φιλολογικῆς ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ οἰκειοποιηθῇ ἡ ἀναγεννηθεῖσα Ἑλλάς. Τοῦτο εἶναι τὸ λεξικὸν τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου, φιλολογίας μοναδικὸν μεγαλούργημα, ἀχανὴς συναγωγὴ παντὸς τοῦ πλούτου τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ, ὡς μάλιστα μετεποιήθη κατὰ τάξιν ἀλφαβητικὴν ὑπὸ τῶν ἐν Παρισίοις ἐκδοτῶν, ἀκένωτος θησαυρὸς καὶ ἐξαίσιον βοήθημα παντὸς περὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἰδιαιτέρως ἀσχολουμένου. Ἀλλ' ἡ μετάφρασις καὶ ἐκ νέου ἔκδοσις τοιούτου ἀπεράντου ἔργου, ὅπου πάντες ὀλίγου δεῖν οἱ συγγραφεῖς, εἰς παραδείγματα κερματισθέντες, ἐχωνεύθησαν, ἤθελεν ἀπαιτήσει χορηγίαν πάσας τὰς δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος ὑπερβαίνουσαν, καὶ ἤθελεν ἀποδῇ δύσχρηστος πρὸς τὰς συνήθεις ἀνάγκας, καὶ τοὺς ἀσυγκρίτως πλείστους τῶν σπουδαστῶν δυσαπόκτητος.

Ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ὅστις ὑπέρ τινα ἄλλον παρ' ἡμῖν ἦν ἱκανὸς νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ περαιώσῃ ἐπαξίως τὸν δεινὸν τοῦτον λεξικογραφικὸν ἀγῶνα, ὁ τοσαύτας ἤδη τῆς ποικίλης αὐτοῦ παιδείας καὶ πρὸ πάντων τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ πολυμαθείας δοὺς εἰς τὸ πανελλήνιον ἀποδείξεις, ὁ ἤδη τὸ ἐντελέστερον τῶν παρ' ἡμῖν λεξικῶν συντάξας, ὁ Κ. Βυζάντιος, αὐτὸς κατώρθωσε διὰ τῆς ἄνω ἀγγελλομένης νέας του ἐργασίας νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου τὸ τιμαλφέστερον μέρος, ὅλον ὁλαδὴ τὸ ἀληθῶς χρήσιμον, κατὰ τοῦτο μόνον ἐπιτεμὼν αὐτὸ, ὅτι ἀφῆρεσε τῶν παραδειγμάτων τὴν σώρευσιν, ὡς καὶ πάντα τὰ δι' ἡμᾶς ἀφ' ἑαυτῶν ἐννοούμενα καὶ οὐδεμιᾶς ἐξηγήσεως χρήζοντα· καὶ ἵνα ἓν ἀντὶ μυρίων παράδειγμα φέρωμεν, ἡ λέξις *Ἀγαλμα* ἤτις, ὡς ὁ ἴδιος λέγει ἐν τῷ πλουσίῳ καὶ σοφῷ, καὶ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐτυμολογίας πολυτίμους παρατηρήσεις περιέχοντι προοιμίῳ του, ἐν τῇ Γαλλικῇ ἐκδόσει ἐκτείνεται εἰς ἡμίσειαν στήλην, ἐν δὲ τῇ Ἀγγλικῇ περιέχει 150 σελίδας (1), ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Κυρίου Βυζαντίου ἔχει μόνον ὀκτὼ στίχους, καὶ ἐν αὐτοῖς περιλαμβάνει πληρέστατα πάσας τὰς σημασίας τῆς λέξεως.

Ἐν τῇ ἐπιτομῇ δὲ ταύτῃ τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου παρατηροῦμεν καὶ τὰ τρία προτερήματα τὰ συγκεφαλαιοῦντα πᾶσαν τὴν λεξικογραφικὴν ἀξίαν, τό τε πλῆρες τῆς ὕλης, καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἑρμηνείας, ἧς ἐγγύησις εἶναι οὐ μόνον τὸ πρωτότυπον λεξικὸν, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ παιδεία, καὶ ἡ οὐδὲν ἀθανάτιστον παραδεχομένη εὐσυνείδητος φιλοπονία τοῦ ἐπιτομέως· καὶ τέλος τὴν ἀρίστην μέθοδον καθ' ἣν διαιροῦνται, συνέχονται καὶ ἕπονται ἀλλήλαις αἱ σημασίαι, ὧν καὶ τινες δὲν πρέπει ν' ἀποσιωπήσωμεν ὅτι ἐνίοτε διωρθώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος συντάκτου, μετὰ πολυμαθείας ἑφαμίλλου τῆς τῶν μεγάλων ἐκείνων τῆς Εὐρώπης λεξικογράφων. Διὰ τῆς ἐκδόσεως ἐν ἑνὶ λόγῳ τοῦ λεξικοῦ τούτου ἀποκτᾷ ἤδη ἡ Ἑλλὰς τὸ τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου, κατ' οὐδὲν μὲν ἐλαττωθέν, διὰ τῆς ἀποκοπῆς δὲ τῶν πλεοναζόντων παραδειγμάτων εὔχρηστον μόνον τῷ τε ἐξ ἐπαγγέλματος φιλολόγῳ καὶ τῷ ἁπλῷ σπουδαστῇ, καὶ ἑκάστῳ ἐρικτὸν γενόμενον, καὶ προσέτι ἀξιόλογον προσεπιχορηγοῦν βοήθημα τοὺς εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου προστεθέντας μετρολογικοὺς, νομισματολογικοὺς καὶ χρονολογικοὺς πίνακας.

Τὸν ἔσχατον τοῦτον σκοπὸν, τὴν εὐχρηστίαν προυτέθη κυρίως τὸ δεύτερον τῶν ἄνω σημειουμένων βιβλίων· τοῦτο, παραλήψει πάντων τῶν παραδειγμάτων καὶ πολλῶν πολλάκις δευτερευουσῶν σημασιῶν, ἐπετμήθη κυρίως ἀπὸ τὴν πρώτην ἔκδοσιν τοῦ Κ. Βυζαντίου, πρὸς πρόχειρον χρῆσιν ἐν ταῖς κοιναῖς τοῦ βίου ἀνάγκαις τὰς κοινωτέρας τῶν σημασιῶν περιέχον. Οἱ συντάκται αὐτοῦ εἰσὶ προφανῶς ἄνδρες καὶ κρίσιν, καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γνῶσιν ἔχοντες καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ἐστί, δι' ὃν προτίθεται σκοπὸν, πάσης συστάσεως ἄξιον. Λυπούμεθα ὅμως ὅτι πρὸς οἰκονομίαν τόπου καὶ χάρτου ἀπεφάσισαν νὰ παραδεχθῶσι τοῦ Σμιδιτίου τὴν μέθοδον, καθ' ἣν, ὅταν θέλωμεν τὴν λέξιν *κύκλος*, φέρ' εἰπεῖν, πρέπει νὰ ζητῶμεν αὐτὴν ὑπὸ τὴν λέξιν *κυκλογραφέω*, ἢ τὴν *δυσκύμων* ὑπὸ τὴν *δύσκρατος*, ἢ τὴν *δεκήρης* ὑπὸ τὴν *δεκάσπορος*, ἢ τὴν *γυναικωνίτης* ὑπὸ τὴν *γυναικάδελφος* κτλ. Ἐν τῷ γερμανικῷ λεξικῷ οἱ ἑλληνικοὶ λέξεις διακρίνονται κἂν ὡς ἐκ τῆς τῶν χαρακτήρων διαφορᾶς. Ἀλλ' ἐν τῷ Ἑλληνικῷ τούτῳ, μόνος ὁ βαθμὸς τῆς πυκνότητος τῶν στοιχείων ἀποτελεῖ τὴν διάκρισιν, καὶ φοβούμεθα μὴ ὅσον εὐχρηστίας ἐκέρδησεν ἡ ἐπιτομὴ αὕτη ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ὄγκου αὐτῆς, τὸ ἀπώλεσεν ἐκ τῆς σωρεύσεως τῶν λέξεων καὶ τῆς περισσοτέρας δυσκολίας πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν, παχύτερον μὲν ἴσως κατά τι, σκοπιμώτερον ὅμως ἤθελεν ἀποδῇ τὸ λεξικὸν τοῦτο, ἂν μέχρι τέλους ἐξηκολούθει ὡς προεβῇ μέχρι τῆς 120 περίπου σελίδος, τάττον τὰς λέξεις κατὰ τὴν συνήθη

ἀλφαβητικὴν των σειράν. Ἀλλὰ καὶ τοιοῦτο ὄν, ὁ πρὸς τὴν μέθοδον αὐτοῦ ἐξοικειωθεὶς, δύναται νὰ τὸ μεταχειρίζηται μετ' ὠφελείας, οὐχὶ μὲν πρὸς βαθεῖαν σπουδὴν βεβαίως, ἀλλ' εἰς τὰς παραχρῆμα ἀνάγκας.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ.

—ο—

Ἐν Ἀθήναις, ὁσάκις θέλομεν νὰ μάθωμεν ἐὰν καταπλέῃ εἰς τὸν λιμένα τὸ ἀτμοκίνητον, ἄλλον τρόπον δὲν ἔχομεν, εἰμὴ καταβάντες εἰς Πειραιᾶ, νὰ περιμείνωμεν, καὶ πολλάκις περιμένομεν ὥρας πολλὰς, οὐ σπανίως δὲ καὶ ἐπὶ ματαίῳ, ὥστε, ἀπολέσαντες τὴν ἡμέραν ἐκείνην, συμβαίνει νὰ ἐπανερχώμεθα καὶ τὴν ἐπιοῦσαν, ἴσως καὶ τὴν τρίτην καὶ τὴν τετάρτην.

Ἐν τούτοις, ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ, διὰ νὰ μάθῃ τις ἀπὸ Βορρᾶ τί γίνεται ἐν Μεσημβρίᾳ, ἀπὸ Ἀνατολῶν τί γίνεται ἐν Δυσμαῖς, ἀρκεῖ νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ θαυματουργὸν τοῦ Τηλεγράφου κιβώτιον, καὶ ἐρώτησις καὶ ἀπόκρισις ἀνταλλάσσονται ἀπὸ πέρατος μέχρι πέρατος τῆς Εὐρώπης, τῇ διανοίας ταχύτερα. Ἀλλ' εἰς τὴν ἀπίστευτον ταύτην κατάκτησιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀνυπέρβλητα ὅρια ἐφαίνετο θέτουσα ἡ τῆς γῆς τὰ ὅρια διαγράφουσα θάλασσα. Ὑπερενικήθη ὅμως καὶ τοῦτο τὸ πρόσκομμα, καὶ ἐν τῷ ἔτει τούτῳ μετ' ἐκπλήξεως βλέπομεν τὴν διαταγὴν «Πῦρ!» διδομένην ἐπὶ τῆς Ἀγγλίας, τὴν θρυλλίδα προσαγομένην ἐν Γαλλίᾳ, καὶ τὴν ἐκπυροσκρότησιν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκτελουμένην· ταῦτα δὲ πάντα θαυματουργούμενα ὑπὸ σύρματος, ὅπερ, εἰς τῆς θαλάσσης ἐκτεινόμενον τὸν πυθμένα, ἀφαιρεῖ τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ τῶν δύω ἐπικρατειῶν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἤδη ἔγινε τὸ πρῶτον τοῦτο τεράστιον βῆμα, μελετᾶται δεύτερον ἄλλο, πρὸς ἐκεῖνο ἔχον ὡς γίγαντος ἔχει πρὸς μύρμηκος. Πρόκειται νὰ συνδεθῇ οὐχὶ μικρὸς πορθμὸς ὀλίγων μιλίων, ἀλλ' ὁ ἀχανὴς ὠκεανός, ὁ ἐπὶ αἰῶνας αἰώνων ὁλόκληρον κόσμον κρύψας ἄγνωστον εἰς τοὺς κόλπους του, πρόκειται δι' ἑνὸς σύρματος νὰ συνενωθῶσι τὰ δύο τῆς γῆς ἡμισφαίρια, καὶ νὰ συνομιλῶσιν ἡ Εὐρώπη μετὰ τῆς Ἀμερικῆς ὡς δύω γειτόνισσαι, ἃς μόλις χωρίζει στενὴ ὁδός. Τὸ μεγαλούργημα τοῦτο σήμερον δὲν φαίνεται πλέον παραβόλου φαντασίας ἄτοπον ἀποκύημα, καὶ ὁ Γάλλος Ἀριστείδης Δυμόντος ἐπρότεινε πρὸς τὴν πραγματοποίησίν του τρόπον, ὅστις εἰς τὰ θετικώτερα πνεύματα ἐφάνη ἐκτελεστός.

Ἡ γραμμὴ ἣν πρόκειται νὰ διατρέξῃ ὁ ὑποβρύχιος τηλέγραφος ἔχει μῆκος περίπου πέντε χιλιάδων χιλιομέτρων, ἤτοι πέντε ἑκατομμυρίων μέτρων, Ἡ πρότασις λοιπὸν εἶναι νὰ κατασκευασθῶσι σύρματα χαλκᾶ ἔχοντα τὸ αὐτὸ τοῦτο μῆκος, καὶ μετὰ τὴν ἀπόπειραν τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ τηλεγράφου εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι τὸ σύρμα δύναται ἀκωλύτως νὰ τεχνουργηθῇ εἰς ἀτελεύτητον μῆκος· τὰ δὲ ἠλεκτραγωγὰ ταῦτα σύρματα νὰ ἐγκλεισθῶσιν εἰς χιτῶνα ἐκ κόμμιος τῆς Γούττα-Πέρχας, καὶ οὗτος πάλιν, πρὸς πλείστην ἀσφάλειαν, νὰ περιτυλιχθῇ διὰ μεταλλίνου σχοινίου.

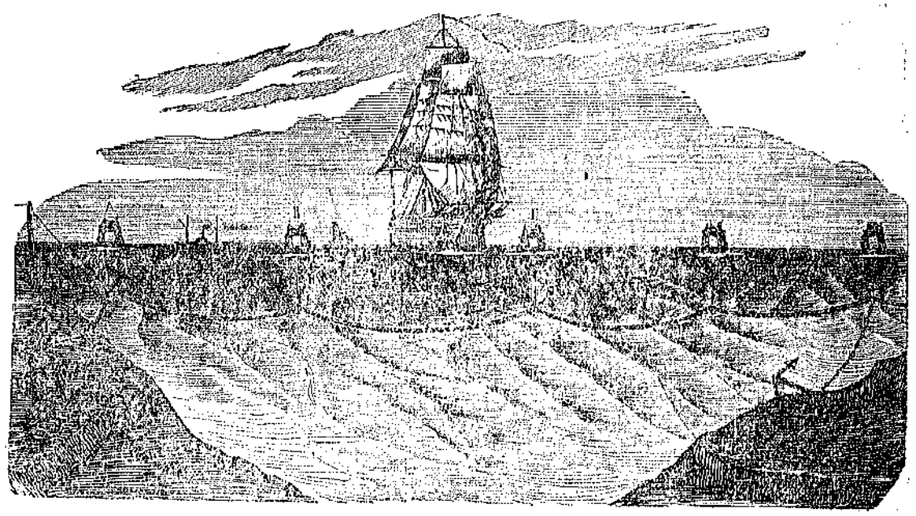

Τηλέγραφος ὑποβρύχιος

Ὁ πολύτιμος δὲ οὗτος βρόχος δὲν πρόκειται νὰ βυθισθῇ εἰς τῆς θαλάσσης τὸν ἀχανῆ πυθμένα, ὃν βολὶς οὐδέποτε ἐξιχνίασεν, ἀλλὰ νὰ τεθῇ παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς εἰς δέκα περίπου μέτρων βάθος, ὅπου οὐδενὸς, οὐδὲ τοῦ ἰσχυροτάτου πλοίου τροπὶς δύναται ποτὲ νὰ τὸν ἀπαντήσῃ. Πρὸς διατήρησιν δὲ αὐτοῦ εἰς τὸ ὕψος τοῦτο, καὶ ὅπως μὴ βυθισθῇ εἰς τὸ χάος τῶν

ὑδάτων, ἀποτελῶν καμπύλην ὁποίαν οὐδέποτε ἀνθρώπινος διαβήτης διέγραψε, καὶ ἥτις ἐφάμιλλον μόνον ἔχει τὴν καμπύλην τῆς γῆς, ἢ τὴν καμπύλην τοῦ στερεώματος, προτείνεται νὰ κρεμασθῇ εἰς σημαντῆρας ὁποῖοι οἱ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐπιπλέοντες καὶ δεικνύοντες τὴν εἰς τὸν πυθμένα θέσιν τῶν ἀγκυρῶν. Οὗτοι δὲ, μετάλλινοι ὄντες, κενοὶ ἔσωθεν, ἔχοντες 5 μέτρων τὴν μεγάλην ἢ μέσην, καὶ ἀνὰ 1 μέτρον τὰς μικρὰς ἢ ἄκρα διαμέτρους, ὕψος δὲ 6 μέτρων, ὧν τὰ 5 ἔσονται ὑποβρύχια, δύνανται νὰ τεθῶσιν εἰς 4 χιλιάδων μέτρων ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε ἐν ὅλοις ἀπαιτοῦνται 1000 ἢ 1200 τοιοῦτοι σημαντῆραι. Ἡ δαπάνη δι' ἕκαστον ὑπελογίσθη πρὸς μύρια φράγκα, ὥστε ὅλοι ὁμοῦ ἀπαιτοῦσι δέκα ἢ δώδεκα ἑκατομμύρια φράγκων. Τεσσαράκοντα ὀκτὼ ἑκατομμύρια φράγκων δύνανται νὰ ὁπολογισθῶσι διὰ τὴν κατασκευὴν, ὥστε δι' ἑξήκοντα ἑκατομμυρίων, ὅσα, δηλαδὴ, δὲν ἀρκοῦσι διὰ τὸν ἐλάχιστον τῶν σιδηροδρόμων, δύναται σχεδὸν νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ποιητικὸν ὄναρ τῆς μεγαλουργοῦ φαντασίας τοῦ Ὁμήρου, ἡ ἄλυσις ἥτις ἔμελλε νὰ περιλάβῃ καὶ νὰ ἐξαρτήσῃ ὅλην τὴν γῆν.

Ρ.

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

—ο—

Ὁ κῆπος καὶ αἱ στοαὶ τοῦ ἐν Παρισίοις Βασιλικοῦ παλατίου, —Palais Royal— ἐστερήθησαν πρὸ τριῶν μηνῶν ἑνὸς τῶν πιστοτέρων καὶ ἀρχαιοτέρων φίλων αὐτῶν. Ἦτο δὲ οὗτος μικρόσωμός τις γέρων, τὸ βλέμμα ἔχων ἱλαρὸν καὶ τὸ μειδίαμα γλυκύ, ψυχαγωγῶν καθ' ἑκάστην ἑαυτὸν διὰ πολυώρου περιπλανήσεως ἐντὸς τοῦ τερπνοτάτου ἐκείνου παραδείσου. Τὸ ἀφελὲς τοῦ ἤθους, τὸ ἁπλοϊκὸν τῆς συμπεριφορᾶς, καὶ τὸ πενιχρὸν τοῦ ἐνδύματός του, ἐνέφαινον ἄνδρα εἰς εὐτελῆ μὲν μᾶλλον ἀνήκοντα τάξιν τῆς κοινωνίας, μικρὸν δὲ ἀπολαύοντα τῶν δώρων τῆς τύχης. Τὸν γέροντα τοῦτον ἐγνώριζον καὶ οἱ διαβάται, καὶ τὰ παιδία, καὶ αἱ τροφοί των, καὶ αὐτὰ τὰ συναγελαζόμενα ἐκεῖ στρουθία, πρὸς ἃ διένειμε τὰ ψυχία τοῦ λιτοῦ προγεύματός του. Ἐστέρπετο δὲ συνδιαλεγόμενος μετὰ τῶν πολλῶν, συμπαίζων μετὰ τῶν παιδίων, καὶ ἀντιστφενδονίζων τὰς πάλλας των, καὶ φαιδρωπὸς μετέβαινε καθ' ἑκάστην ὅπου ἔμελλε νὰ ἐκπυροσκροτήσῃ τὸ ἀναγγέλλον τὴν μεσημβρίαν κανόνιον. Τοιαῦτα τὰ ἤθη πολλῶν ἰδιωτῶν, διανυόντων ἀθορύβως τὸ στάδιον τοῦ βίου, λησμονούντων μὲν τὸ παρελθὸν, ἀρκουμένων δὲ εἰς τὸ ἐνεστὼς, καὶ ἀμεριμνούντων περὶ τοῦ μέλλοντος! Οὕτω καὶ ἐν Ἀθήναις, ἐν μέσῳ κοινωνίας τρεφομένης ὑπ' ἀγενῶν πολιτικῶν ἐρίδων, καὶ διαπληκτισμῶν, καὶ συκοφαντιῶν, καὶ ἀντεγκλήσεων, γνωρίζομέν τινας, διοῦντας λεληθότως, πολίτας σεμνοὺς, θρηνοῦντας μὲν τὴν τύχην τῆς πατρίδος, ἀποζῶντας δὲ ὀλιγαρκῶς ἐκ σμικροτάτου εἰσοδήματος, φροντίζοντας νὰ θέλγωσι καθ' ἑκάστην τὰς ἀκοὰς διὰ τῶν ἤχων τῆς στρατιωτικῆς μουσικῆς, ἐπαίροντας κατὰ πᾶσαν μεσημβρίαν πρὸς τὸ ἀστροσκοπεῖον τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ τακτοποιήσωσι τὰ ὡρολόγιά των, τρώγοντας τὴν αὐτὴν ὥραν, περιπατοῦντας τὴν αὐτὴν ὥραν, καὶ σταθερῶς ἀναψυχομένους τὴν δείλην, εἴτε ἐν τῷ *Παυσιλύπῳ*, εἴτε ἐν τοῖς *Τεβούροις*— Tivoli—.

Ἐὰν ἐβλέπετε, ὡς καὶ ἐγὼ, τὸ ἀπέριττον ἐκεῖνο γεροντίον, δὲν ἠθέλατε βεβαίως ὑποπτευθῆ ὁποῖον ὑπῆρξεν ἄλλοτε· καὶ ἐὰν σᾶς ἔλεγέ τις ὅτι ὁ πολύσαρκος καὶ κυρταύχην ἐκεῖνος πρεσβύτης, κατετάσσετο πάλαι μεταξὺ τῶν ὡραιοτέρων νέων, δὲν ἠθέλετε θαυμάσει διὰ τὴν ἀλλοίωσιν, γνωρίζοντες ὅτι ὁ χρόνος πάντα δαμάζει καὶ μεταβάλλει. Ἀλλ' ἔκστασις ἀναμφιβόλως ἤθελε καταλάβει ὑμᾶς, ἐὰν ἐμανθάνετε ὅτι ὁ πενιχραλέος ἐκεῖνος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ καταχαλύψῃ, ἐὰν ἤθελε, τὸ πεπαλαιωμένον ἱμάτιόν του, διὰ σταυρῶν, καὶ ταινιῶν, καὶ ἀστέρων, καὶ παρασήμων, καὶ νὰ κρεμάσῃ ἀπὸ τοῦ ἐρρυτιδωμένου τραχήλου του τὸ περιμάχητον *Χρυσοῦν Δέρας*! Αὐτὸς τὸν ὁποῖον βλέπετε ταπεινὸν σήμερον, ἐκράτησεν ἀνὰ χεῖρας τὰς τύχας ὁλοκλήρου λαοῦ, διέθεσε θησαυροὺς ἀκενώτους, διεχειρίσθη ἐξουσίαν ἀχαλίνωτον, ἠγαπήθη ὑπὸ βασιλίσσης καὶ ἐδέσποσε βασιλέως, (1) καὶ ἐκυβέρνησεν ὡς μονάρχης ἀπόλυτος μέγα βασίλειον. Ἐτιμήθη δὲ διὰ τοσούτων τίτλων καὶ τηλικούτων ἀξιωμάτων, ὥστε καὶ εἴκοσιν ἴσως φύλλα περγαμηνῆς δὲν ἤθελον ἀρκέσει νὰ περιλάβωσι τὴν καταγραφὴν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ὁ δακτύλιος τὸν ὁποῖον φέρει, ἐδόθη πρὸς αὐτὸν ὑπὸ νύμφης ἐξ αἵματος βασιλικοῦ! Ἑνὶ λόγῳ, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἐκλαμβάνετε ὡς παντοιοπώλην ἢ μικρέμπορον πτωχεύσαντα, εἶναι ὁ ὑψηλότατος δὸν Ἐμμανουὴλ Γοδόϊ, δοὺξ Ἀλκουδίας καὶ πρίγκηψ τῆς Εἰρήνης. (2)

Ναί! αὐτὸς ἦτο ὁ καθημερινὸς ἐκεῖνος ξένος τοῦ Βασιλικοῦ Παλατίου! Καὶ ὅμως, πρὸς τί νὰ θαυμάσωμεν διὰ τὴν μεταμόρφωσίν του, ἡμεῖς οἱ ζῶντες ἐν ἐποχῇ παθογνωμονικὸν σημεῖον ἐχούσῃ τὴν πτῶσιν τῶν μεγάλων, ἡμεῖς οἱ ἰδόντες τόσους καὶ τόσους παρελθόντας ὡς ἡ σκιά; Καὶ ἐκεῖνος ἐπίσης παρῆλθεν ὡς ὄνειρος! Ἀλλὰ τοιαύτη συνήθως ἡ τύχη τῶν εὐνοουμένων ὑπὸ τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν Αὐλῶν.

Ὁ δὸν Ἐμμανουὴλ Γοδόϊ ἦτο κομψὸς τὸ ἀνάστημα, εὐειδὴς τὴν ὄψιν, τοῦ τρόπους προσηνὴς, καὶ κιθαρῳδὸς ἐξαίσιος· πρὸς δὲ, καὶ ζωηρὸς, καὶ

---

(1) Ὁ Thiers ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ, Du consulat et de l'empire, λέγει περὶ αὐτοῦ ὅτι ἦν, dominateur de la paresse de son souverain, et des vices de sa souveraine.

(2) *Πρίγκηψ τῆς εἰρήνης ὠνομάσθη, διότι εἶχεν ὑποστατικὸν καλούμενον ΕΙΡΗΝΗ ἐν Ἀμερικῇ, καὶ διότι ἐπραγματεύθη συνθήκην συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας μετὰ τῆς Γαλλίας.*

χαρίεις, καὶ εὐθαρσής, ἀτεβῶν περὶ τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο ἱσπανικὸν δόγμα τὸ ἀπαγορεῦον τὸ νὰ ἐγγίσῃ τις τὴν βασίλισσαν. Εἶχεν ἄρα χρείαν ἄλλων προτερημάτων διὰ ν' ἀποκτήσῃ τὴν εὔνοιαν ἡγεμόνος ἀσθενοῦς, καὶ βασιλίσσης ἐρωτολήπτου;

Ὑπῆρξε λοιπὸν εὐτυχὴς ὡς ὁ Ποτέμκην, ἀλλ' ὄχι καὶ μεγαλοφυὴς ὡς ἐκεῖνος. Καταγόμενος ἀπὸ γονέων εὐπατριδῶν μὲν ἀλλ' ἐνδεῶν, κατετάχθη περὶ τὸ 16 ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐν τῇ βασιλικῇ φρουρᾷ, καὶ μόλις ἦτο εἰκοσιπενταετὴς ὅτε διωρίσθη πρωθυπουργός· ἐνυμρεύθη δὲ καὶ αὐτὴν τοῦ βασιλέως τὴν ἀνψιάν, καὶ συνεστώρευσεν εἰς ἑαυτὸν πᾶσαν τιμὴν καὶ πᾶν ἀξίωμα, ὀνομασθεὶς βραδύτερον καὶ ἀρχιστράτηγος καὶ μέγας στόλαρχος.

Ὅταν τὸ προσεχὲς ἔτος, κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα, καθ' ἃς ἀνανεοῦνται ἐν Παρισίοις τὰ θεατρικὰ συμβόλαια, θέλουσι κανασκηνώσει, ὡς συνήθως, αἱ ὑποκριταὶ ἐν τῷ βασιλικῷ παλατίῳ ζητοῦντες θέσιν, θέλουσιν ἐρωτήσει περιπαθῶς τί ἔγεινεν ὁ γέρων φίλος των. Ὁ πρίγκηψ τῆς Εἰρήνης ἠγάπα νὰ ἀναστρέφεται μετ' αὐτῶν, νὰ ζητῇ πληροφορίας περὶ τῶν συμφερόντων ἑνὸς ἑκάστου, νὰ συντρέχῃ ὅλους διὰ τῶν συμβουλῶν καὶ τῶν μικρῶν χρηματικῶν του μέσων, καὶ ν' ἀκούῃ ἀνέκδοτα τῆς σκηνῆς. Οὐδεὶς ἐγνώριζεν ὡς αὐτὸς τὴν κατάστασιν τῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας θεάτρων, καὶ οὐδεὶς διετήρει τοσοῦτον ἀκριβῶς ἐν τῇ μνήμῃ τὰ ὀνόματα καὶ τὴν βιογραφίαν τῶν ὑποκριτῶν. Αὐτοὶ ὅμως ἠγνόουν τίς ἦτο, διότι ἀπέκρυπταν ἐπιμελῶς τὰ παρελθόντα μεγαλεῖά του, καὶ μόνον ἐγνώριζον ὅτι ὠνομάζετο Ἐμμανουήλ. Ποσάκις προέτεινεν πρὸς αὐτὸν νὰ τὸν προσλάβωσιν ὡς ὑποβολέα, ἢ ἐπιστάτην, ἢ καὶ ὡς πρόσωπον δραματικόν. Ἀλλ' αὐτὸς ἀπεκρίνετο μετριοφρόνως ὅτι δὲν εἶχε τοιαύτην ἱκανότητα, ἢ ὅτι ἐπήρκει διὰ τοῦ εὐτελοῦς εἰσοδήματός του εἰς τὰς ἀπολύτους ἀνάγκας του.

Καὶ ὅμως διὰ τοῦ εὐτελοῦς αὐτοῦ εἰσοδήματος συνέτρεχε πολλάκις τοὺς δυστυχεῖς, στενοχωρούμενος καὶ ζῶν δι' ὀλίγων, αὐτὸς ὁ πάλαι ποτὲ πολυτελὴς καὶ μεγαλοπρεπέστατος. Καὶ ἐκεῖνος ὅστις διεχειρίσθη ἄλλοτε ἀνευθύνως τοὺς θησαυροὺς τῆς Ἱσπανίας καὶ τῶν Ἰνδιῶν, κατήντχυνε σήμερον διὰ τῆς πτωχείας του (1) τοὺς συκοφαντήσαντας αὐτὸν ὡς λῃστεύσαντα τὰ δημόσια, καὶ παραλαβόντα ἑκατομμύρια κατὰ τὴν ἐκ τὴν ἐκ τῆς Ἱδηρικῆς Χερσονήσου ἀναχώρησίν του.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ κατοικήσας τὰ ἀπέραντα τῆς Ἱσπανίας ἀνάκτορα, ἀπέθανεν ἐν δωματίῳ στενῷ καὶ ζοφερῷ ἀπήμου τινὸς ὁδοῦ τῶν Παρισίων· καὶ αὐτὸς ὅστις κατεπολεμήθη ἄλλοτε ὑπὸ τόσων ἐχθρῶν, καθ' οὗ ἐγένοντο καὶ συνωμοσίαι καὶ στάσεις, αὐτὸς ὅστις ἐκρύβη ἐντὸς ψάθης ἐν Ἀραγγουέζῃ διὰ νὰ σωθῇ, καὶ ὅστις, συλληφθείς, περιυβρίσθη ὑπ' ὄχλου ἀρηνιάζοντος, ἐκοιμήθη ἀτάραχος ἐπὶ τῆς κλίνης του περὶ τὸ ὀγδοηκοστὸν ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας του!

Τὸ 1836—38, ἐδημοσίευσεν ἐν Παρισίοις ὑπομνήματα ἢ μᾶλλον ἀπολογίαν, δι' ἧς ἀπέκρουε πρὸς τοῖς ἄλλοις ὡς ἐπίβουλον τὴν φήμην τῶν μετὰ τῆς βασιλίσσης ἀθεμίτων σχέσεών του. Ἐὰν τὰ ὑπομνήματα ταῦτα συνετάχθησαν παρ' αὐτοῦ, ἕπεται ὅτι δὲν ἦτο ἀμαθής, ὡς διεσχυρίσθη ἡ ἱστορία. (2)

Ν. Δ.

(1) *Ὁ πρώην βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Φίλιππος ἐχορήγει πρὸς αὐτὸν σύνταξιν δύω χιλιάδων φράγκων κατ' ἔτος.*

(2) Ὁ Thiers (αὐτ.) *ἐπιδαψιλεύει πρὸς αὐτὸν τὰ ἐπίθετα ταῦτα*: vain, léger, paresseux, ignorant, fourbe et lache.

Η ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ.

ΠΟΙΗΣΙΣ ΙΤΑΛΙΔΟΣ.

Μετάφρασις.

Παρῆλθ' ἓν ἔτος, φίλοι μου, κ' ἓν ῥόδον ἐμαράνθη,
Ἀπολὴ τῆς κεφαλῆς μου.
Τίς ν' ἀναστήσῃ δύναται τοῦ ἔαρός μου τ' ἄνθη,
Τὰ μῦρα τῆς ζωῆς μου;

Παρῆλθ' ἓν ἔτος, κ' ἔχασα τῆς ἥβης ἕνα κρίνον,
Ἀδάμαντά της ἕνα.
Ὤ! ποῖος νὰ παρηγορεῖ τὴν δρόσον ἐπιχύνων
Εἰς κάλλη μαραμένα;

Παρῆλθ' ἓν ἔτος, φίλοι μου, καὶ μία ταυτοχρόνως
Παρήκμασεν ἐλπίς μου.
Πῶς πάλιν ν' ἀνανεωθῇ ὁ περασμένος χρόνος,
Τὸ θάρρος τῆς ψυχῆς μου;

Σὺ μόνη τ' ἄνθη, Ἀρετή, ἀμάραντα φυλάττεις
Εἰς πᾶσαν ἡλικίαν·
Τὸ κάλλος τὸ ἀληθινὸν σὺ μόνον ἐγχαράττεις
Εἰς ἀγαθὴν καρδίαν.

Τῆς ἀρετῆς οὐδέποτε τὸ θάρρος καταβάλλει
Ἐλπὶς ἀποδημοῦσα,
Ἀλλ' εἰς τοῦ νοῦ Της τὰς πτυχὰς ἐλπὶς ἐκλάμπει ἄλλη,
Τὴν πρὶν ζωογονοῦσα.

Γ.Χ.Ζ.

Ο ΤΥΧΟΔΙΩΚΤΗΣ.

—

Διάφορα ἐπίθετα ἐδόθησαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον· ἄλλοι τὸν ὠνόμασαν δρᾶμα, ἄλλοι σκιάν, ἄλλοι πομφόλυγα, ἄλλοι παίγνιον, καὶ ἄλλοι ὄνειρον. Καὶ ἐὰν μὲν εἶναι ὄνειρον, ἡμεῖς εἰμεθα ὑπνοβάται, βαδίζοντες ἐν μέσῳ ἀβεβαιότητος καὶ σκότους, κατατυχόμενοι ὑπὸ φασμάτων, τυφλούμενοι ὑπὸ τοῦ συμφέροντος, κοιμώμενοι ἐν ἀσφαλείᾳ, διαπαιδαγωγούμενοι ὑπ' ὀνείρων ἀπατηλῶν, γοητευόμενοι ὑπὸ ἡδονῶν ματαίων, καὶ μόλις ἀκαίρως, περὶ παρηκμακυίαν ἡλικίαν, ἀκούομεν τὴν φωνὴν τῆς φρονήσεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ἐὰν δὲ δρᾶμα, διαδραματίζομεν πρόσωπα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχομεν τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐκλέξωμεν κατ' ἀρέσκειαν. Τοιαῦτα ἢ παρόμοια ἐδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν ἄλλων τριῶν ἐπιθέτων.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀποστρέφομαι ἐκ φύσεως τὰ λυπηρὰ, καὶ εἶμαι, ὡς ἤθελεν εἰπεῖ ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Κοραῆς, ποιητχάρης, δὲν θέλω θεωρήσει τοὺς ἀνθρώπους ὡς ὑπνοβατοῦντος, ἢ ὀνειροπολοῦντας, ἢ ὑποκρινομένους, ἀλλ' ὡς ἀσχολουμένους εἰς παιδιὰν, τῆς ὁποίας σκοπὸς πρώτιστος εἶναι ἡ τέρψις ἢ τὸ συμφέρον. *Θέλω ἄρα τοὺς διατρέψει εἰς τέσσαρας κατηγορίας*, εἰς ἡδονοδιώκτας, τιμοδιώκτας, ὑποφηματοδιώκτας, καὶ τυχοδιώκτας ἢ γυναικοδιώκτας. Συγχέω δὲ τὰς δύω ταύτας τελευταίας κατηγορίας, διότι οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀπαιτοῦσι νὰ εἶναι αἱ γυναῖκες ἀναπόσπαστον τῆς τύχης παρακολούθημα, καὶ ἐνίοτε μᾶλιστα αἰσθάνονται τὴν ὄρεξιν νὰ ἐνστερνισθῶσι ταύτην καὶ ν' ἀποβάλωσιν ἐκείνας.

Ὁ διώκτης τῶν ἡδονῶν, σκοπὸν μόνον ἔχων νὰ χαίρῃ, νὰ χορεύῃ, νὰ λατρεύῃ τὸ ὡραῖον φῦλον, νὰ στολίζεται, νὰ μυρίζεται, νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ, εἶναι τάχα ἄξιος νὰ ἐλκύσῃ ἓν μόνον βλέμμα, ἔστω καὶ λοξὸν, ἐφ' ἑαυτοῦ; Αἱ ἡμέραι τοῦ ἔαρός του, ἐν μέσῳ τοῦ ἐκτγείου παραδείσου, παρέρχονται ὡς σκιὰ, καὶ αἱ ὀρέξεις του αὐταὶ εἶναι πρόσκαιροι. Ἔχει μὲν πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς καρπούς τοὺς ὁποίους ἐπιθυμεῖ νὰ δρέψῃ, ἀλλ' εἴτε νέφος, εἴτε σκότος νυκτερινὸν τοὺς καλύπτει, εἴτε μαραίνονται ὑπὸ τοῦ ψύχους. Αἱ ἡδοναὶ σβέννυνται ταχέως, καὶ τὰς διαδέχεται χόρος, ἀηδία, θλῖψις, καὶ πολλάκις ἀσθένεια, ἐφ' οὗ παρέλθῃ καὶ ὁ σκώληξ αὐτός.

Ὁ διώκων τὸν τιμὰς εἰ' ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἑρπετῶν. Ἕρπει κατόπιν τῶν ἐχόντων ἄλλων ζώων, καὶ μάτην ἀγωνιᾷ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν χρυσαλλίδα πτερυγίζουσαν· καὶ ἡ μὲν βασιλεία του εἶναι ὀλιγοχρόνιος, αὐτὸς δὲ ἄξιος πλειοτέρας καταφρονήσεως ἢ ὁ πρῶτος. Εἶναι ὡς κώνωψ ὀχληρὸς ὅστις, γοητευόμενος ὑπὸ τῆς λάμψεως τῆς ἐξουσίας, πέτεται περὶ αὐτὴν, καὶ, καίων τὰ πτερά του, σβήνεται ἄσημος μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του, ἢ ἀποθνήσκει καταφλεγόμενος ὑπὸ τοῦ ἀσβέστου τῆς φιλοδοξίας πυρός.

Ἀλλὰ πρὸς τί νὰ ἐνδιατρίψωμεν περὶ τὰς τρεῖς πρώτας κατηγορίας, ἐνῷ διὰ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ παρόντος ἄρθρου ὑπεσχέθημεν νὰ γράψωμεν περὶ τοῦ τυχοδιώκτου; Τὸ στάδιον τούτου εἶναι πολὺ εὐρύτερον, καὶ ἀπαιτεῖ πλειοτέραν ἐπιτηδειότητα, ἄν καὶ αὐτὸς εἶναι ἀξιοκαταφρόνητος, ὡς καὶ οἱ πρῶτοι, καὶ μᾶλλον ἐκείνων ἐγκληματίας. Ὁ σκοπός του εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ψηλαφητότερος, καὶ ἄπληστος ἐπιδιώκει τὰ εὐτελέστερα συμφέροντα. Δὲν τρέχει ποτὲ ἀσκόπως, ἀλλ' ἐνεδρεύων, ὡς κύων κυνηγετικός, ἐπιπίπτει βαγδαίως κατὰ τοῦ θύματός του. Ἀποβλέπων ἀδιακόπως εἰς ἕνα καὶ μόνον σκοπόν, εἰς τὸ πῶς ν' ἁρπάσῃ τὸ θῦμα τοῦτο διὰ τῶν ὀνύχων του, διατελεῖ πάντοτε ψυχρὸς, σταθερὸς, ὕπουλος, ὑπομονητικὸς καὶ ῥαδιοῦργος· τὸ κάλλος δὲν ἀναλύει τοὺς παγετοὺς τῆς καρδίας του. Καθυποτάσσει τὰς ἡδονὰς, δαμάζει τὰ πάθη, περιφρονεῖ καὶ τοὺς συρμοὺς, καὶ τὰς ἐπιδείξεις, ἐξευτελίζεται καὶ ἕρπει χαμαὶ, καὶ μόνον τὸ συμφέρον ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν. Αἰσθάνεται ἔρωτα διακαῆ πρὸς πᾶσαν γυναῖκα πλουσίαν, ἔστω καὶ γραῖαν, καὶ ἄτιμον, καὶ δυσειδῆ, καὶ ἀνάγωγον, καὶ ἀγενῆ, καὶ φιλάργυρον, ἐνῷ λακτίζει τὸ σῶφρον κάλλος, ὁσάκις ἀπαντήσῃ αὐτὸ παρευρίσκεται πρὸς τὸν ναὸν τῆς τύχης.

Ὑπάρχει ἄλλος χαρακτὴρ χαμερπέστερος καὶ βδελυρότερος; Καὶ ὅμως καθ' ἑκάστην βλέπομεν πολλοὺς, ὄχι μόνον πολιορκοῦντας τὰς πρὸ τῶν ποδῶν πλουσίας, ἀλλὰ καὶ μακρᾶς ἐπιχειρεῦνας ἐδοιπορίας διὰ νὰ ἐπιτύχωσι τοιαύτας.

Κύριός τις βαφοῦ κατηνάλωσεν ἀσωτευόμενος ὅλην του τὴν περιουσίαν, ἐνυμφεύθη, ἀλληλοδιαδόχως δύω γυναῖκας πλουσίας, τὰς ὁποίας εὐτύχησεν, ὡς λέγει αὐτὸς ὁ ἴδιος, νὰ θάψῃ, πρὶν ἢ ἐγκαταλείψωσι πρὸς αὐτὸν τὸ βάρος τέκνων. Ἂν δὲ καὶκατήντησε παρῆλθ, ἂν καὶ δὲν ἔχει τί ἀρεστόν, προσπαθεῖ νὰ νυμφευθῇ καὶ τρίτην· ἀλλὰ ζητεῖ καὶ πάλιν πλουσίαν· τὴν ἐξηχρειωμένην καρδίαν του δὲν θέλγει οὐδὲ τὸ κάλλος τοῦ σώματος, οὐδὲ ὁ πλοῦτος τῶν ἀρετῶν!

Τοιοῦτος ἄνθρωπος δὲν θέλει πώποτε ἀξιωθῇ οὐδὲ τῆς ὑπολήψεως, οὐδὲ τῆς φιλίας μου.

Ν.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΧΡΕΟΣ, ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΛΟΣ, τῶν κυριωτέρων ἐπικρατειῶν τῆς Εὐρώπης. Τὸ χρέος ὅλων συμποσοῦται ἐκ φρ. 56,985,480,000, ὁ στρατὸς, ἐξ ἀνδρῶν 2,618,000, καὶ ὁ στόλος, ἐκ πλοίων 2,633, κατὰ τὴν ἐρεξῆς ἀναλογίαν.

Μεγάλη Βρεταvία. Χρέος, (ἄνευ τῶν ἀποικιῶν) 25,000,000,000, στρατὸς, 129,000, στόλος, 678 πλοῖα μὲ 18,000. καννονίων.

Ἱσπανία. Χρέος, 6,500,000,000, στρατὸς, 160,000, στόλος, 50 πλοῖα μὲ 721. καννόνια.

Αὐστρία. Χρέος 5,500,000,000, στρατὸς, 400,000, στόλος 156. πλοῖα μὲ 600. καννόνια.

Ῥωσία. Χρέος 366,500,000, στρατὸς, 700,000 στόλος, 615· πλοῖα (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν καννονοφόρων) μὲ 7,000, κανονίων.

Ὀλλανδία. Χρέος 3,655,000, στρατὸς 50,000 στόλος, 125, πλοῖα μὲ 2,500 καννονίων.

Πρωσία. Χρέος, 9,000,000,000, στρατὸς, 121,000, (ἐπικουρικὸς, 492,000), στόλος, 47. πλοῖα μὲ 114. καννόνια.

Γαλλία. Χρέος 6,650,000,000, στρατὸς, 366,000, στόλος, 328, πλοῖα μὲ 8,000, καννονιων.

Βελγική. Χρέος 825,000,000, στρατὸς, 90,000 στόλος 5. πλοῖα μὲ 36. καννόνια.

Πορτογαλλία. Χρέος 800,000,000, στρατὸς, 38,000, στόλος, 36. πλοῖα μὲ 600. καννόνια.

Ῥώμη. Χρέος 600,000,000, στρατὸς, 19,000, στόλος, 5. πλοῖα μὲ 24. καννόνια.

Σαρδηκία. Χρέος 600,000,000, στρατὸς, 38,000 στόλος 60 πλοῖα, καὶ 900 κανόνια.

Νεάπολις. Χρέος 500,000,000, στρατὸς 48,000 στόλος 15, πλοῖα μὲ 484. καννόνια.

Βαυαρία. Χρέος 410,000,000, στρατὸς 57,000.

Δανία. Χρέος 400,000, στρατὸς 20,000, στόλος 33. πλοῖα μὲ 1120. καννόνια.

Σαξωνία. Χρέος 210,500,000, στρατὸς 25,000.

Τουρκία. Χρέος (δὲν ἔχει) στρατὸς 220,000, στόλος 60. πλοῖα μὲ 800. καννόνια.

Ἑλλάς. Χρέος 125,000,000, στρατὸς 9,000, στόλος 18. πλοῖα μὲ 100 καννόνια.

Σουηδία καὶ Νορβηγία· (ἡ πρώτη δὲν ἔχει χρέος) ἡ δὲ δευτέρα, χρέος 7,500,000. στρατὸν 57,000, στόλον 500. πλοῖα μὲ 2960. καννόνια.

Ἑλβετία· χρέος (δὲν ἔχει), στρατὸς 70,000.

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλα μικρότερα Κράτη μὴ ἔχοντα χρέη.

Τὰ κυκλοφοροῦντα κατὰ τὴν Εὐρώπην χαρτονομίσματα παριστάνουσιν 6,307,142,600· φράγ. ἀξίαν.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ.

Πρὸ δώδεκα περίπου ἐτῶν Πάριός τις Δημήτριος ὀνομαζόμενος, υἱὸς Ἱερέως, ἐνυμφεύθη τὴν ἐξ Ὠλιάρου Κ. Δ. Β. Μετὰ ὀλιγοετῆ συμβίωσιν, ὁ ἀνὴρ μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ ζητήσῃ τύχην, συνῆλθεν ἐκεῖ εἰς δεύτερον γάμον. Τοῦτο μαθοῦσα ἡ νόμιμος αὐτοῦ σύζυγος ἐξητήσατο τὸ διαζύγιόν της, τὸ ὁποῖον καὶ ἔλαβε κατὰ νόμον. Ὑπανδρεύθη δὲ καὶ αὕτη μετά τινος πλοιάρχου Θηραίου Π. καλουμένου. Ὁ Ὑμέναιος ὅμως δυσαρεστηθεὶς, ὡς φαίνεται, διὰ τὴν διάλυσιν τοῦ πρώτου γάμου, ἀπεφάσισε νὰ καταστρέψῃ συγχρόνως καὶ τὴν δευτέραν νύμφην καὶ τὸν δεύτερον γαμβρόν. Καὶ οὕτω παρεκίνησε, τὸν μὲν Χάρωνα νὰ παραλάβῃ εἰς τὸ σκαφίδιόν του τὴν ἄνομον σύζυγον τοῦ Δημητρίου, τὸν δὲ Ποσειδῶνα, νὰ καταποντίσῃ τὸν Θραῖον πλοίαρχον εἰς τὰς ἀβύσσους τοῦ βασιλείου του. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι τὸ περίεργον. Ὁ Δημήτριος ἐπιστρέψας ἐσχάτως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐζήτησε νὰ νυμφευθῇ ἐκ νέου τὴν πρώτην γυναῖκά του. Οἱ πλεῖστοι διισχυρίζοντο ὅτι ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα ἄλλοτε σύζυγος θέλει ἀποκτύσει μὲ καταφρόνησιν τὴν πρότασιν. Ἀλλ' οἱ πλεῖστοι αὐτοὶ ἠπατήθησαν· διότι μὲ ἀμνησικακίαν ἀπαραδειγμάτιστον ὑπεδέχθη τὸν ἄσωτον υἱόν, καὶ μετ' ὀλίγον ἑτοιμάζεται νὰ θύσῃ μόσχον ὑπὲρ αὐτοῦ.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Τὸ πρῶτον εἶναι σύνδεσμος, ἐλάττωσιν δεικνύων,
Τὸ δεύτερον δὲ φοβερὸς Θεὸς τῶν Ὀλυμπίων.
Τὸ δ' ὅλον εἶν' ἐπώνυμον ἀνδρὸς ἐκ τῶν συγχρόνων,
Τὸν πόντον καταπλήξαντος δι' εὐκλεῶν ἀγώνων.

Π. Κ.

ΕΤΕΡΟΝ

Τὸ πρῶτον φάραγγας δηλοῖ συνδένδρους καὶ βαθείας·
Τὸ δεύτερον εἶν' ἡγεμὼν, συγχρόνως δὲ καὶ ζῶον·
Τὸ δ' ὅλον εἶν' ὁ ὑπατος τῶν ἐφ' ἡμῶν ἡρώων,
Καὶ τούτου ἔκγονος μικρὸς, πλὴν μέγας τολμητίας.

Ρ.Ψ.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΟΣ. Ὁ ἐφευρετὴς τῆς μηχανῆς περὶ ἧς ὡμιλήσαμεν ἐν τοῖς *Διαφόροις* τοῦ προηγουμένου φύλλου τῆς *Πανδώρας*, δὲν ὀνομάζεται, ὡς κατὰ παραδρομὴν ἐτυπώθη, *Μαρτονάρης*, ἀλλὰ *Μαρτοράνης*.

ΛΥΣΙΣ

τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ αἰνίγματος.

Ὁ *ὕπνος*.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

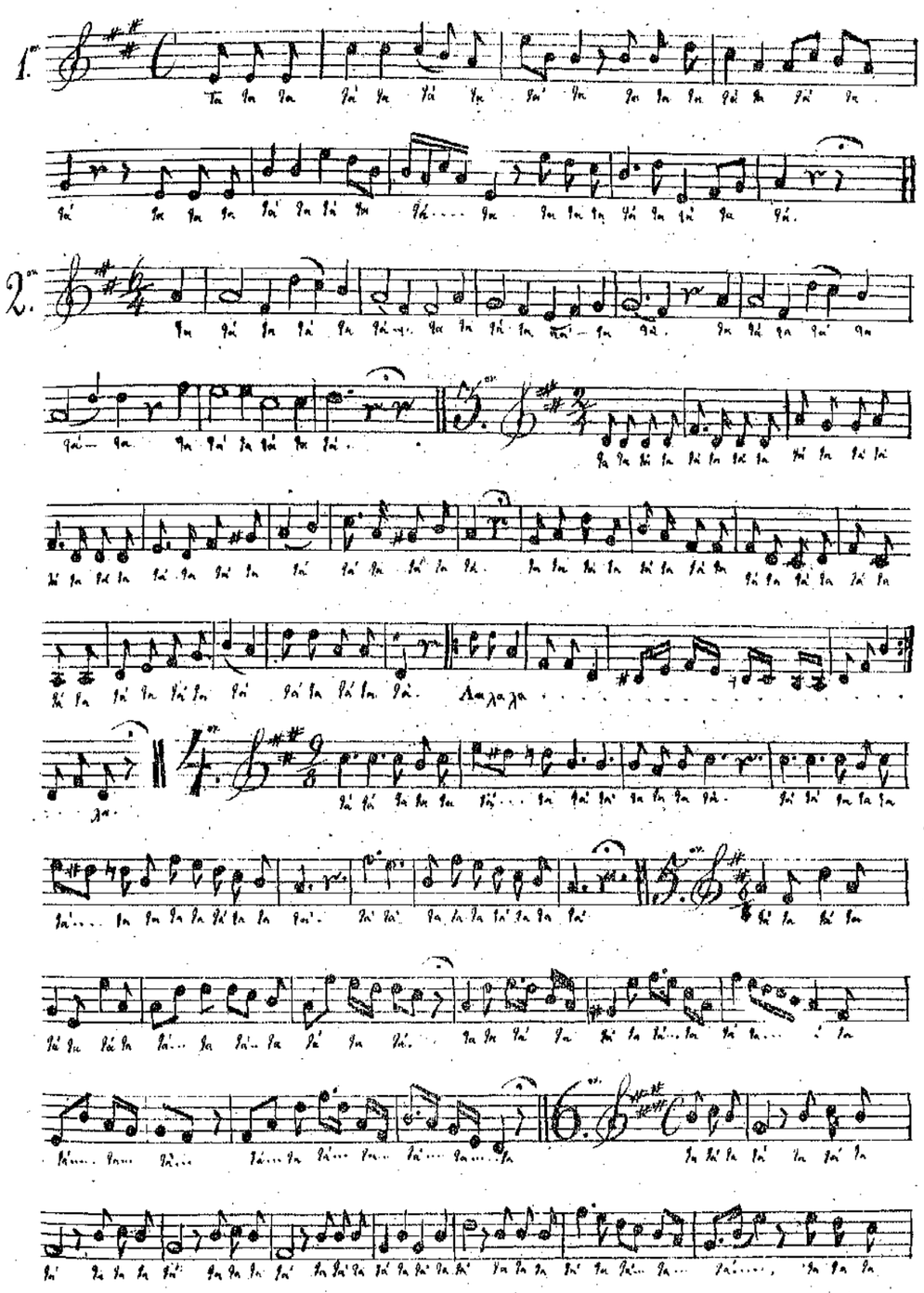

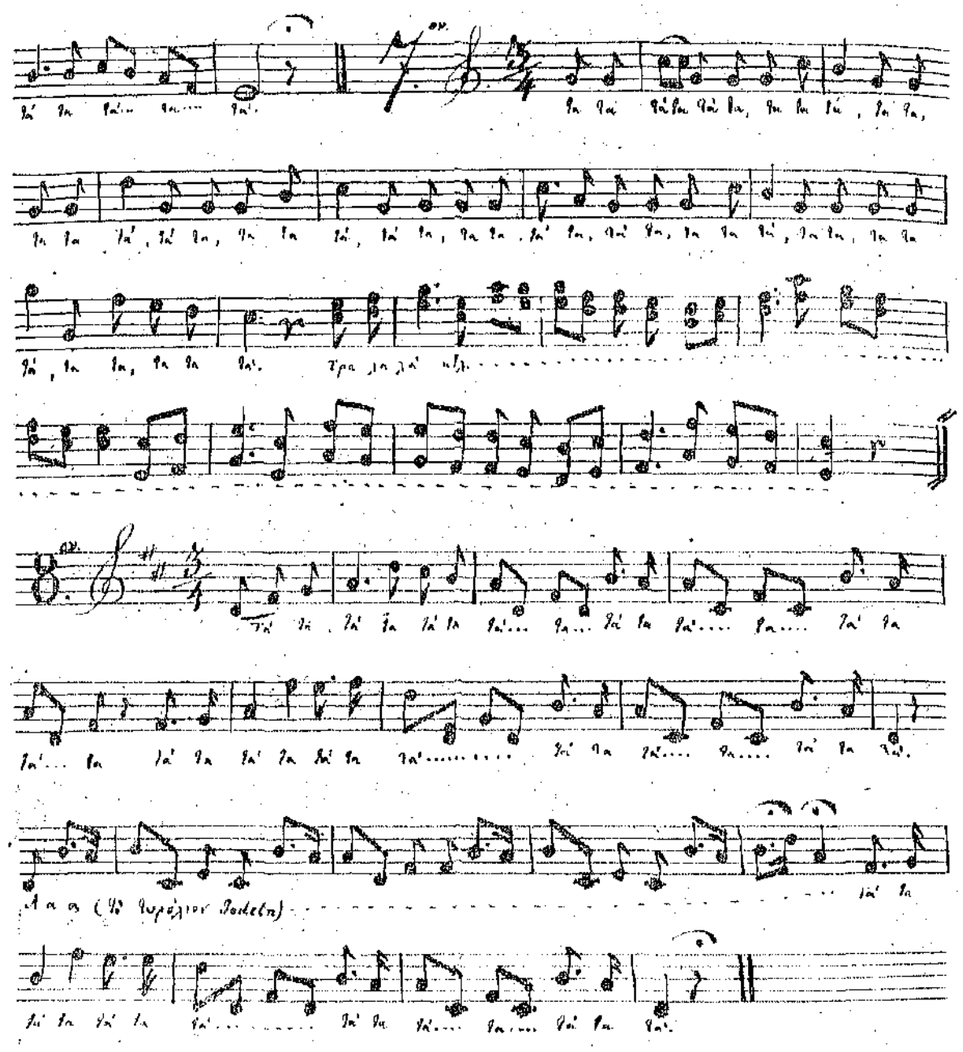

Ἡ Πανδώρα τοῦ Κ. Σινοδρομηΐου τῆς Μόσας εὐμενῶς ἐπιχορηγεῖται, προσφέρει αὐτοῖς ὡς τὸ νέον ἆσμα δῶρον τὴν φράσιν ταύτην μουσικὴν ἀπαρχήν, ἐκ τῶν τριγαρμονίαν μελῳδίας ῥυθμικοτάτας, ἐν τῷ ἐξαιρετικὰ ἀκριβῶς δίχως καὶ ὀλίγον ἐκδοθῆ διὰ τὴν ἐπόμενον φυγάδιον. Δι' αὐτὴν καὶ ἄλλην ὅσας ἀπόρει φρόνιμον νὰ ἐκδώσῃ, νομίζω ὅτι ἐν ὀλίγον συνεισφῇ εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς μουσικῆς τῆς ποιότης, αὐξάνουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν συνάπτοσφραγίδι ἀδρίνων καὶ ἀκμάζων καὶ ἄλλος ὁ μόνον δίδον παρέχουσα, ἐγὼ καὶ τὴν ἀνάσυρσιν τῆς μουσικῆς αἰσθήματος παρ' ἡμῖν ἐπιθυμῶ.